

TÜRK ESKİÇAĞ BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HABERLER

Mayıs 2007, Sayı: 24

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Başyazı	
Belkıs Dinçol, Eski Doğu'da İnsanın Yaradılışı, Yaşam ve Ölüm	1
Kitap Tanıtları	
Radner, K. <i>Das Mittelassyrische Tontafelarchiv von Giricano / Dunnu-Ša-Uzibi, Ausgrabungen in Giricano 1, Subartu XIV</i> (ed. A. Schachner), Brepols 2004 (Erdil, S.)	4
Dönmez, Ş. (Ed.), <i>TULİYA I</i> , Halûk Perk Müzesi Yayınları, İstanbul 2005 (Fidan, E.)	5
Sedef Çokay-Kepçe, <i>Antalya Karaçallı Nekropolü – The Karaçallı Necropolis Near Antalya, Antalya, 2006</i> (Hürmüzlü, B.)	6
Arkeoloji Dünyasından	
Enstitümüz'ün Berlin'deki Muhabir Üyelerinin Faaliyetleri (Martin, L. – J. Marzahn)	7
Intersections and Transformations Studying Long-Distance Exchange and Interaction during the Bronze Age (Dönmez, Ş.)	8
Süleyman Demirel Üniversitesi Fotoğraf Sergisi: <i>Antik Dönem Heykel Sanatında Çokrenklilik</i> (Hürmüzlü, B.)	8
Athenian Potters and Painters: Yeniden, Atina, 28-30 Mart 2007 (Kepçe-Çokay, Ş. S.)	9
Arkeolojik Kazı ve Araştırmalar Toplantısı – 7 (Turak, Ö.)	10
Kazı – Araştırma	
Alaca Höyük Kazı Çalışmaları – 2006 (Çınaroğlu, A. – D. Çelik)	12
Alliano Kazı Çalışmaları – 2006 (Yaraş, A.)	13
Assos Kazı Çalışmaları – 2006 (Arslan, N.)	15
Besni (Adıyaman) Yüzey Araştırması – 2006 (Zeyrek, T.H.)	16
Boğazköy-Hattuša Kazısı – 2006 (Schachner, A. – S. Erdil)	18
Doğu Trakya Yüzey Araştırmaları – 2006 (Sayar, M. H.)	19
Erzincan Altıntepe Yüzey Araştırması – 2006 (Işıklı, M. – Şenbak-Terzi, B.)	20
İkiztepe Kazıları – 2006 (Bilgi, Ö.)	21
Kilikya Yüzey Araştırmaları – 2006 (Sayar, M. H.)	22
Marmaray Projesi Kapsamında İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından Yürütülen Kazı Çalışmaları – 2006 (Karamut, İ.)	27
Paphlagonia Hadrianoupolis'i Arkeolojik Kazıları – 2006 (Lafli, E.)	28
Perge Kazıları – 2006 (Abbasoğlu, H.)	30
Side Tiyatrosu Çevresinde Düzenleme Çalışmaları – 2006 (Özhanlı, M.)	32
Soli/Pompeipolis Kazıları – 2006 (Yağcı, R.)	33
Van, Ağrı ve Iğdır İlleri Yüzey Araştırmaları – 2006 (Özfirat, A.)	35
Van-Kalecik Urartu Nekropolü Kazı Çalışmaları – 2006 (Çavuşoğlu, R. – H. Biber)	36
Enstitüden	
Enstitü Kütüphanesinden Haberler (Alparslan, M.- S. Seçer)	38
Societas Anatolica Kongresi (11 Mayıs 2007)	39
Arkeolojik Sit Alanları, Anıtlar ve Müzelerin Korunması İlkesine dair Ortak Bildirge	40
Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'nün Gerçekleştirmekte Olduğu Projeler	41
Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü 2007 Yılı XVI. Olağan Genel Kurulu'nu Gerçekleştirdi !	42
Enstitümüz Uluslararası Akademiler Birliği'ne Türk Tarih Kurumu ve Türkiye Bilimler Akademisi yanında Türkiye'yi temsil eden üçüncü üye olarak kabul edildi	43
Yeni Yayınlarımız	44

Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler
Sayı: 24 (Mayıs 2007)

Editör
Meltem Doğan-Alparslan

Sayfa Düzenlemesi ve Baskı
Zero Prodüksiyon Ltd.

Yazılar kaynak gösterilmek şartıyla kullanılabilir.

Ocak ve Mayıs aylarında yayımlanır.

Enstitü üyelerine ücretsiz verilir.

Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü

Ekrem Tur Sokak, No.4
34435 Beyoğlu-İSTANBUL

Tel: 0090-212-292 09 63

Faks: 0090-212-514 03 97

E-mail:

meltemalpdogan@hotmail.com

mdoganalparslan@gmail.com

doganmel@istanbul.edu.tr

www.tebe.org

Editörden

2007 yılı Enstitümüz için büyük kazanımlarla dolu bir döneme işaret ediyor. Üstlendiği misyonu yansıtan gelişim politikası, ardı ardına gerçekleştirdiği projeler ile kendini göstermektedir. Enstitümüz faaliyetleri ile artık sınırlarımız dışına taşmakta, yaptığı atılımla Avrupa'da takdir kazanmaktadır. Norveç Akademisi'nin ev sahipliğinde Oslo'da yapılan 81. Union Académique Internationale (UAI) Genel Kurul'unda Enstitümüz, *Muhabir Üyeliğe* seçilmiştir. Türkiye, şimdiye kadar UAI bünyesinde Türkiye Bilimler Akademisi ve Türk Tarih Kurumu tarafından temsil edilmekteydi. Artık bu kurumların yanı sıra TEBE de Türkiye'yi temsil etme yetkisini kazanmıştır. Yaklaşık iki senedir hedeflediği Muhabir Üyelik statüsüne gelebilmesinde, CVA ve SNG bilimsel serilerinin Türkiye Ciltlerini yayınlaması kadar, şimdiye kadar organize ettiği tüm workshop ve sempozyumları bir kitap haline getirebilmesinin de etkisi olmuştur. Nitekim 20-21 Mayıs 2005 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen *The Achaemenid Impact, on Local Populations and Cultures in Anatolia* Uluslararası Workshop'ına sunulan bildiriler yayımlanmıştır.

Türkiye adına ulusal ve uluslararası çalışmalar yapan Enstitümüzün bunları sizlerle paylaşmak, geniş katılımlı projelerin hayata geçirildiğini sizlere duyurmak, Haberler dergisi için periyodik ve geleneksel bir hal almıştır. Enstitü Bilim Kurulları, oluşturulan alt komisyonlar ile Enstitü çevresinde genç bilim insanlarının toplanmasını ve dinamik bir şekilde çalışmasını sağlamaktadır. Bilim adına birleştirici ve üretici bir konumda olan Enstitümüz çatısı altında, yapılan çalışma programı kapsamında 2007 Sonbahar'ında baskıya girecek olan CVA birinci cildi, SNG'nin yayımlanmış ilk cildi ve bu çalışmaların devamı niteliğindeki diğer ciltler farklı ekipler tarafından hazırlanmaktadır.

Bir akademik dönemin daha bitmek üzere olduğu ve ekiplerin arazi çalışmalarına hazırlandığı bugünlerde elinize ulaşan *Haberler* 24. sayısında, Eski Doğu Dünyası'nda insanın yaratılış ve ölüm anlayışı üzerine Prof. Dr. Belkıs Dinçol tarafından kaleme alınmış bir başyazıya yer verilmiştir. *Arkeoloji Dünyasından* bölümünde Berlin'de bulunan iki muhabir üyemizin hazırladığı ve faaliyetlerini tanıtıcı yazı, yurtiçi ve yurtdışında yapılan workshop, sergi, konferans haberleri yer almaktadır. Dergimiz, *Kazı-Araştırma* bölümünde yer alan birbirinden değerli çalışmalarla, siz okuyucularına oldukça zengin bir içerik sunma şansına sahip olabilmektedir.

2008 yılında yeniden görüşmek üzere, tüm ekiplere verimli ve bilim dolu bir kazı ve araştırma sezonu diliyorum...

Meltem Doğan-Alparslan

Eski Doğu'da İnsanın Yaratılışı, Yaşam ve Ölüm

Prof. Dr. Belkıs Dinçol

Eski Doğu insanları günümüzden binlerce yıl önce doğada korktukları, kontrol edemedikleri, sırrını çözemedikleri varlık ve olayların tanrısal güçler olduğuna inandılar. Dağ tepeleri, pınarlar, gök, ay, yıldızlar gibi gökyüzü cisimleri, fırtına, şimşek hep tanrısal kavramlar olarak algılandı ve dinsel gelişimin bu ilk evresinde doğadaki güçler, tanrıların kendisi olarak kabul edildi.

Evrimin daha sonraki bir safhasında ise insanoğlu, tanrıların insan görünümünde hayal etmeye başladı. Özellikleri aynı ya da benzer olan bu tanrıların betimlerinden –Mısır pantheonundaki bazı hayvan biçimli ya da hayvan başlı insan vücutlu tanrılar dışında– kendilerini yaratan toplumların etnik özelliklerine sahip oldukları anlaşılmaktadır. Onlara ayrıca insanoğluna has tüm iyi ve kötü duygu ve davranışlar yüklenmişti. Bir baş tanrı ailesi etrafında toplanırlar, yer-içer, sever, nefret eder, acı çeker ve kendi aralarında savaşırlardı. Bu aşamada insanoğlu, kendisinin, aslında kendi yarattığı bu tanrılar tarafından yaratıldığına, kaderini onların tayin ettiğine, yaşam ve ölüme çok sayıda bu tanrıların karar verdiğine inandı ve bu inancını yansıtan efsane (mythos), destan (epos) ve hikayeler yazdı. M.Ö. 3000 yıllarındaki Sümer efsanelerinde, tanrıların insan soyunu neden ve nasıl yarattığını anlatan iki ayrı metin öne çıkmaktadır. Bunlardan birisinde insanın yaratılışı şöyle anlatılmaktadır: Tanrıların sayısı çoğalmaya başlayınca, toprağı bereketli hale getirmek için çalışmak, yiyecek-içecek ihtiyacını sağlamanın gittikçe zorlaşması, yapılacak işlerin çoğalması, aslında tembel olan tanrıları bezdiriyor. Özellikle dişi tanrılar, tüm tanrıların anası Tanrıça Nammu'ya bu duruma çare bulması için yakarıyorlar. O da oğlu Bilgelik Tanrısı Enki'ye başvuruyor. Enki kilden bir insan modeli yapıyor. Bu model tanrıların görünümüne sahiptir. Çünkü Enki, Nammu'ya şöyle diyor:

Ey annem, adını vereceğin yaratık oldu,
Onun üzerine tanrıların görüntüsünü koy,
Dipsiz suyun çamurunu karıştır,
Kol ve bacakları meydana getir,
Ninmahyanında olacak şekil verirken
Ey annem onun (yeni doğanın) kaderini söyle!
Ninmah, onun üzerine tanrıların görüntüsünü
koyacak
İşte, o bir insan

Anlaşıldığı üzere, bu model çamur ve kurban edilen ikinci derecede bir tanrının kanıyla karıştırılarak

Kanatlı ba: Ölümün fiziksel devamlılığını sembolize eden ruh

canlandırılıyor ve insanoğlu yaratılıyor. Diğer efsanede ise, Gök Tanrısı An'ın toprağı döllemesinden sonra insanlar, bitkiler gibi topraktan fıskırmaktadır. O zamana kadar birleşik olan yer ve göğün, insanın yaratılışından sonra birbirlerinden ayrıldığı, gökyüzünün tanrıların ve ailelerinin oturma alanı, düz bir kurs olarak düşünölen yerin ise insanın yaşam alanı olarak belirlendiğı anlaşılmaktadır.

Mısır kaynakları insanın yaradılışı ile ilgili çok az bilgi içerir. Öğrenebildiğimiz tek şey insanoğlunun Güneş Tanrısı Atum'un göz yaşlarından ortaya çıktığıdır.

Dış görünüş ve tabiat bakımından birbirlerine tamamen benzeyen insan ve tanrıyı ayıran en önemli özellik, tanrıların ölümsüz insanların ise ölümlü olmalarıdır. İnsanoğlu uzun yıllara dayanan tecrübeleriyle yaşamının sınırlı olduğunun bilincine varmıştı ve kendisine ölümlü olmayı layık görenlerin, tanrılar olduğuna inanmayı yeğlemişti. Ayrıca, eğer tanrılar da insanlar gibi kısa süreli bir yaşama sahip olsaydı, evrende nasıl bir düzen kurulabilirdi? Sümerler'in diğer Eski Önasya toplumlarını yaygın bir şekilde etkilediğı kadar, günümüzde de sevilerek okunan yapıtı Gılgamış Destanı'nda, sevgili arkadaşı Enkidu'nun zamansız ölümü üzerine tarifsiz bir acıya kapılarak, içini ölüm korkusu saran ve ebedi yaşamın sırrını bulmak için yollara düşen Uruk Kralı Kahraman Gılgamış'ın serüveni anlatılır. Metnin bir yerinde Saki Siduri, Gılgamış'a şöyle der:

Gılgamış nereye koşuyorsun?

Aradığın hayatı bulamayacaksın!

Tanrılar insanoğlunu yarattıkları zaman

İnsanoğluna ölümü layık gördüler

Yaşamı ise, kendilerine sakladılar

Gerçekten de, eposun sonunda Gılgamış, ebedi gençlik otunu bulduğu halde, tanrılar onun ölümsüz olmasını istemediğinden, ot bir yılan tarafından kaçırılmakta

ve kahramanımız acı içinde Uruk şehrine geri dönmektedir.

Yaratıldığı andan itibaren insanın tanrılar karşısındaki durumu kesin kurallarla belirlenmiştir. Bu ölümlü varlıklar, efendileri olan tanrıların sadık olmaları beklenen köleleridir. Tanrılarına yeryüzünde ikâmet edecekleri evler yapmak, onlar için gerekli dinsel uygulamaları aksatmadan yerine getirmek, yeryüzünü bereketli kılmak gibi görevler üstlenmişlerdir. Hayatlarını onların istediğı biçimde düzenlemişler, efendileri için efsaneler, destanlar, ilâhiler, şarkılar, dualar yazmışlardır. Her ne kadar yaratılışında tanrı kanına sahipse de, o bir insandır ve tanrılara karşı görevlerinde ihmalkârlık ve saygısızlık yaptığı taktirde günah işlemiş olacak ve cezalandırılacaktır. Akıllı davranan, tanrıların isteklerine uyan insandır. Akılsızca davranışlar sergileyen ise günahkârdır. Esasen, tanrıların istekleriyle toplumun etik değerleri de bir süre sonra bir bütün oluşturmaya başlamış, ahlâklı tutum ve davranışlar da tanrılar tarafından takdir edilmiştir. Sümer Tanrıçası Nanna, her yıl insanları yargılamakta ve kötöleri cezalandırmaktadır.

Eski Doğı insanı ölümlü ve doğuştan günahkâr olduğunu baştan kabullenmişti. Uğradığı her türlü felaketin, tanrıları bir nedenle kızdırmasından kaynaklandığına inanırdı. Hiçbir suç onlardan gizli kalmaz, tanrılar her şeyi görürler ve gereken cezayı verirlerdi. Bir Hitit yönetmeliğinde bu durum açıkça şöyle belirtilmiştir: "Tanrıların ruhu güçlüdür. Yakalamak için acele etmez ama yakaladığı zaman bırakmaz. Onun için tanrıların ruhuna karşı çok saygılı olun!"

Suç ve günah tanrısal cezayı gerektirdiğine ve tanrıların adaletine güvenildiğine göre, dürüst ve ahlâk sahibi bir insanın başına bir felâket gelirse, tanrısal adaletten şüphe edilmesi gerekmez miydi? Eski Doğı insanının bu konuyu hiç sorgulamadığı düşünüleceğı gibi, kutsanması gereken çok fazla sayıda tanrı ve uyulması gereken dinsel yükümlölük olması nedeniyle, insanoğlunun bunlardan birini nasıl olsa ihmal etmiş olabileceğine inandığı varsayılabilir.

Mezopotamya'da Sümer, Asur, Babil metinleri öbür dünya ve yeraltı ile ilgili oldukça iyi bilgi verir. Ölümlerin bedenlerinin mezarda kaldığı, ruhlarının ise yeraltı dünyasına gittiğine inanılırdı. Yer üç kata ayrılmıştı: En üstte olan yeryüzü, insanların yaşadığı alandı. Bunun altında, Enki/Ea'nın hüküm sürdüğü yeraltı nehri vardı. En altta ise yeraltı bulunmaktaydı. Yeraltı yaygın olarak, Akkadca *ERŞETU* "yer" kelimesiyle ifade ediliyordu. Burası, Sümerce KUR.NU.GI4.A (=Akkadca *ERŞET LĀ TĀRI*) "dönüşü olmayan ülke" olarak tanımlanmaktaydı. Yer altında, içinde yer altı tanrıçasının yaşadığı saray olan şehir, istenmeyen

Aslan kucaklayan bir Kahraman betimi
(M.Ö. 710)

girişleri önlemek için duvarlarla çevrili olup, yedi kapısı ve her kapının bir bekçi tanrısı bulunmaktaydı. Yerden yeraltına geçişler, mezarlar ve yer altı su yolları aracılığıyla olurdu. Diğer bir giriş ise Güneş Tanrısı'nın her akşam yeraltına girdiği batıda bulunmaktaydı. Yeraltında yaşam çok kötü şartlar altında geçirdi. Orası karanlık ve zulmün yeri olarak betimlenirdi. Ölümler toprak yer ve bulanık su içerlerdi. Karanlık bir mağarada yaşamak gibiydi. Aynı inanç, Hitit insanının dinsel görüşüne de girmiştir. Varlıkta ölüm anında olan değişiklik, Eski Doğu insanını korkuttuğu için, Mezopotamya halkı ölümlerden korkar ve saygı duyardı. Eğer gerekli kurbanlar verilerek sakinleştirilmezlerse, ölü ruhları (Sümerce GIDIM) yeraltından çıkarak, insanlar arasında huzursuz bir şekilde dolaşır ve onlara zarar verebilirlerdi.

Hititlerin inancına göre yeraltı (*dankuiš taganzipaš*) "karanlık yer" insanların yaşadığı yeryüzeyinin hemen altındaydı. Su kaynakları, çeşmeler ve göletler yeraltı dünyası ile bağlantılıydı. Hititler de Mezopotamya toplumları gibi ölen kişilerin ruhlarının yeraltı dünyasına gittiğine inanıyor ve ölü ruhlarının, yaşayanların arasına geri dönüp onları huzursuz etmesinden korkuyorlardı.

Eski Mısır toplumu da ruhun ölmezliğine inanıyordu. Ama onlar, Mezopotamya toplumlarının aksine, ölümden sonraki hayatın, bildikleri gibi bir yaşam olmasını umuyorlardı. Bu nedenle, gömülmek için ölümlerini mumyalayarak bedenlerinin varlığını korumaya çalışıyorlar, mezarlara yiyecek ve diğer gerekli malzemeleri koyuyorlardı. Mısır insanı öldüğü zaman, onu hayatta tutan özel güç tarafından terk edildiğine inanılırdı. Bu güç *ka* olarak tanımlanmaktaydı. *Ka*'nın yanı sıra insanda bulunan ruh da (*ba*) bedenden uçup gitmekteydi. Ölümler, önce Tanrı Osiris'in mahkemesinde yargılanırlardı. Burada, salonda bulunan 42 hakim tarafından 42 suçtan sorgulama yapılırdı. Bunlar; cinayet, sahtekârlık, yalancı şahitlik, yalan, zina, tanrılara karşı suçlar gibi çoğu günümüzde de ahlâk dışı kabul edilen eylemlerdi. Bu mahkemeye göre, ölünün yeraltındaki yaşamı, dünya yüzünde yaşadığı sürece dürüst bir insan olup olmamasına bağlıydı. Osiris'in mahkemesinden beraat etmeyen ölümler, açlık ve susuzluğa mahkum olur, mezarından dışarı çıkamazdı. Daha korkunç cezalar da suçluları bekleyebilirdi. Aslan, timsah ve su aygırından oluşan bir karışık yaratık tarafından, mahkeme salonunda parçalanabilirdi. Mahkemede aklananlar ise, ister mezarında kalır ister göğe Tanrı Rē'nin yanına ya da Osiris'in kralı olduğu yeraltı dünyasına giderlerdi. Bu dünya, güneşin her akşam öldüğü/battığı yönde, yani batıdaydı.

Seçilmiş Kaynakça

- Breasted, J.H.
1936 *Geschichte Ägyptens*, Viyana.
Erman, A.
2001 *Die Religionen der Ägypter*, Berlin-New York.
Haas, V.
1994 *Geschichte der hethitischen Religion* (HdO 15), Leiden-New York-Köln.
Hornung, E.
2004 *Mısırbilime Giriş*, (Çev. Z.A. Yılmaz), İstanbul.
Hutter, M.
1996 *Religionen in der Umwelt des Alten Testaments I*, Stuttgart-Berlin-Köln.
Kramer, S.N.
1990 *Tarih Sümer'de Başlar*, (Çev. M.İ. Çığ), Ankara.
Lesko, L.H.
2000 "Death and the Afterlife in Ancient Egyptian Thought", *Civilizations of the Ancient Near East*, Vol. 3-4, (ed. J. Sasson), Massachusetts: 1763-1774.
Sandars, N.K.
1962 *The Epic of Gilgamesh*, Harmondsworth.
Scurlock, J.A.
2000 "Death and the Afterlife in Ancient Mesopotamian Thought", *Civilizations of the Ancient Near East*, Vol. 3-4, (ed. J. Sasson), Massachusetts: 1883-1893.

Kitap Tanıtımları

Radner, K. *Das Mittelassyrische Tontafelarchiv von Giricano/Dunnu-Ša-Uzibi, Ausgrabungen in Giricano 1, Subartu XIV* (ed. A. Schachner), Brepols 2004.

Subartu serisinin 2004’de yayımlanmış bu sayısında, Iısu Barajı Kurtarma Kazıları arasında yer alan Giricano’da bulunmuş Orta Assur Dönemi’ne ait tablet arşivine ve genel olarak üç kazı sezonu boyunca elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Diyarbakır’ın Bismil ilçesi sınırları içerisinde yer alan bu höyükte kazılar 1999-2003 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Dört yıl süren kazı çalışmalarının ilk yılında bulunan tabletlerin uzun ve özverili çalışmalar sonucunda bir kitap haline getirilmesi, son dönemlerde baraj çalışmalarıyla gündeme gelen Yukarı Dicle Bölgesi’nin tarihi açısından oldukça önemlidir. Karen Radner ve Andreas Schachner tarafından yürütülen ortak bir çalışma sonucu ortaya çıkan bu eserin derlenmesi yine Andreas Schachner tarafından yapılmıştır. Kitap on ana bölüm altında yirmi yedi alt bölüm olarak hazırlanmıştır. Bölümler çalışma alanlarına göre K. Radner, A. Schachner ve M. Roaf tarafından yazılmıştır.

Andreas Schachner tarafından yazılan ilk bölümde, Giricano Tepe’nin bölge içerisindeki konumu ve Orta Assur Dönemi’nde kullanıldığı düşünülen mimari yapılardan bahsedilmektedir. İlk kazı sezonunda bir küp içerisinde bulunan çivi yazılı arşivin, höyük üzerindeki konumu ve buluntu tabakası da bu bölümde anlatılmaktadır. Tabletlerin içerisine konduğu küpün ve kapağının incelenmeleri sonucunda, Kuzey Irak ve Suriye’de çok sık rastlanılan Orta Assur mallarıyla bir benzerliğin olduğu düşünülmektedir. Bu benzerlik ve tabletlerin önerilen tarihleri göz önünde tutularak, küpün ve kapağının M.Ö. 11. yüzyılın ortalarına ait olabileceği önerilmektedir.

Michael Roaf’un hazırladığı ikinci bölümde, kazı sırasında tabletlerin çıkarılmasından, pişirilmesine ve restorasyonuna kadar yaşanan süreç ile tabletler kazı evine gelene kadar yaşananlar anlatılmıştır. Bulduğu profilden bir blok halinde çıkarılan ve kurumaya bırakılan, çoğu parçalanmış durumda olan tabletlerin tek tek numaralandırılması, tabletlerin içerisinden çıkarıldığı küp ve kapağının restore edilmesi tüm aşamalarıyla anlatılmıştır. Bu bölüm, dikkatli incelemeler ve detaylı araştırmalar sonunda, farklı bilim adamlarının da düşünceleri alınarak, tabletlerin iyi şekilde korunması ve incelenmesi için en uygun olan yöntemi arama çalışmalarını, arkeolojide sadece

ortaya çıkarmanın değil, korumanın da ne kadar önemli ve dikkatli bir çalışma gerektirdiğini göstermektedir. Yapılışından binlerce yıl sonra bir lisenin seramik fırınında pişirilen tabletler ve ısının derecesini ayarlayabilmek için seramik fırınının başından ayrılmayan bir profesörün yaşadığı pişirme evresi, detaylı teknik bilgilerle ileride benzer olaylarla karşılaşılması durumunda yol gösterici olacak şekilde anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde korumaya alınan tabletlerin temizlenmesi ve yazıların incelenmesine yönelik yapılan çalışmalar anlatılmaktadır. Tabletlerin bir küpün içerisinde saklanma şeklinin, benzer örneklerinin Assur, Kar-Tkulti-Ninurta, Tell Rimah ve Tell Seh Hamad’da görüldüğü, Orta Assur Dönemi’ne özgü bir yöntem olduğu bölümde ifade edilmektedir. Yine bu bölümde, *bet-tuppate* (tabletlerin evi) olarak adlandırılan bu tablet saklama yönteminin, tarihleme açısından ne gibi bir öneme sahip olduğu anlatılmaktadır. Metinlerin yazı şekillerine, dillerine, yazarlarına ve içeriğine göre tarihlemenin yapıldığı bu bölümde, Giricano arşivinin, Orta Assur Dönemi’ne ait bilinen en eski hukuk tabletlerinin arasında olduğu fikri ileri sürülmüştür. Bu görüş nedenleriyle birlikte detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bu bölümde verilen bilgilere göre, tabletler üzerinde beş farklı yazıcının varlığı tespit edilmiştir. Ayrıca tabletlerin ve muhtemelen Giricano’daki yerleşimin sahibi, tabletlerin okunmasıyla açığa çıkartılmıştır. Çeşitli tablolarla açıklanmaya çalışılan tabletlerin detaylı incelemelerinin ve çevirilerin yapıldığı dördüncü bölümde, tabletlerin ait olduğu dönemde Yukarı Dicle Bölgesi’nin siyasi durumuna dair genel bir değerlendirme de yapılmıştır. Metinlerin hem yazıldığı dönemde, hem de bugün araştırmacılar için taşıdığı önem ayrı bir başlık altında anlatılmıştır. Beşinci bölümde ise tüm tabletlerin kopyaları ve fotoğrafları verilerek, araştırmacılara daha detaylı bilgiler sunulmuştur. Sonuç bölümünde Karen Radner ve Andreas Schachner tarafından, tabletlerin yanında üç yıllık kazı çalışmalarından elde edilen bilgilerin derlendiği bir özet hazırlanmıştır. Giricano ve içerisinde bulunduğu bölgenin siyasi ve ekonomik tarihinin bulgular ışığında değerlendirildiği bu bölümde, sonuç olarak bölgedeki Orta Assur yerleşimlerinin ortadan kalkma nedenleri hakkında fikirler ileri sürülmüştür. Konuyla ilgili hazırlanan geniş bir kaynakçanın ardından İngilizce ve Türkçe olarak hazırlanan özetler ayrı bölümler olarak okuyucuya sunulmuştur.

Geldiği dönem hakkında önemli ip uçları veren bu tabletler, bölge için oldukça önemli buluntular arasındadır. Yakın zamanda, benzerleri gibi sular altında kalacak Giricano'dan elde edilen bilgiler, Yukarı Dicle Bölgesi'nin Doğu Anadolu siyasi tarihinde ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu bir kez daha göstermektedir. Eskiçağ Tarihi boyunca hareketli dönemlere sahne olan bu bölgedeki küçük bir höyükten büyük bilgiler elde eden ve bunları kısa bir süre içerisinde bilim dünyasına sunan yazarların bu çalışması, bölge tarihi hakkında tartışılan birçok konunun aydınlanmasına yardımcı olacaktır.

Sanem Erdil

Dönmez, Ş. (Ed.), TULİYA I, Halûk Perk Müzesi Yayınları, İstanbul 2005. 335 sayfa, 414 resim ve çizim.

2005 yılının son aylarında arkeoloji dünyası yeni bir süreli yayına kavuşmuştur. Hitit yazılı metinlerinde 'toplantı/meclis' ya da 'meclis toplantısı/mahkeme toplantısı' anlamlarına gelen *tuliya*, Halûk Perk Müzesi Koleksiyonundaki eserlerin bilim dünyasına tanıtılmasını amaçlayan bir yıllıktır.

Yıllık içerdiği 23 ayrı makale ile zengin bir görünüm ve uzun bir kronolojik kapsam sunmaktadır. Halûk Perk'in kaleme aldığı önsöz niteliğindeki *Koleksiyondan Yayına* adlı makale ile başlayan yıllık içerisindeki bazı makaleler ve içerikleri şu şekilde sıralanmaktadır:

V. Donbaz, *Alabaster Mermer Adak Vazosu*: Makale, büyük olasılıkla III. Ur Hanedanı Krallarından Ur-Nammu'ya ait olan ve tanrı Nanna'ya sunulmuş küçük beyaz bir kabı ve üzerindeki üç satırlık yazıtı anlatılmıştır.

Ş. Dönmez - F. İravani Ghadim, *Halûk Perk Müzesi'nden Bir Grup Batı İran Çanak Çömleği*: Batı İran kökenli 18 adet İlk ve Orta Tunç Çağına ait bir çanak çömlek grubu katalog halinde sunulmuştur.

H. Perk, *Halûk Perk Müzesi'nde Bulunan İğne Mühürler*: İki tanesi Orta Tunç Çağı'nın başına bir tanesi ise Bizans dönemine tarihlenen iğne mühürleri tanıtan makale tipolojik açıdan az örneğe sahip değişik bir biçimi göstermesi açısından ilginçtir.

F. İravani Ghadim, *Halûk Perk Müzesi'ndeki Bir Tapınak Modeli Işığında Protohistorik Çağ'da Önasya Tapınak Modelleri Üzerine Yeni Gözlemler*: Makalede, müzeye nereden geldiği bilinmeyen ve M.Ö. 3000'lerden sonra yapılmış olduğu tahmin edilen kilden bir tapınak modeli ile Yakındoğu'daki benzerleri anlatılmıştır.

R. Çavuşoğlu, *Halûk Perk Koleksiyonu'ndan İki Urartu Eseri*: Makalede, Urartu Dönemine tarihlenen bronz bir disk ile bronz bir obje tanıtılmıştır.

Ş. Dönmez, *Halûk Perk Müzesi'nden Boya Bezekli Pişmiş Toprak İki Riton*: Haluk Perk Müzesi'ne Van-Çaldıran ile Sinop yöresinden satın alınma yoluyla gelmiş olan Geç Demir Çağı'na tarihlenen iki adet boya bezekli pişmiş toprak riton anlatılmıştır.

İ. Delemen, *Halûk Perk Müzesi'ndeki Thrak ve Anadolu Atlıları*: Halûk Perk Müzesi'nde bulunan Klasik ve Helenistik Döneme ait atlı kabartmaları ve heykelciklerin katalog halinde tanıtıldığı makalede benzer örneklerle de karşılaştırmalar yapılmıştır.

S. Atasoy, *Halûk Perk Koleksiyonu'ndan Bronz Kandiller*: Makalede, Halûk Perk Koleksiyonu'nda bulunan M.Ö. 3. yy ile M.S. 7. yy arasına tarihlenen toplam 62 kandil bir katalog halinde tanıtılmıştır.

Bu sayıda yer alan diğer makaleler ise şunlardır. V. Donbaz, *Asur Kralı Sanherib'e Ait İki Yazılı Tuğla*; F. İravani Ghadim, *Halûk Perk Müzesi'nden Çizme Biçimli Bir Kap*; B. Gülkan, *Halûk Perk Müzesi'nden Beyaz Boya Bezekli Bir Kap*; T.H. Zeyrek-H. Perk, *Kahramanmaraş'tan Ördek Biçimli Bir Ağırılık*; Ş. Dönmez, *Halûk Perk Müzesi'nden Gümüş Bir Buhurdan*; M. Ayrancı, *Halûk Perk Müzesi'nde Bulunan Gümüş Bir Buhurdanın Restorasyonu*; Ş. Dönmez-F. İravani Ghadim, *Halûk Perk Müzesi ile Tebriz Müzesi'ndeki İki Yeni Bulgu Işığında Ateş Sunaklarında Kullanılan Ateş Yakma Kapları Hakkında Yeni Gözlemler*; H. Malay-M. H. Sayar, *İkiz Meşeler Zeus'u İçin Bir İtiraf Yazıtı (A Confession to Zeus from Twin Oaks)*; T. H. Zeyrek, *Halûk Perk Müzesi'nden Bir Grup Miğfer*; T. Gökyıldırım, *Halûk Perk Müzesi'ndeki Konik Kurşun Mühürler*; N. Bilgin, *Halûk Perk Koleksiyonu'ndaki Kurşun Bizans Sikkeleri*; V. Bulgurlu, *Halûk Perk Koleksiyonu'nda Bulunan Dört Bizans İmparator Kurşun Mühürü*; G. Köroğlu, *Bizans Dönemi Buhurdanları ve Haluk Perk Müzesi'ndeki Örnekler*; S. Berk, *Perk Kartvizit Koleksiyonu Çerçevesinde Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Hatırat Mustafa Halim Efendi ve Kartvizit Çalışmaları*.

Arkeolojik eserler belge niteliği taşıdığından, eserleri elinde bulunduranlar bilim çevreleri ile bunları paylaşmalıdırlar. Bu düşünceden yola çıkılarak hazırlanmış anlaşılabilir yıllık, periyodik olarak yayınlanması umuduyla, İstanbul Arkeoloji Müzesi Yıllığı, Anadolu Medeniyetleri Yıllığı ve Palmet Sadberk Hanım Müzesi Yıllığı gibi seçkin bir yer edinmesini dileriz.

Erkan Fidan

Sedef Çokay-Kepçe, *Antalya Karaçalı Nekropolü – The Karaçalı Necropolis Near Antalya, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü, Antalya, 2006.*

Bu çalışma Antalya yakınlarında yer alan Karaçalı Tepesi üzerindeki nekropolis alanı ve taş ocağını konu almaktadır. Karaçalı Nekropolisi 1991 yılında Antalya Arkeoloji Müzesi uzmanlarınca kazılmış ve çok sayıda buluntu ele geçmiştir. Sedef Çokay-Kepçe oldukça kapsamlı doktora tez çalışmasının ardından elde ettiği veriler ve sonuçları, bir monografi haline getirmiştir.

Giriş bölümünde; Karaçalı Tepesi'nin ve nekropolisin konumu açıklanmıştır. Ayrıca, Pamphilya Bölgesi'nin tarihsel süreç içerisindeki yerleşim evreleri antik yazarların sunduğu veriler ve modern araştırmacıların ortaya koydukları sonuçlar dikkate alınarak, detaylı olarak irdelenmiştir. Bu bölümde bölgenin araştırma tarihçesi ile ilgili geniş bilgi verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; Karaçalı Tepesi üzerinde yer alan taşocağında yapılan incelemeler sonucunda elde edilen veriler aktarılmıştır. Bu alanda arazide yapılan incelemeler sonucunda görülen taşçı izleri, işlenmiş veya yarı işlenmiş taşlar ve taş işleme sonrasında açığa çıkan yongalar detaylı olarak açıklanmıştır. Bu bölümde arazide yapılan isabetli gözlemler sonucunda taş çıkartma yöntemine ilişkin önemli açıklamalar yer almaktadır. Yazar yaptığı isabetli gözlemlerle Karaçalı Nekropolisi ve taşocağı hakkında araziden de önemli sonuçlar çıkararak bunları monografisine doğru ve anlaşılır bir şekilde aktarabilmiştir.

Monografinin üçüncü bölümünde; Karaçalı Nekropolisi ele alınmaktadır. Bu bölümde nekropolisin, taş ocağı olarak kullanılan tepe üzerinde yer aldığı belirtilmekte ve nekropoliste görülen mezar tipleri irdelenmektedir. Karaçalı Nekropolisi'nde üç mezar tipine rastlanmaktadır: 1) Khamasorion tipi mezarlar. 2) Oda mezarlar. 3) Hücre tipi mezarlar. Sözü edilen mezar tipleri diğer bölgelerdeki örnekleriyle karşılaştırmalı olarak irdelenmiş; mezarların ölçü, plan ve yönleri detaylı olarak verilmiştir.

Üçüncü bölümde mezar tiplerinden başka, Tepe'nin üzerinde kayaların düşen yüzlerinde açılan mezar odalarının yanı sıra, üçlü nişlere de rastlandığı belirtilmektedir. Bu nişlerin tabanlarında herhangi bir delik veya yuvanın bulunmamasının, örneklerine komşu bölgede de rastlanan şekilde, haklı olarak, stellerin veya adak levhalarının niş içerisine dayandırıldığı veya tabanına konmuş olabileceği şeklinde açıklanmaktadır. Karaçalı Nekropolisi'nde sunu çukuru veya kioniskosların da varlığı saptanmıştır. Yazar, detaylı olarak ele almakta ve ölçü bakımından iki

tipde grupladığı bu çukurları haklı olarak sunu çukuru olarak tanımlamaktadır. Monografinin oldukça önemli ve geniş bir kısmını oluşturan üçüncü bölümde, yazar ayrıca nekropolis-taş ocağı ilişkisini de ele almaktadır. Nekropolis alanı ve taş ocağının kullanımına ilişkin üç farklı teori detaylı olarak irdelenmiştir. İlk olarak tepe üzerinde Klasik Dönem'e ait yerleşme izine rastlanmamış olmasının, tepenin nekropolis ocak ve işçilerin yerleşme alanı olarak kullanılmış olması ihtimalini güçleştirdiği belirtilmektedir. Khamasorion tipi lahitlerin yapıldığı yükseltilerin tamamen düzenlenmesi, alanın ocaktan nekropolise dönüştürüldüğü izlenimi uyandırdığı; ancak bazı teknelerin taş almak için kesildiğinin saptandığı, *in situ* durumda ele geçen oda mezarların ve adak nişlerinin ocak olarak kullanılan kısımda yer almasının, alanın önce nekropolis sonra da ocak olarak kullanıldığı görüşünü akla getirdiği belirtilmektedir. Bu görüşe dayanarak, yazar, tepenin kuzey-kuzeybatısında yapılmış merdiven ve kapının alanın nekropolis olarak kullanıldığı dönemde ovoidan gelecek yayalar için yapıldığını ve böylelikle merdiven ile kapının kullanım amacının açıklanabileceğini belirtmektedir.

Dördüncü bölümde; nekropoliste ele geçen mezarlarda açığa çıkan mezar hediyeleri ve kazı sırasında açığa çıkan toprakta ele geçen buluntular ele alınmıştır. Bu bölümde pişmiş toprak eserler ve metallere detaylı olarak yer verilmiş, form özellikleri, benzer örneklerle karşılaştırmaları isabetli bir şekilde yapılmıştır.

Monografinin beşinci bölümünde; Karaçalı Tepesi'nde yapılan yüzey araştırmasının sonuçları ve nekropolis kazısından elde edilen buluntuların ortaya koyduğu verilerin özet halinde değerlendirildiği "Sonuç" yer almaktadır. Yazar, Karaçalı Tepesi ve ovada yapılan araştırmalarda herhangi bir arkeolojik ve epigrafik buluntuya rastlanmadığını; nekropolis ve taş ocağına ait değerlendirmenin doğrudan tepe üzerindeki yüzey araştırmasında elde edilen veriler ile nekropolis kazısında ele geçen buluntulara dayandığını belirtmektedir. Yazarın arazide yapılan gözlem ve araştırmalar ile buluntulardan elde ettiği verileri başarılı bir şekilde ortaya koyduğunu belirtmek gerekir.

Monografinin altıncı ve son bölümünü "Katalog" oluşturmaktadır. Bu bölümde nekropolis alanında yürütülen kazı çalışmasında ele geçen buluntular, metin içerisindeki sıralama dikkate alınarak yer almakta, okuyucunun metin, katalog ve eserlerin çizimleri ile fotoğrafları arasında rahatça dolaşabilmesi sağlanmaktadır. Bu şekliyle katalogun oldukça kullanışlı bir biçimde düzenlenmiş olduğunu belirtmek gerekir.

Çalışmanın sonunda, Karaçalı Tepesi'ni gösteren haritalar; nekropolisin vaziyet planı; Tepenin ve

nekropolisin genel ve detay arazi fotoğrafları; buluntuların genel ve detay fotoğrafları ile mezarlara ait kesit ve planlar yer almaktadır. Metin kısmıyla senkronize edilmiş bu bölümler, Karaçalı Nekropolisi ve buluntularını irdeleyen bu monografiyi kolay anlaşılır ve kullanılabilir hale getirmiştir.

Pamphilya Bölgesi'nin az bilinen Klasik Dönemini ve ölü gömme gelenekleri hakkında sunduğu bilgiler ve ele geçen buluntuların bölgenin ticari ilişkilerini açık-

laması bakımından bu çalışmanın önemli olduğunu belirtmek gerekir. Son olarak özellikle vurgulamak isterim ki Müze tarafından gerçekleştirilen bir kazı kazısında açığa çıkan buluntu, veri ve sonuçların bilim dünyasına tanıtılmasının yanı sıra doktora tez çalışmasının geniş bir İngilizce özetle yayınlanmış olması bakımından söz konusu monografi örnek bir çalışmadır.

Bilge Hürmüzlü

Arkeoloji Dünyasından

Enstitümüz'ün Berlin'deki Muhabir Üyelerinin Faaliyetleri

1. Sergi Çalışmaları ve Filolojik Araştırmalar

Önasya Arkeolojisi Müzesi 2005 ve 2006 yıllarında birçok serginin organizasyonuna katılmış, bunların bir bölümüne çok sayıda eser sağlanmıştır. Müzemiz Speyer'daki "Dünya İmparatorluğu Persler" başlıklı sergiye ödünç eser vererek katılmış, Berlin'de ise, 2006 Dünya Kupası nedeniyle düzenlenen sergilere dâhil olmuştur. Pergamon Müzesi'ndeki "Top Yuvarlaktır" isimli ana sergi kapsamında "Daire, Küre, Kâinat" başlığı altında Berlin Müzesi'nden konuyla ilgili parçalar sergilenmiş, bu kapsamda sanat eserlerinin yuvarlak biçimi ve bunların insan duyularını aşan anlamı üzerinde yoğunlaşmıştır. "Dünya Dili Soyutlama" sergisinde ise Dünya Kupası ile örtüşecek şekilde tüm dünya kültürlerinin ortak özelliklerini yansıtan çok sayıda, sembolik anlamlı eser bir araya getirilmiştir. Her iki organizasyon için de Önasya Uzmanı Eskiçağ Tarihçileri tarafından sergi katalogları hazırlanarak yayınlanmıştır.

2007 yılında Mannheim'da açılacak olan, "Beygir Gücü" adlı serginin hazırlıkları yapılmıştır. At yetiştiriciliği ve at kullanımının kültürel tarihini tanıtmayı amaçlayan bu sergiye müzemiz, değerli eserleri ödünç vermektedir. Bunların arasında M.Ö. 14. yüzyıla ait bir Hitit metni olan ve Kadeş Savaşı'nın sonucunda da görüldüğü üzere, Hitit savaş arabalarının neden Mısır arabalarıyla boy ölçüşecek kadar iyi olduklarını anlatan ünlü "Kikkuli Metni" de bulunmaktadır. Ayrıca başta Asur kökenli olmak üzere, geniş bir at betimleri koleksiyonu da sergilenecektir.

Sergi araştırmalarının yanı sıra Fara'da ele geçen ve önemli bir bölümü İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan metinler üzerindeki çalışmalar da sürmektedir. Malzeme üzerinde çalışan Manfred Krebernik ve Horst Steible ile bu faaliyet raporunun yazarları,

ilk sonuçları kısa bir süre içerisinde sunabilmeyi ümit etmektedir.

Bilimsel araştırmaların dışındaki Türk – Alman işbirliğine örnek olarak, Türk tiyatro oyuncuları tarafından hazırlanan "Mehmet Show" adlı oyunun hazırlıklarına katılmamız gösterilebilir. Berlin'de sergilenen oyunda Gılgamış Destanı'ndan da bir bölüm kullanılmıştır.

2. Kazı Çalışmaları

Suriye'nin kuzeydoğusundaki Tell Halaf'ta, 77 yıllık bir aradan sonra 2006 yılının Ağustos – Eylül aylarında, Berlin Devlet Müzeleri (Staatlichen Museen zu Berlin) ve Şam Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün yönetiminde, Halle ve Tübingen Üniversitelerinin işbirliğiyle yeniden kazılara başlanmıştır. Tell Halaf, Önasya'da en iyi bilinen antik dönem yerleşmelerinden biridir. Beş yıllık bir çalışma planı çerçevesinde, Tell Halaf'ın yerleşim arkeolojisi ve Önasya tarihindeki yeri ile ilgili, bugüne kadar yeterince aydınlatılmamış bazı sorulara cevaplar aranmaya çalışılacaktır. Bu höyük aynı adla anılan ve Geç Kalkolitik Dönem'in bir evresine de adını veren (M.Ö. 6./5. binyıllar Halaf Dönemi olarak bilinir) renkli keramiğiyle tanınmıştır. Ancak bu yerleşim, en parlak dönemini M.Ö. 2. binyılda, Guzana adıyla yaşamıştır. Guzana yaklaşık M.Ö. 808'e kadar Arami Beyliği Bit Bachiani'nin başkenti olmuş daha sonra kentin Asurlular tarafından işgal edilmesinin ardından, bir yerel yönetim merkezi haline gelmiştir.

Eski kazılar 6,5 hektarlık bir alanı kaplayan Büyük Kale'de yoğunlaşmıştı. Günümüzde Aşağı Kent'in büyük bir bölümü ne yazık ki modern yapılaşmanın altında kalmıştır. Eski kazıyla bir ilişki kurmak amacıyla öncelikle Batı Sarayı'nın güneydoğu bastiyonu kazılmış, Akrepli Kapı'nın batı kulesi de bu çalışmalar sırasında ortaya çıkmıştır. Yeni ölçüm noktaları sorunsuz bir şekilde eski noktalarla örtüşür hale getirildi. Bir diğer amaç da "Kerpiç Tuğla Yığılı" olarak adlandırılan, daha büyük bir yapının temeli olduğu tahmin

edilen ve o döneme ait iki anıtsal mezar **heykelinin** ortaya çıktığı Yeni Asur Dönemi'ne ait kalıntıların yeniden araştırılmasıydı. Çalışmalarda burada bulunan ve M.Ö. 7. yüzyıla tarihlenen daha büyük bir yapıya ait olduğu anlaşılan iki mekân ortaya çıkarılması da mümkün oldu.

Prehistorik yerleşmenin ortaya çıkarılmasına yönelik kazılarda Halaf Dönemi'ne ait bir yuvarlak yapı ortaya çıktı. Bunun üzerindeki tabakalarda ise çan biçimli kaplar ait parçalar ele geçti. Asur dönemi yerel yöneticisine ait olduğu düşünülen sarayda gerçekleştirilen araştırmalar yapının güney kanadında yoğunlaştı ve burada saray teraslarının bir bölümü ile avlu kazıldı. Ele geçen keramik ve küçük buluntular doğrultusunda sarayın bu evreleri M.Ö. 7. yüzyıla tarihlenmektedir. Küçük buluntuların yanı sıra bir bölümü yüzey buluntusu olarak ele geçen kırık heykel parçaları da son derece ilginçtir. Bu parçalar Tell Halaf'ta şimdiye kadar bilinenlerin dışında, başka heykellerin ya da kabartma eserlerin de korunmuş olduğuna işaret eder. Kazı çalışmalarının 2007 yılında da devam etmesi öngörülmektedir.

*Lutz Martin – Joachim Marzahn
(Almanca'dan Çeviren Işıl R. Işıklıkaya)*

Intersections and Transformations Studying Long-Distance Exchange and Interaction during the Bronze Age

Kopenhag Üniversitesi'nin "Old Assyrian Text Project" ekibinden Prof. Dr. Mogens Trolle Larsen, Prof. Dr. Stephen Lumsden ve Dr. Gojko Barjamoviç'in organize ettiği "Intersections and Transformations Studying Long-Distance Exchange and Interaction during the Bronze Age" Çalıştayı (Workshop) 2-3 Aralık 2006 tarihlerinde Danimarka'nın başkenti Kopenhag'taki, Copenhagen Island Hotel'de yapıldı.

2 Aralık Cumartesi günü başlayan çalıştayda ilk olarak Mogens Trolle Larsen açılış konuşması yaptı. Bu konuşmanın ardından bildirimler sunulmaya başlandı. Sabah oturumunda Gil Stein "Political Economy and Social Change in Models of Ancient Culture Contact", Kristian Kristiansen "The Nature of Eurasian Bronze Age Interactions: Sea Journeys, Travelling Warriors/Merchants and Conquest" ve David A. Warburton "The Power of Price in the Ancient Near East" başlıklı bildirimlerini sundular.

Aynı günün öğleden sonra oturumunda Gojko Barjamoviç "The Geography of Trade: The Assyrian Colonies in Anatolia c. 1975–1725 B.C. and the Study of Early Interregional Networks of Exchange", Vasif Şahoğlu "Anatolia, Land of Crossroads: the Early

Bronze Age Anatolian Trade Network and its Impact on the Aegean", Carole Gillis "A View from the West: The Aegean in the Middle Bronze Age" ve Tristan Carter "From Kültepe to Knossos: Cretan Relations with Central Anatolia during the Assyrian Colony Period" adlı bildirimlerini aktardılar.

Çalıştayı ikinci ve son günü olan 3 Aralık Pazar gününün sabah oturumunda Jan Gerrit Derksen "Cultural Contacts at Kaneş during the Kārum Level II Period: The Textual Perspective", Sachihro Omura "Settlement Patterns in the Old Assyrian Period" ve Rainer Maria Czichon "The Northern Frontier in the Hittite Period with Special Reference to the New Investigations at Oymağaç" başlıklı bildirimlerini sundular. Öğleden sonra gerçekleştirilen son oturumda ise, Mehmet Özsait "Settlement in the Central Black Sea Region", Şevket Dönmez "A General Look at the Cultural Relations Between the Central Black Sea Region and Central Anatolia" ve Stephen Lumsden "The Project at Ayvalıpınar and Interregional Interaction" başlıklı çalışmalarını aktardılar.

Bu son oturumun bitiminden sonra tüm bildirimlerin ve sonuçların değerlendirildiği bir final tartışması oturumu gerçekleştirildi. Bu oturumun sonucunda, hem çalıştaya sunulan birbirinden önemli, yararlı ve değerli bildirimlerin yayınlanması tavsiye edildi, hem de söz konusu bu bildirimler hakkındaki tartışmaların sağladığı bilgi yoğunluğu ile organizasyonun amacına tam olarak ulaştığı tüm katılımcılar tarafından vurgulandı. Bu önemli ve başarılı çalıştayı düzenleyen The Old Assyrian Text Project ekibini kutlarım.

Şevket Dönmez

Süleyman Demirel Üniversitesi Fotoğraf Sergisi: Antik Dönem Heykel Sanatında Çokrenklilik

Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ) Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, *Antik Dönem Heykel Sanatında Çokrenklilik* temalı bir fotoğraf sergisini, yıllık etkinlik kapsamı çerçevesinde, 18 Nisan 2007 tarihinde açmıştır.

SDÜ Kültür Merkezi Fuayesi'nde düzenlenen sergiye, Vali Şemsettin Uzun, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Vecihi Kırdemir, Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı Nurten Özçelik, Arkeoloji Bölümü Başkanı Yrd. Doç. Dr. Bilge Hümmüzlü, Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Mehmet Özhanlı, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Prof. Dr. Bayram Kodaman, Sağlık MYO Müdürü Prof. Dr. Necat İmirzaloğlu, Arkeoloji Bölümü Arş. Gör. Ayça Özcan, Arkeoloji Bölümü

uzmanı Murat Fırat ve çeşitli bölümlerden çok sayıda seçkin davetli katıldı.

Fotoğraf sergisinin açılışı Vali Şemsettin Uzun ve Arkeoloji Bölümü öğretim üyeleri tarafından gerçekleştirildi. Serginin tanıtımını Yrd. Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü yapmıştır. Antik Döneme ait önemli heykel ve kabartmaların fotoğraflarının yer aldığı bu sergi İstanbul Arkeoloji Müzesi, Alman Arkeoloji Enstitüsü (İstanbul Şubesi), Münih Devlet Eski Eserler Koleksiyonu-Glyptothek ve Stiftung Archäologie-Arkeoloji Vakfı tarafından gerçekleştirilmiş ortak bir çalışmanın sonucunu sergilemektedir. Uzun yıllar boyu süregelen bu projeye, antik dönemde sadece bezemeli mimari parçaların değil, aynı zamanda heykel ve kabartmaların da canlı renklerle boyandığı anlaşılmıştır. Proje kapsamında dünyanın çeşitli müzelerinde korunmakta olan Yunan ve Roma yapıtlarının yatay ışık, ultraviyole floresans ve ultraviyole refleksiyon yöntemleri kullanılarak fotoğrafları çekilmiştir. Bu eserler üzerinde korunan boya pigmentlerinden alınan örneklerin üzerinde gerçekleştirilen kimyasal analizler sonucunda hangi boyaların kullanıldığı saptanmaya çalışılmıştır. Son olarak sergi kapsamına alınan eserlerin birebir alçı kopyaları üzerine yapılan boyama ile orijinal eserlerdeki detaylar verilmiştir. Çalışılan eserler arasında arkeoloji biliminin ilgilendiği farklı dönemlerin en önemlileri (Aigina Aphaia Tapınağı alınlıklarından örnekler, İskender Lahdi ve Caligula Başı gibi) yer almaktadır. *Antik Dönem Heykel Sanatında Çokrenklilik* başlıklı bu olağanüstü çalışmaya ait fotoğraf sergisini, İstanbul'dan sonra üniversitemize kazandırmış olmaktan dolayı Arkeoloji Bölümü olarak büyük mutluluk duymaktayız.

Peploslu Kore, Aristion Mezar Steli, Kolossal Samos Kouros'u, Aigina Aphaia Tapınağı alınlıklarından heykeller, Zırhlı Torso, Paramythion Mezar Steli, Bir Attika Mezar Lekythos'u, İskender Lahdi, Caligula Portre Başı gibi önemli heykel ve portrelerinin renklendirilmiş fotoğraflarının görülebileceği bu sergi SDÜ Kültür Merkezi'nde 27 Nisan 2007 tarihine kadar gezilebilecektir.

Bilge Hürmüzlü

Athenian Potters and Painters: Yeniden (Atina, 28-30 Mart 2007)

Yunan sanatında önemli bir dalı olan keramik araştırmalarında önemli alt başlıklardan biri, siyah ve kırmızı figürlü malzemedir. Bu malzeme grubu, özellikle figüratif anlamda incelendiğinde, Yunan kültürü, günlük hayatı, dini yaşamı gibi konularda önemli ipuçları ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, Akdeniz havzasında yapılan kazı ve araştırmalar, bu tip keramiklerin

oldukça geniş bir coğrafyaya yayıldığını göstermektedir. Kuşkusuz bu konuda çalışanlar için önemli bir kaynak yüzyıla yakın bir süredir yurtdışında yayınlanan ve yakında Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü çatısı altında Türkiye ciltlerinin de yayınlanacağı *Corpus Vasorum Antiquorum* serisidir.

Çeşitli konferanslar arasından ise en önemlilerinden biri 1994 yılında, J. Oakley, W. Coulson ve O. Palagia'nın editörlüğünde gerçekleştirilen *Athenian Potters and Painters* adlı konferans ve ardından gelen yayındır. İlkinden 13 yıl sonra, Atina'da 28-30 Mart 2007 tarihleri arasında, J. Oakley ve O. Palagia bu konferansın ikincisini gerçekleştirdiler. Söz konusu konferansın amaçlarından biri, farklı ülkelerden ve farklı yaş grubundan Attika keramiği ile ilgilenenleri bir araya getirmektir. İkinci amaç ise, yeni ve henüz yayınlanmamış malzemenin, ithal ve kazı malzemesinin tanıtılması, farklı fikirlerin sunulması, form, bezeme ve kronolojinin yeniden değerlendirilmesiydi. Konferans, bu amaçlar doğrultusunda *Ressamlar, Çömlekçiler ve Atölyeler, Ticaret, Kontekst, İkonografi ve Formlar* başlıkları altında gruplanmıştı.

İlk gün, *Ressamlar, Çömlekçiler ve Atölyeler* başlığı altındaki konuşmalarla başladı. Bu bölümdeki önemli konuşmalardan biri Dryfi Williams tarafından yapıldı. Williams, *Picturing Potters and Painters* başlıklı bildirisinde, ağırlıklı olarak, uzun zamandır bilinen Pentekouphia pinaksları üzerindeki çömlekçi ve ressam betimlerini irdeledi. Atina Akropolisinde bulunmuş bir oturan erkek heykelinin de, bir çömlekçi veya ressama ait olabileceğini ileri sürdü. Yine bu bölümdeki ilginç bir konuşma, Kleopatra Kathariou'nunki idi. Kathariou, *The Jena Workshop Reconsidered: Some New Thoughts on Old Finds* başlıklı konuşmasında henüz tamamlanmamış bir çalışmanın ilk sonuçlarını ortaya koydu. Ağırlıklı olarak Jena Museum'da korunan parçaları değerlendirdiği konuşmasında, gerek pişirme hataları, gerekse profil özelliklerini inceleyerek Jena Atölyesi hakkında yeni fikirler edinmemizi sağladı. Bu bölümdeki sürpriz konulardan biri ise, uzun zamandır üretim yeri tartışmalı olan Thasos keramikleriyle ilgiliydi. John Papadopoulos, *The Relocation of Corinthian-trained Potters and the Dissemination of Corinthian and Corinthianizing Pottery: From Athens to Ambrakia to Thasos and Beyond* başlıklı konuşmasında Ambrakia'da yoğun olarak bulunmuş Thasos malzemesini değerlendirerek, üretim yeri ile ilgili yeni sonuçlar ortaya koydu.

Konferansın *Ticaret* başlıklı bölümündeki ilk konuşmacı Katleen Lynch, *Erotic Images on Attic Vases: Markets and Meanings*; başlıklı konuşmasında, Atina Agorası'ndaki kontekst buluntuları değerlendirerek, Attik vazo ressamlarının yeni form veya resimlerini

önce Etruria'ya yolladığını, ihraç etmek için yapılan vazoların Atina'da bulunmadığını belirtti. Michael Padgett, *Attic Imports at Marion: Preliminary Results of the Princeton University Archaeological Expedition to Polis Chrysochous* isimli bildirisinde, Kıbrıs-Marion'dan Attik keramikleri değerlendirdi.

Konferansın ikinci günü, *İkonografi I* konulu bildiri-lerle başladı. İlk konuşmacı Robert F.Sutton, *Zeuxis, Vase Painting and the kneeling Bather. The Invention of the Female Nude* başlıklı bildirisinde, çömele-rek yıkanan kadın figürünün, Zeuxis'in bir resmin-den kaynaklandığını ortaya koydu. *The Unheroic Corpse* isimli bildirisinde Jenifer Neils, bilinen vazo resimleri üzerindeki ceset betimleri ve bunların yön-lendirilişlerine dikkati çekti. İlginç konulardan biri, Eurydike Kephaliadou'nun sunduğu, *The Iconography of Madness in Attic Vase Painting* idi. Çeşitli efsa-nelere de konu olan delilik ya da delirme hali, vazo resimleri üzerindeki betimlerde tartışıldı. *İkonografi II* başlıklı ikinci oturum, Zürih'ten Adrienne Lezzi-Hafter'in sunduğu, *Wheel without Chariot. A Motif in Athenian Pottery* adlı bildiriyile başladı. Bu bildiri-de A.Lezzi-Hafter, basit bir motif gibi görülen tekerlek motifinin en erken dönemlerden itibaren örneklerini vererek, motifin sembolik anlamını yorumladı. İkinci konuşmacı Elke Böhr, *Pine, Spruce or Fir-Which did Sinis Prefer?* başlıklı bildirisinde, vazo resimlerinde sıklıkla görülen ağaç betimlerinden hareketle Attika Bölgesinin topoğrafyasını yeniden değerlendirdi. Yine ilginç konuşmalardan biri, Susan Matheson tarafın-dan yapıldı. *Old Age in Athenian Vase-painting* adlı konuşmasında Matheson, yaşlılık, acı, keder ifadeleri-nin M.Ö. 5. yy'dan sonra arttığına değindi.

Üçüncü günün ilk oturumu *Kontekst* konuluydu. İlk konuşmacı Sorbonne Üniversitesinden J.J.Maffre idi ve bildirisi *Coupes attiques a figures rouges trouvees a Thasos*, Thasos'tan kırmızı figürlü kylikler başlık-lydı. Hellenistik keramik kronolojisine yeni açılımlar getiren Susan Rotroff, *Early Red-figure in Context* başlıklı bildirisinde bu kez Atina Agorası'ndan gelen malzeme için yeni tarihleme kriterleri ortaya koydu. *Attic Red-figure Pottery from Olympia* isimli konuş-masında Martin Bentz, Olympia kutsal alanında adak keramiklerin bulunmadığına dikkat çekti ve mevcut çok az sayıdaki keramik parçasının muhtemelen kutsal alanı ziyaret etmiş kişilere ait olabileceğini vurguladı.

Üçüncü günün ikinci bölümü, *Formlar* üzerineydi. İlk konuşmacı Claire Lyons, *Rites of Passage: Nikosthenic Pyxides between Etruria and Greece* başlıklı konuşmasında Etrurialı çömlekçilerce taklit edilen Nikosthenik pyksisleri irdeledi. Atina Akademisi'nden M. Pipili, *White-ground lekythoi in Athenian Private Collections* başlıklı bildirisinde Akhilleus Ressamının

boyadığı beyaz zeminli lekythoslar üzerindeki betim-leri tartıştı ve bu tip lekythosların pahalı ürünler olduğuna değinerek, aslında özel ve önemli kişiler için üretilmiş ve satılmış olabileceğini belirtti. Kon-feransın *İkonografi III* başlıklı bir diğer bölümündeki ilk konuşmacı A. Shapiro idi. Shapiro bildirisinde, Kekrops Ressamının bir krateri üzerindeki figürleri ve doğa tasvirlerini, Atina Akropolis'i'nde yer alan yapı-larla kıyasladı. Katania Üniversitesi'nden F.Giudice, Yunan ressamların Pers savaşlarından sonra hangi konular tercih ettikleri sorusundan hareketle, yeni oluşturulmaya başlanan ve şimdilik 44.949 parçanın yer aldığı bir datayı tanıttı. Bu datada yer alan resim-lerin yoğunlaştığı dönemler bazında ilginç sonuçlara ulaştı. Son konuşmacı A. Lemos, *Iconographical Divergencies in Late Athenian Black-figure: The Case of the Cypria* başlıklı konuşmasında Paris'in yargısı sahnesinin tarihsel süreçte geçirdiği değişimleri ser-giledi. Konferans Olga Palagia ve John Oakley'in kapanış konuşmasıyla sona erdi.

Oldukça geniş bir katılımın olduğu konferansta, eski ve yeni nesil bir araya gelerek, vazo resimleri, ticaret, ikonografi gibi konularda hem eski eserleri yeniden değerlendirdi, hem de yeni eserleri tanıttı. Önceki dönemlerde ileri sürülmüş kimi fikirler değişti, kimi yeni fikirler ortaya konuldu. Ancak görüldüğü gibi artık, Yunan vazo resim sanatı, tıpkı diğer keramik çalışmalarında olduğu gibi, sadece ressam ve form açısından değil, fakat aynı zamanda yeni bakış açıla-ryla da değerlendirilmektedir. Bu konferansın yayını-nın bir an önce tamamlanması en büyük dileğimizdir.

Ş. Sedef Çokay-Kepece

Arkeolojik Kazı ve Araştırmalar Toplantısı – 7

İstanbul Üniversitesi (İÜ) Edebiyat Fakültesi Arke-olojik Kazı ve Araştırmalar Toplantısı'nın yedin-cisi, 30 Nisan – 2 Mayıs 2007 tarihleri arasında Güzel Sanatlar Bölüm Başkanlığı'nın kullandığı Vezneciler'deki Kuyucu Murat Paşa Medresesi'nde yapıldı. Arkeoloji'nin değerli bilim insanlarından birine ithaf edilmesi gelenek halini alan toplantılardan bu seneki, Klasik Arkeoloji Kürsüsü'nün Büyük Hocalarından Prof. Dr. Jale İnan anısına düzenlendi. Toplantıda İÜ Öğretim Üyeleri 2006 yılında yaptıkları kazı ve yüzey araştırmalarını, yüksek lisans ve doktora öğrenimini sürdüren ya da tamamlayan genç araştırmacılar da, çalışmalarının sonuçlarını sundular.

Toplantı 30 Nisan Pazartesi günü Arkeoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'nun ve Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Korkut Tuna'nın açılış konuşmalarıyla başladı. Oturumlara geçilmeden önce

TRT'nin hazırladığı “Cumhuriyet’e Kanat Gerenler Belgeseli”nden Jale İnan Hocamızın kendi sesiyle anılarını anlattığı bölümler, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Elif Tül Tulunay tarafından düzenlenerek izleyicilerin beğenisine sunuldu.

Prof. Dr. Mehmet Özdoğan’ın başkanlığını üstlendiği günün ilk oturumu Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’nun “Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları 2006” adlı bildiriyle başladı. Daha sonra, Işıl Işıklıkaya “Perge Mozaikleri” ve Müjde Türkmen “Pamphylia ve Kilikia’da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi” adlı bildirimlerini sundular. Prof. Dr. Sevil Gülçur’un başkanlığındaki ikinci oturumda Prof. Dr. Gülsün Umurtak “Bademağacı Kazıları – 2006”, Sinem Üstün-Türkteki “1993-2004 Dönemi Bademağacı Kazılarında Bulunmuş olan İlk Tunç II Kırmızı Astarlı Malları”, başlıklı bildirimlerini sundular. Bildirisinin başında Jale İnan Hocamızla ilgili kısa bir anma konuşması yapan Prof. Dr. Elif Tül Tulunay’ın, “Nif (Olympos) Dağı Kazısı ve Araştırma Projesi 2006 Yılı Kazısı” başlıklı sunumu ile oturum kapandı. Prof. Dr. Oktay Belli’nin başkanlık ettiği günün son oturumunda Prof. Dr. Mehmet Özdoğan “2006 Yılı Kırıklareli Çalışmaları”, Eylem Özdoğan “Kırıklareli Yüze Araştırması – 2006”, Prof. Dr. Sait Başaran “Enez (Ainos) 2006 Kazısı Sonuçları”, Prof. Dr. Ara Altun “İznik Çini Fırınları Kazısı 2006” isimli araştırmalarını sundular.

1 Mayıs Salı günü, Taşınabilir Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü’nün öğretim üyeleri tarafından gerçekleştirilen çalışmaların sunulduğu ilk oturum, Prof. Dr. Sait Başaran’ın başkanlığında açıldı. Oturumda, Ufuk Kocabaş “İstanbul Üniversitesi Yenikapı Batıkları Projesi Kapsamında Tekne ve Gemilerin Yapım Teknikleri: Bir Ön Değerlendirme”, H. Işıl Kocabaş “Yenikapı Batıkları’nın Belgelenmesi’nde Kullanılan Teknikler”, Gülder Emre “Yangından Kurtarılan Feyhaman Duran’a ait Yavuz Sultan Selim Portresi’nin Konservasyon Aşamaları” konulu bildirimler verdiler. Prof. Dr. İnci Delemen’in başkanlık ettiği ikinci oturum Yard. Doç. Dr. Necmi Karul’un “Bursa – Aktopraklık 2006 Yılı Çalışmaları” adlı bildiriyle başladı. Daha sonra Yüksel Dede “Bilge Kağan ve Kültigin Anıtlarında Kopya Çalışmaları”, Prof. Dr. Turan Efe “Keçiçayırı Kurtarma Kazısı, 2006”, Erkan Fidan “Küllüoba Kazıları, 2006” konulu bildirimlerini aktardılar. Günün son oturumuna Prof. Dr. Elif Tül Tulunay başkanlık etti. Bu oturumda Prehistorya Anabilim Dalı Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Nur Balkan-Atlı “Kaletepe Paleolitği”, Semra Yıldırım Balcı “Orta Anadolu Obsidyen Teknolojisi. Aşıklı Höyük Modeli, Tekno-Kültürel Kökeni ve Evrimi”, Prof. Dr. Sevil Gülçur “Güvercinkayasası 2006 Kazısı ve Çevre Araştırmaları” konulu çalışmalarını sundular.

2 Mayıs Çarşamba gününün ilk oturumu Prof. Dr. Nur Balkan Atlı’nın başkanlığında, Doç. Dr. Mihriban Özbaşaran’ın “Akarçay Tepe, 2006” konulu bildiriyle açıldı. Oturumda Vildan Gürdil “Güneydoğu Anadolu’da Halaf Kültürüne Kadar Boya Bezemeli Çanak Çömleğin Gelişimi”, İ. Banu Doğan “Tarihöncesi Dönemde Ticaretin Göstergeleri ve Değiş tokuş Modelleri” ve Demet Güral “Arkeoloji’de DNA” adlı bildirimlerini aktardılar. Günün ikinci oturumuna Prof. Dr. Turan Efe başkanlığında devam edildi. Dr. Meltem Doğan-Alparslan’ın “Kadeş Savaşına Giderken Hitit Ordusunun İzlediği Yol” konulu bildiriyle açılan oturumda Prof. Dr. Oktay Belli “2006 Yılında Doğu Anadolu Bölgesi’nde Urartu Baraj, Gölet ve Sulama Kanallarının Araştırılması” ve 2006 Yılı Yukarı Anzaf Urartu Kalesi Kazısı” konulu iki bildiri sundu. Toplantının ve günün son oturumu Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu başkanlığında yapıldı. Dr. Erkan Konyar’ın “Maraş Bölgesi Araştırmaları” başlıklı bildiriyle başlayan oturum, Yrd. Doç. Dr. Hamdi Şahin’in “Dağlık Kilikia 2006: Yeni Yerleşmeler, Yeni Yazıtlar”, Prof. Dr. Mustafa Hamdi Sayar’ın “Kilikia Yüze Araştırmaları” ve “Trakya Yüze Araştırmaları” konulu iki bildiriyle son buldu. Toplantı, Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’nun kapanış ve teşekkür konuşmasıyla sona erdi.

Arkeolojik Kazı ve Araştırmalar Toplantısı’nda geçen senelerde olduğu gibi, içeriğini kazıların ve lisansüstü çalışmaların oluşturduğu posterler sunuldu. Prof. Dr. Elif Tül Tulunay ve Araş. Gör. Müjde Türkmen’in hazırladığı Prof. Dr. Jale İnan’ın özgeçmişi ve yayınlarını tanıtan iki poster ile Prof. Dr. Elif Tül Tulunay’ın hazırladığı “Fotoğraflarla Ferdane Jale Ogan – Prof. Dr. Jale İnan” isimli üç poster öğrencilere bir arkeoloji duayeni olan Hocamızı tanıma, Jale İnan’ın öğrencilerine ise onu anma fırsatı verdi. Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları 2006 (Aşkın Özdizbay), Nif (Olympos) Dağı Kazı ve Araştırma Projesi (Prof. Dr. Elif Tül Tulunay), Alliano Tıp Aletleri (Danış Başkan), Kaletpe Paleolitik Dönem Kazıları 2000–2006, Aşağı Pınar 2006 Yılı Çalışmaları, Aktopraklık, Güneydoğu Anadolu’da Halaf Kültürü’ne Kadar Boya Bezemeli Çanak Çömlek’in Gelişimi (Vicdan Gürdil), Tepecik – Çiftlik Kazıları (Niğde), Güvercinkayasası 2006 Yılı Kazısı ve Çevre Araştırmaları (Prof. Dr. Sevil Gülçur), Eskişehir / Seyitgazi Küllüoba Kazısı 2006 (Prof. Dr. Turan Efe), Bademağacı İlk Tunç Çağı II Kırmızı Astarlı Malları (Sinem Üstün), Bademağacı 2006 Neolitik Çağ Yerleşmeleri, 1959-1972 Dönemi Tilmen Höyük Kazılarında Bulunmuş Olan İlk Tunç Çağı Çanak Çömleği (Nilüfer Sayıt), İstanbul Üniversitesi Yenikapı Bizans Batıkları Projesi Kapsamındaki Tekne ve Gemilerin Yapım Teknikleri: Bir Ön Değerlendirme (Dr. Ufuk Kocabaş), İstanbul Üniversitesi Yenikapı Bizans Batıkları Belgeleme

Çalışmaları (Işıl Özsaıt Kocabaş), Yangından Kurtarılan Feyhaman Duran'a ait Yavuz Sultan Selim Portresi'nin Konservasyon Aşamaları (Güldeir Emre), Moğolistan'daki Türk Anıtları Projesi 2006 Yılında Bilge Kağan ve Kültigin Anıtlarında Yürütülen Kopya Çalışmaları (Yüksel Dede), İznik Çini Fırınları Kazısı (Tufan Sağnak, Hakan Arlı, Hatice Adıgüzel) konulu posterler toplantıya renk kattı.

Bu yıl yedincisi düzenlenen Arkeolojik Kazı ve Araştırmalar Toplantısı'nda İÜ öğretim elemanları ve lisansüstü öğrencilerinin yaptıkları çalışmaların toplu olarak izlenebilmesi, katılımcılar ve bilim insanları için oldukça bilgilendirici oldu. Poster sunumları da katılımcıların, takip edemediği araştırmalar hakkında bilgi edinmesi sağladı. Gelenek haline gelen bu toplantı İÜ'nin değerli araştırmacılarının bilime olan tutkularını ve arkeolojiye olan özverili katkılarını bir kez daha gözler önüne serdi.

Özgür Turak

Kazı – Araştırma

Alaca Höyük Kazı Çalışmaları – 2006

Alaca Höyük'te 2006 yılı kazı çalışmaları 26 Haziran 2006–15 Kasım 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Alaca Höyük Kazı evi bahçesi içerisinde bulunan ve 2006 yılına kadar Çorum Müze Müdürlüğü tarafından depo olarak kullanılan eski müze binası, kazı heyetimize devredilmiştir. Bu devir neticesinde eski müze binasının depo odaları çizim atölyesi ve restorasyon laboratuvarı olarak kullanıma alınmıştır. 1998 yılında, Ankara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji ve Jeofizik Bölümlerinden öğretim elemanlarıyla koordineli çalışmamız sonucu belirlenen alanlarda bu yılda çalışmalarımız sürmüştür.

Frig Kültür Katı:

Bu alanda yürütülen çalışmalarda öncelikle Cumhuriyetin ilk yıllarına ait Höyük Köyü sakinlerine ait evlerin temelleri dikkatlice açılmış ve kaldırılmıştır. 2004–2005 ve 2006 yıllarında, bu alanda yapılan çalışmalarda Geç Frig Dönemi'ne tarihlenen yapıların bazı bölümleri açığa çıkartılmıştır. Bu yapılarda iki ayrı safha tespit edilmiştir. 2004–2005 yıllarında yumruk büyüklüğünde taşlardan yapılmış döşemeyi H (megaron tarzında) şeklinde çevreleyen ve iki safhalı olduğu anlaşılan duvarlar bulunmuştur. 2006 yılında açılan kısımlarda dikdörtgen şeklindeki iki ayrı yapı belirlenmiştir. Bu alanda yapılan kazılarda Frig Dönemi'ne ait tabanı taş döşeli 3 adet yuvarlak silo tespit edilmiştir. Bu yapılar içerisinde Geç Frig Dönemi'ne ait seramik parçaları bulunmuştur. 2004 yılından bu yana açığa çıkan bu yapılar, önceki yıllarda bulunan maden atölyesine ulaşılabilmesi için, yukarıda açıklanan Geç Frig Dönemi mimarisinin, gerekli belgeleme işlemleri yapıldıktan sonra kaldırılmıştır. Kaldırılan Geç Frig duvarlarının altından Eski Frig Dönemi'ne ait hiçbir kalıntıya rastlanılmamıştır. Son yıllarda bu alanlarda gerçekleştirdiğimiz kazılarda höyüğün orta kısımlarına doğru, Frig iskânının

Alaca Höyük Kazı Alanı

yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. 1996 yılından bu yana yürüttüğümüz kazılarda Geç Frig Dönemi'nde Alaca Höyük'ün bir köy kültürünü yansıttığını söylemek mümkündür.

Hitit Kültür Katı:

a. Maden Atölyesi:

2004–2005 yıllarında yapılan çalışmalarda bir bölümü açığa çıkartılan maden atölyesinin, kazı çalışmalarına 2006 yılında da devam edilmiştir. Höyüğün doğusunda yer alan bu yapı satıhtan yaklaşık 4,5 m aşağıdadır. 2005 yılında yapılan çalışmalarda maden atölyesinin duvarları ve bu duvarlarla bağlantılı atık su kanalları bulunmuştur. Atölyenin duvarları geleneksel proto-historik Anadolu mimarisinde olduğu gibi çift sıra, orta boy büyüklüğündeki taşların arası, küçük taşlarla takviye edilen duvarların bir bölümü daha açığa çıkarılmıştır. Atölyede dört adet su kanalına rastlanmıştır. Atölye olarak adlandırılan bu yapı içerisinde çok sayıda cüruf, pota, kalıp, muhtelif madeni eserler tespit edilmiş ve bu cürufların analizleri yapılmaktadır. Ayrıca bu yapı içerisinde 4 adet mühür ele geçmiştir.

b. İhata/Çevre Duvarı:

Önceki kazılarda ortaya çıkartılan Mabet-Saray Binası ve onu koruyan ihata/çevre duvarından sonra benzer amaçlı inşa edildiği anlaşılan ikinci bir ihata duvarı da ilk kez 1998 yılında tespit edilmiştir. Bu ikinci ihata/çevre duvarının bugüne kadar ortaya çıkartılan uzunluğu 85 m'dir. Birbirine paralel uzanan bu iki ihata/çevre duvarı arasına silo odaları yerleştirilmiştir.

ETÇ Kültür Katı:

2005 yılında maden atölyesi çalışmaları devam ederken bu atölyeden daha eski bir döneme ait, taş duvarlara rastlanılmıştır. Bu duvarlar arasında iki kapı yeri de saptanmıştır. Bunlardan bir tanesinin, kapı mil taşının da ele geçmesi, bu boşlukların kapı yeri olduğu savını teyit etmiştir. Bu taş duvarlarla birlikte, parlak perdahlı, kahverengi ve siyah ETÇ seramik parçaları da bulunmuştur.

Hitit Barajı Temizlik ve Onarım Çalışmaları:

1935 yılından bu yana varlığı bilinen Alaca Hitit Barajı'nın, 2002 yılında taş dolgu setinin temizlik çalışmalarına başlanılmıştı. 2006 yılında da Hitit Barajında temizlik çalışmaları devam etmiş ayrıca, küçük onarımlar da yapılmıştır. Ayrıca barajın suyunun çıktığı kaynaklardan biri olan alanda, bir temizlik çalışması yapılmış ve bu alanda suyun konglomera cinsi bir kayacın içinden çıktığı anlaşılmıştır. Ayrıca devam eden temizlik çalışmaları neticesinde ana kayayla çevrelenen barajın havzasında su taşkınlarını önlemek için kayaçların üzerinin taşlarla örüldüğü de anlaşılmıştır.

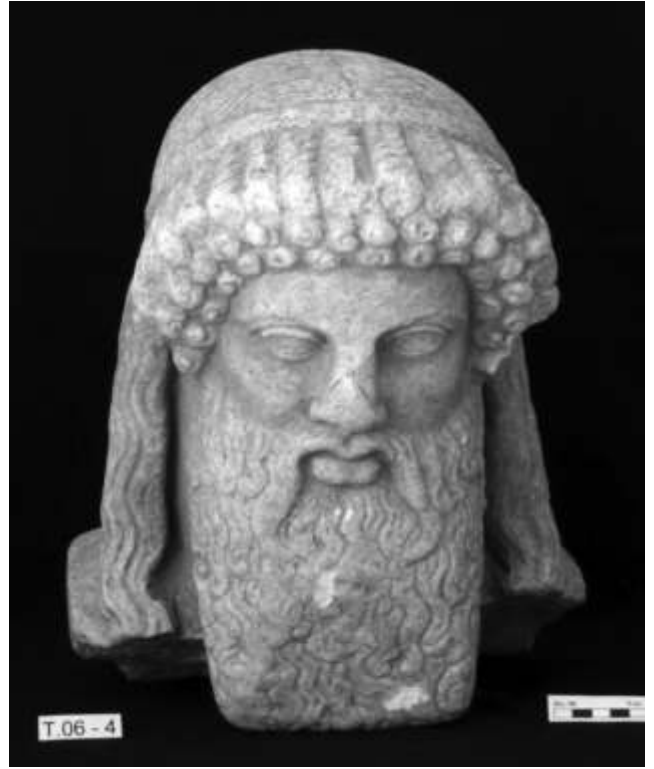
Heyetimiz Filologlarından Prof. Dr. Ali ve Belkis Dinçol 2003 yılında barajda bulduğumuz hiyeroglif yazıtlı stel parçasını okuyarak değerlendirmiştir ve buna göre barajın "Tanrıça Hepat"a atfen yapıldığı anlaşılmıştır.

Aykut Çınaroğlu – Duygu Çelik

Allianoi Kazı Çalışmaları – 2006

18.07.–25.09.2006 tarihleri arasında yeterli finansman bulunamadığı için kısıtlı bir alanda küçük bir ekiple büyük sıkıntılarla, Trakya Üniversitesi Araştırma Fonu ile çok sayıda STK ve Allianoi Gönüllülerinin desteği ile yapılabilmektedir. 2006 Allianoi Kazısı, Kuzey Ilıca'nın Batısı, KI A2-Güney Mekânları, Kilise 295 Parsel ve Çakmaktepe sektörlerinde yapıldı.

Kuzey Ilıca'nın batısında, üst kotlarda 5'i çocuk, 6'sı yetişkin İslami mezar kaldırıldıktan sonra peristylli yapının kuzey mekânları kısmen ortaya çıkarılmıştır.

Allianoi – mermer Herme başı

Yapının avlusu, 22,53x23,3 m olup, dor tipinde 9x9 sütunları vardır. Kuzey sütun sırası tabanı güney sütun sırası tabanından 1 m üst koddan yer almaktadır. Kuzey odalarından beşi ortaya çıkartılarak numaralandırılmıştır. KIB-d2'de, yarım daire tuğla taban kuzey duvara bitişik çevresi harçla kapatılmış, iç içe ve dikey künk ve tuğla taban bitiminden başlayıp, kapı eşiği altından geçerek sonlanan k-g doğrultulu künk hattı tespit edilmiştir. Dik duran geniş künk olasılıkla lavabo görevi üstlenen bir nesnenin taşıyıcısı, içindeki künk ve mekân tabanındaki künk hattı ise su tahliyesi için kullanılmış olmalıdır. KIB-d3 ve KIB-d4'ün güney duvarlarının büyük bir bölümü korunmadığı için kapı tespit edilememiştir. KIB-d4'ün batı duvarında, batısındaki KIB-d5 mekânına geçişi sağlayan kapı eşiği tespit edilmiştir. KIB-d5'in kuzeyinde 0,96x2,27 m ölçülerinde mezara rastlanmıştır. İçinde 15 kafatası saptanmıştır. Mezarda, Heraclius Dönemi'ne ait 3 bronz sikke, 1 bronz kolye ucu ve sikkelerin biri üzerinde tekstil parçası tespit edilmiştir. KIB-d1'in, boyutunun diğer mekânlara oranla daha büyük, doğu ve kuzey duvarının dış duvar oluşu nedeniyle, duvarları daha kalın olup yapının tek harçlı duvarlarıdır. Kuzeydoğu köşede bir seramik fırını tespit edilmiştir. Bu sektörde ele geçen eserlerden mermer Herme başı en önemli buluntulardan biridir.

KI A2-Güney mekânlarında, KI A2 salonunun güney duvarında 5 kemerli kapı tespit edilmiştir. Ortaya çıkarılan 4 mekân batıdan doğuya doğru KI A2a, A2b, A2c ve A2d olarak adlandırılmıştır. Mekânlar beşik

tonozlu, dikdörtgen planlıdır. Doğu ve batı duvarlarına bitişik sekileri bulunmaktadır. Taban döşemeleri mozaik olup, kısmen tahrip olmuştur. Bu mekânlarla Kuzey İlica'nın, İlya Çayı'na sınır olan güney duvarı belirlenmiştir.

Kilise Sektörü'nde, kilise ile kült yapısı bağlantısı, decumanusun doğu girişi ve kilise güneyindeki temel seviyesinde korunmuş olan duvarların ait olduğu mekânların işlev ve evrelerini saptayabilmek amacıyla 300 m²'lik bir alanda çalışmalar sürdürülmüştür. Kilisenin batısında decumanusun doğu girişi kısmen açığa çıkarılmıştır. Giriş kısmının tamamen ortaya çıkarılıp anlaşılması için kullanımda olan Bergama-İvrindi karayolunun altında kalan alanın araştırılması gerekmektedir. Decumanus'un doğu girişi dışında bu alanda yapılan çalışmalarda 4 mekân açığa çıkarılmıştır. Bunlardan ilki, 5,58x3,01 m, 2. mekân 5,16x5,38 m 3. mekân tam olarak ortaya çıkarılamamış olmakla birlikte 3.30x4.59 m ölçülerinde, 4. mekânın sınırları tam olarak belirlenememiş olup bunlar olasılıkla konut olarak kullanılmıştır. Kilise sektöründe; 8 altın, 2 gümüş, 86 bronz, toplam 96 sikke, 1 bronz pandantif, 3 kandil, 1 cam unguentarium, 1 ampulla, 1 figürin başı ve 3 kemik topuzlu iğne kazı envanterine kayıt edilmiştir. 88.96 kodunda, dördü Phocas, üçü Heraclius ve biri Costans II Dönemi'ne tarihlenen altın sikkeler toplu bir şekilde bulunmuştur.

295 numaralı parselde, geçen sezon başlanan su ile ilgili olduğu düşünülen bir yapının batı duvarının tamamı, kuzey duvarının da büyük bir kısmı ve kuzey duvarına dik oturan 4 destek duvarı açığa çıkartılarak kazısı tamamlanmıştır. Yapının tüm duvarları opus caementatum tipinde ve çay taşındandır. Taban horasan harcı sıvalı ve üzeri kalkerle kaplıdır. Güney, batı ve kuzey iç cephelerinde, künklere rastlanılmıştır. Yapı 205 m² ölçülerinde su haznesine sahiptir. Anadolu'da henüz benzerine rastlanmayan bu yapının olasılıkla balık üretmek için kullanıldığı düşünülmektedir. Merkezden kısmen uzakta bu ölçülerde ve üstünün açık yapılması, künklere merkeze hiçbir bağlantısının olmaması, sadece üst kotta piscinaya su getiren künk sisteminin olması balık üretmek için İtalya ve İspanya'da benzer örnekleri olan Typ III diye adlandırılmış yapı olduğu düşünülmektedir. Bu yapının etrafında daha geniş sondajlar açmak mutlaka gereklidir. Bu sonuç, Anadolu için de önemlidir.

Çakmaktepe Sektörü, Çakmaktepe Nekropolü, 292 Parsel Nekropolü, Teras Yapısı ve Kanal çalışmalarından oluşmaktadır. Çakmaktepe kısmında yapılan çalışmalarda 10, 292 parselde ise 16 toplam 26 mezar tespit edilmiştir. Çakmaktepe Nekropolü'nde mezarlarının tümü doğrudan toprağa gömüdür. Yoğun bitki örtüsü ve kaçak kazılar nedeniyle iskeletlerin çoğu

tahrip olmuştur. M-31, M-32, M-33, M-37, M-38, ve M-39 numaralı mezarlar halk dilinde kepir adı verilen ana kayaya oyularak oluşturulmuştur. M-33 ve M-37 k-g, diğerleri d-b doğrultuludur. M-33'deki gömü *hoker* olmakla birlikte, diğerleri doğrusal olarak gömülmüşlerdir. M-31'in kb köşesinde, kb-gb doğrultulu 90 cm'lik bir küngün yaklaşık olarak orta kısmına kurşun süzgeç yerleştirilmiş olması, mezarı diğerlerinden ayırır. 2005'de kazılan M-21 numaralı mezarda da aynı şekilde içinde kurşun süzgeç bulunan künk ele geçmişti. M-34 ve M-35'deki gömüler, ana kayanın üzerinde, kıygın taşlardan oluşturulmuş sanduka içine ve d-b doğrultuludur. M-36 ve M-40 yine kıygın taştan sanduka şeklinde olup, M-34 ve M-35'den farklı olarak ana kaya oygusu içine yapılmışlardır. Mezar kontekstlerinde: M-31'de 1 PT figürin, 1 PT kaplumbağa figürini, 2 cam unguentarium, 1 tabak ve 1 PT minyatür kap; M-32'de 1 amphora, biri cam 2 unguentarium ve ayakucunda sandaleta ait demir çiviler; M-33'de 1 PT kandil; M-34'de iskeletin ağız kısmında 1 adet Gallienus Dönemi'ne ait bronz sikke, 1 gümüş sikke ve 1 gümüş küpe; M-35'de 2 bronz sikke ve 1 minyatür kap; M-36'da 1 Augustus Dönemi'ne ait Parion kent bronz sikkesi ve cam kap parçaları; M-37'de 1 amphoraya ait parçalar; M-40'da 1 cam unguentarium tespit edilmiştir. 292 Parsel Nekropolü'nde; 2 oda mezar tespit edilmiştir. Bunların ilki 1999 yılında kazılan mezarı da içermektedir. 3.10x3.40 cm ölçüsündeki odada 2 mezar bulunmakta olup, biri 1999 sezonunda tespit edilen diğeri ise M-41'dir. Oda mezar duvarları temel seviyesinde korunmuştur. Duvar cepheleri batı ve kuzey iç yüzdeki tek sıra ve dolgudaki opus caementicium haricinde korunamamıştır. M-41'de 2 bronz sikke, 1 cam şişe, 1 altın küpe ile 1 figürin başına; etrafındaki çalışmalar esnasında 2 adet bronz sikke ve 1 figürin parçasına rastlanmıştır. İkinci oda mezar, 1 numaralı oda mezarın güney köşesine birleşik ve 3,50x4,30 cm iç ölçülü olup, duvarlar 1 numaralı oda mezar gibi opus caementicium tekniğindedir. Oda içerisindeki M-42, M-43 ve M-44 d-b yönlüken, M-45 k-g yönlüdür. M-43, M-44 ve M-45'de iskelet kemikleri bulunamamış olup, diğer mezarlardan bulunanlar ise kötü durumdadır. M-42'de, G. Roma Dönemi'ne ait 1 bronz sikke tespit edilmiştir.

Ana kayaya oyulmuş mezarlar: M-46, M-47, M-51, M-52, M-53, M-54, M-55 ve M-56 d-b, M-48, M-49 ve M-50 k-g doğrultulu ve doğrudan toprağa gömüdür. M-48 ve M-52'de üç, M-46, M-47 ve M-50'de iki, diğerlerinde ise tekil gömü tespit edilmiştir. M-46'da 1 kandil, biri G. Roma 2 bronz sikke ve 1 cam şişeye ait parçalar; M-47'de 1 tabak, 1 kâse, 1 tek kulplu kap, 2 kandil, 1 cam unguentarium ve 1 bronz sikke; M-49'da 1 kandil ve boynu kırık 1 unguentarium;

M-51'de 1 cam unguentarium, 1 kandil, 1 bronz ayna, 1 bronz sikke, 1 altın küpe ve 2 tabak; M-53'de 3 bronz sikke, 1 kâse, 2 tabak, 2 kandil, 1 bronz ayna, 1 demir striglis, 1 cam unguentarium ile ayakucunda sandaleta ait demir çiviler; M-54'de 2 bronz sikke; M-55'de biri tüm 2 demir striglis, 1 kâse, 1 tabak, 1 unguentarium ve 1 kandil; M-56'da, 1 bronz kulak kaşığı, 2 bronz sikke, 1 bronz broş, 1 cam unguentarium ve 1 kandil tespit edilmiştir. M-36'da tespit edilen, Augustus Dönemi'ne ait Parion kent sikkesi en erken tarihi, M-54'te bulunan Valerianus Dönemi ile M-34'te bulunan Gallienus Dönemi sikkeleri en geç tarihi vermektedir. Sikkelerin yoğunlukla Roma ve Geç Roma Dönemi'ne tarihlenmesi nekropolün kullanım süreci açısından önem taşımaktadır. Çakmaktepe Nekropolü'nün güneydoğusunda, bu yıl Teras Yapısı ortaya çıkartılmıştır. Ancak yoğun tahribattan dolayı sadece taban döşemesi günümüze kalmıştır. Kuzey sekideki absidal mekânın yanı sıra 6 mekândan oluşan bir kompleks yapı ortaya çıkarılmıştır. Teras yapısı için, çakmaktaşı ana kayanın düzleştirilmesiyle oluşturulmuş zeminin üzerine, kıygın ve devşirme andezit taşlarla 60-70 cm kalınlığında duvarlar inşa edilmiştir. Kaçak kazılar, yüzey toprağının sığılığı ve duvarda toprak harç kullanımı duvarların ancak temel seviyesinde, kötü korunmuş olarak günümüze ulaşmasına neden olmuştur. Döşeme olarak, çakmaktaşı ana kayanın üzerinde düz kıygınlar ve dar bir alanda ise tuğla kullanılmıştır. Teras Yapısı'nda 18 sikke tespit edilmiş, sikkelerin 5'i Roma, 6'sı Geç Roma, 3'ü Erken Bizans Dönemi'ne ait, 2'si tanımsızdır. Diğer buluntular arasında, 1 cam yüzük taşı, 2 yazıtlı amphora ayağı, 1 kandil, 1 tabak, 1 bronz tıp aleti, muhtemelen bir mezara ait mermer yazıt parçası, günlük kullanım seramiği, kalypter ve stroter parçaları sayılabilir. Teras yapısı, sikkelerin ışığında, Domitianus-Hadrianus ve Iustinianus Dönemleri arasında kullanım görmüş olmalıdır. Çakmaktepe Nekropolü'nün kd'da, kb-gd doğrultulu, ana kayaya oyulmuş kanal tespit edilmiştir. Kanalın üst genişliği 40 cm olup, alta tabanın genişliği 35 cm'dir. Kanalın 12,80 cm'lik kısmı kazılabilmektedir. Güneydoğuda su hattının devamı 28.10 cm uzunluğunda künkler ile sağlanmıştır. Kanal, kb-gd akıntılıdır.

2006 yılında, tamamının restorasyon ve konservasyonu yapılarak; müze envanterine 49 pişmiş toprak, 8 altın sikke, 5 cam, 2 altın, 2 bronz, 2 taş olmak üzere toplam 68 eser; etütlük olarak da 7 gümüş, 230 bronz olmak üzere 237 sikke teslim edilmiştir.

2006 sezonunda Allianoi'daki hedeflenen kazı çalışmaları, ödenek yetersizliği nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Ören yerinin gerçek anlamda korunması için toplumda daha güçlü bir iradenin doğması Allianoi

Gönüllüleri'nin daha iyi organize olmaları sayesinde gerçekleştirilecektir. Yurt içinde yüzbinlere yaklaşan imzalar, mailler ve dilekceler, meslekte akademisyen ve STK başkanlarının örgütlerini temsilen Başbakan'a Açık Mektup, Mart 2007 de açılması planlanan barajın açılışının iptal edilmesinde etkili olmuştur. Yargıya intikal eden konuda, bakanlığın oluşturduğu komisyon nedeniyle akademisyenler tarihsel misyon üstlenmişlerdir. Allianoi bu politik ortamda ya seçim sürecine kurban verilecek ya da kalıcı bilimsel sonuçlara ulaşmak için fırsat verilecek. Yurtdışında ise; Başbakanımıza, 07.03.2007 tarihli Avrupa Parlamento Başkanı Hans-Gert Pöttering'in mektubu, Mart 2007'de Europa Nostra başkanı, Avrupa Arkeologlar Derneği Başkanı, ICCROM Müdürü, ICOMOS Başkanı, Avrupa Arkeologlar Konsorsiyum Dönem Başkanı, Dünya Arkeologlar Başkanı ve Dünya Anıt Eserler Başkanı'nın mektubu ulaşmıştır. Ayrıca Türk-Avrupa Delegasyonu 2007-2008 kazı sezonları ve Allianoi'un bilimsel verilerle korunması için ciddi anlamda bir bütçe ile destek olabileceğini Dış İşleri ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bildirmiştir. Bakanlığımızdan Allianoi'un gerçek anlamda korunması için halen yanıt beklenmektedir.

Ahmet Yaraş

Assos Kazı Çalışmaları – 2006

Troas Bölgesi'nin güney köşesinde, Lesbos Adası'nın karşısında kayalık bir tepe üzerine kurulmuş olan Assos'u 1879 yılında Dor tapınakları konulu proje kapsamında Joseph T. Clarke ve F. H. Bacon ikilisi ziyaret eder. Ülkelerine dönüşte kaleme aldıkları yaklaşık yirmi sayfalık rapordan etkilenen Amerikan Arkeoloji Enstitüsü Assos'ta kazı yapılması için 1880 yılına kadar konu üzerinde hazırlıklar yapar. Osmanlı Devleti'nden 1881 yılında alınan izinle Amerikan Arkeoloji Enstitüsü ilk kazı çalışmasını Assos'ta başlatır. Kazı çalışmaları yirmi beş yaşındaki bu iki mimar tarafından yürütülse Bacon işlerin büyükçe bir bölümünü üstlenir. Amerikan Arkeoloji Enstitüsü Assos'ta yapılabilecek her şeyin yapıldığına karar vererek, 1883 yılında çalışmaları son verir. Anlaşmalar gereği buluntular Amerikan Heyeti (üçte biri) ile Osmanlı Devleti (üçte ikisi) arasında paylaşılır. 1968 yılında Amerikan Arkeoloji Enstitüsü'nün Assos'ta kazılara yeniden başlama talebi bu defa Türk Hükümeti tarafından reddedilir.

1883'den 1981 yılına kadar kendi haline terk edilen kentteki kazılar Prof. Dr. Ü. Serdaroğlu tarafından yeniden başlatılır. İkinci dönem kazıları Sevgili Hocamız Prof. Dr. Ü. Serdaroğlu'nun 23 Eylül 2005 tarihinden vefatına kadar devam eder. Bu süre içindeki Athena Tapınağı ile tiyatronun restorasyonuna ağırlık

Assos – 2006 yılı buluntu örneklerinden bir grup

verilir. Bununla birlikte Batı Nekropolü'nde Alman bir ekip ile ortaklaşa gerçekleştirilen kazı sonuçları çok hızlı bir şekilde yayınlanır.

2006 yılında üçüncü dönem Assos kazılarına sürdürme görevi tarafımıza verilmiştir. Yeni dönem kazılarda, önceden başlanılan sektörlerdeki işlerin bitirilmesi, kentte yüzey araştırması yapılması, yazıtların kayıt altına alınması, bilgi levhalarının hazırlanması ve gezi güzergâhlarının düzenlenmesi gibi konu başlıklarına öncelik verilmiştir. Uzun vadeli araştırmalar için projeler ve ekiplerin oluşturulması konusunda hazırlıklar devam etmektedir.

İlk kazı sezonu olan 2006 yılında kenti batısındaki yer alan Batı Nekropolü olarak isimlendirilen alanda kazılar gerçekleştirilmiştir. Arkaik Çağ'a ait taş döşeli yol ve bunun iki kenarı boyunca uzanan mezarların kazılmasına bu yıl da devam edilmiştir. Yolun kuzeyindeki eğimli kayalık alanda çok sayıda Arkaik Çağ'a ait urneler, Klasik, Hellenistik ve Roma Çağlarına ait lahitler ortaya çıkarılmıştır.

Arkaik yolun her iki yanında özellikle ana kaya zemin üzerinde boyları 15-30 cm yüksekliğindeki urneler içine kremasyon gömü yapılmıştır. Amphora ve Pithos gibi daha büyük boyutlu mezarların sadece alt parçaları günümüze ulaşmıştır. Öyle anlaşılıyor ki Arkaik Dönem sonrasında bu tip mezarla daha üst tabakalara kadar yükselmesi nedeniyle, alandaki düzenleme çalışmaları sırasında tahrip olmuştur. Daha iyi korunan urnelerin ağızlarının bir başka seramik vazo ile kapatılması çok yaygındır. İstisna örnekler olmakla birlikte külün konulduğu kaplar oldukça kalitesiz ve birçoğu gri seramiklerden oluşmaktadır. Bu tip urneler kaya zemin üzerine bırakılarak etrafı üç dört küçük taş ile çevrilmiştir. Urneler içinde ölü hediyesine rastlanmamıştır. Arkaik Dönem'de erkeklerin ve bazen de çocukların Pithos içerisine iskelet olarak gömülmesine karşın kadınların yakılarak küllerinin küçük

çömleklere konulduğunu antropolojik çalışmalar ortaya koymuştur. Bu alanda 1-3 yaşlarında çocukların gömüldüğü kiremit mezar tipi tespit edilmiştir. Bunlardan birinde ele geçen unguentarium sayesinde M.Ö. II. yüzyıla tarihlemek mümkün olmuştur. Öyle anlaşılıyor ki Hellenistik Çağ'da yetişkinler lahit içine küçük yaşta çocuklar doğrudan toprağa bırakılarak üzerleri 50-60 cm uzunluğundaki çatı kiremitleri ile kapatılmıştır. Batı Nekropolü'ndeki çalışmalarda urneler dışında Hellenistik ve Roma Çağlarına ait lahitler de açığa çıkarılmıştır. Lahitlerden özellikle Roma Çağı içerisinde zengin buluntulara rastlanmıştır. Lahitlerin birçoğunda birden fazla gömü tespit edilmiştir. Roma Çağı lahitleri içinde iyi korunmuş seramik ve cam buluntular M.S. I-II. yüzyıllara aittir.

Bouleuterion'da geçmiş yıllarda başlatılan çalışmalar bu yıl sonlandırılmıştır. Dört sütunun taşıdığı kırma bir çatı ile örtülü olan ve Agora'ya bakan tarafı açık olan Bouleuterion içerisinde ele geçen yazıtlardan biri Bouleuterion'un yapı kitabesi, diğeri ise senato kararı ile Troas Bölgesi kendisine verilen Germananicus (M.S. 14-19) ve karısı Agrippina'nın onur yazıtıdır. Kentteki dokümantasyon araştırmaları sırasında akropolün eteklerinde kayalık kazıma olarak yapılmış figür ile tiyatronun oturma sıraları üzerinde yazıtlara rastlanmıştır. Özellikle tiyatrodaki yazıtların kentteki meslek grupları ile ilgili olması ilginçtir. Yazıtlara göre demirciler, dericiler ve taş ustaları için tiyatrodaki belli oturma sıralarının ayrıldığı tahmin edilmektedir.

Gelecek yıllarda kazı ve restorasyon çalışmaları yanında geçmiş yıllara ait buluntuların yayın hazırlanması planlanmaktadır.

Kazı için çok uygun fiziki şartları büyük güçlüklerle tamamlayan ve bizlere böylesi uygun bir çalışma ortamı bırakan Sevgili Ümit Hocamızı rahmetle anıyor ve kendisine şükranlarımızı sunuyoruz.

Nurettin Arslan

Besni (Adıyaman) Yüzey Araştırması – 2006

Adıyaman, sahip olduğu özgün nitelikte zengin kültür varlıklarıyla Türkiye arkeolojisinde önemli bir merkez konumundadır. Bölgedeki söz konusu tarih ve kültür mirasımızın gelecek nesillere ulaştırılması, bilim dünyasına tanıtılması ve ülke turizmine kazandırılması amacıyla 2005 yılında sistemli arkeolojik çalışmaların başlatılmasını öngörmüştük. Bu amaç kapsamında "Besni Kültür Varlıklarının Tanıtılması ve Ülke Turizmine Kazandırılması" isimli bir projeyi geliştirmiştik. Değinen projede, Besni ilçesinde bulunan taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının belgelenmesine ilişkin yüzey araştırması gerçekleştirilmesine de yer

verilmişti. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izni, Adıyaman Valiliği, Besni Kaymakamlığı ve Besni Belediye Başkanlığı'nın desteğiyle 2006 yılı yüzey araştırması çalışmalarımız Besni ilçe idare sınırlarını kapsayan alanda gerçekleştirilmiştir. Aşağıda 2006 yılı çalışmalarımızda elde edilen bilgi, bulgu ve belgelerin genel bir değerlendirmesine yer verilmiştir.

Besni, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Orta Fırat sınırları içerisinde Adıyaman iline bağlı ilçelerden biridir. İlçe merkezi, Adıyaman'ın 46 km güneybatısında 37° 41' 34" kuzey enlemi; 37° 51' 40" doğu boylamı koordinatlarında, deniz seviyesinden ortalama 1050 m yükseklikte yer almaktadır. İlçe idare sınırları içerisinde kalan alanın yüzölçümü ise 1330 km²'dir.

Besni ve çevresinde bulunan yerleşmelerin antik isimleri henüz somut biçimde tespit edilememiştir. Bunun yanı sıra antik belgelerde Besni ve çevresinde yer aldığı bilinen bazı kent isimleri geçmektedir. Bunlar arasında *Paralā* ve *Octacuscum*'un Besni, *Nisus*'un ise Keysun ile bağlantılı olması muhtemeldir. Bugün kullanılan *Besni* ismi, 12. yy'dan itibaren kullanılmış olmalıdır. 19. yy'a kadar geçen süreçte ilçenin günümüzde kullanılan isminin farklı yazılış formları *Bahasna*, *Bet Hesna*, *Behesna*, *Behesni*, *Behesdin*, *Behisni*, *Behesne* ve *Besne* şeklinde tespit edilmiştir. Besni ve çevresinde açığa çıkarılmış arkeolojik kalıntılar ve yazılı kaynaklar, bölgede değişik kültür etkilerini belgelemekte, farklı etnik grupların yüzyıllarca bu bölgede kaynaştığını işaret etmektedir. Besni'nin kurulduğu bölge doğu ile batı arasında geçiş yollarının kavşağında yer almaktadır. Askeri ve ticari açıdan stratejik öneme sahip konumu, Adıyaman il idare sınırlarındaki diğer merkezlerde olduğu gibi, Besni yöresinde de dışa açık, ancak özgün bir kültür gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Kentin ilk kuruluşundan Roma Dönemi'ne kadar uzanan tarihçesine ilişkin bilgilerimiz bugün için çok sınırlıdır. İlk yerleşimin geliştiği yer ve kuruluş tarihinin tespitine yardımcı olabilecek arkeolojik belge henüz ele geçmemiştir. Kale tepesi stratejik açıdan savunmaya elverişli doğal yapısıyla yerleşmeye uygun özelliklere sahiptir. Dolayısıyla bölgedeki yapılaşmanın bilinmeyen bir tarihte muhtemelen bu tepede başladığı fikrini vermektedir.

Beşyol, Çakırhöyük, Çomak, İnlice, İznik, Kargalı, Köseceli, Kutluca, Levzin, Üçgöz, Sarıkaya, Şambayat, Taşlyazı, Tavaş, Tekağaç, Yayıklı, Yeniköy ve Yöldüzü'nde (Mırıhtıl) höyükler tespit edilmiştir. Bu höyüklerden elde edilen mevcut bulgular Çanak Çömleksiz (İÖ 9500 – 8800) ve Çanak Çömlekli Neolitik (İÖ 7000 – 6900), Kalkolitik (İÖ 5500 – 3000), Tunç Çağı (İÖ 3000-1200) tabakalarının varlığını işaret etmektedir.

Besni ve çevresinde yaşayanların kökenine ait yazılı bilgiler İÖ 9. yüzyıldan Geç Hellenistik Dönem'e kadar eksiktir. Kommagene Bölgesi ile birlikte Besni de Geç Hellenistik Dönem'den itibaren yaklaşık iki bin yıllık tarih sürecinde çok sayıda siyasi gücün hâkimiyetinde kalmıştır. Bu dönemde farklı halk grupları bölgenin tarihinde rol almıştır. Bölgede tespit edilen Geç Hellenistik-Roma Dönemi'ne ait kalıntılar kral kültü ve pagan tanrılara ait dinsel buluntular olup, bölgedeki halkın sosyal ve dinsel yaşamı, kraliyetin siyasi politikası ve dönemin sanat tarihine ışık tutmaktadır.

Roma Dönemi'nde Samsat ve Zeugma (*Belkis*), Romalılar'ın bölgedeki legion merkezleridir. Bu iki merkez arasında yardımcı askeri birliklerin yerleştiği karakol kaleleri kurulmuştur. Değinen sürekli askeri yerleşim alanları ve çevresinde Roma kültürünün etkisi yaygınlaşmıştır. Yazılı belgelerde bölgedeki Roma karakol kaleleri arasında *Octacuscum*'un (Besni) ve *Nisus/Cesum*'un (Keysun) isimlerine de yer verilmiştir. Dolayısıyla Besni ve çevresi özellikle İS 2. yy'dan itibaren Roma kültürünün yoğun etkisi altında kalmış olmalıdır. Besni ve yakın çevresinde bulunan tümülüsler ve kaya mezarları bölgedeki Roma Dönemi'ne tarihlenen başlıca somut kalıntıları oluşturmaktadır. Orta Çağ başlarından itibaren (İS 7. yy) Kommagene Bölgesi Arap akınları ile karşı karşıya kalmıştır. Bölge yerleşmelerinde Orta Çağ başlarından itibaren (İS 7. yy) büyük gelişim/değişim gerçekleştirilmiştir. Ancak Arap hâkimiyeti ile Osmanlı Dönemi başlangıcı arasına ait yazılı belgeler yetersizdir. Bununla birlikte bölgedeki mevcut kalıntılar kuvvetli bir Araplaşma etkisini taşımaktadır. Besni, I. Bayezid Dönemi'nde yaklaşık bir yıl (1398/1399?) Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır. Bu tarihten sonra sürekli el değiştiren Besni kalesi ancak Yavuz Sultan Selim tarafından 1516 yılında Osmanlı topraklarına dâhil edilebilmiştir. Başlangıçta Osmanlıların Arap vilayetine bağlı bir sancak olmuştur. Besni 1530 yılından itibaren Osmanlı Devleti'nin Rûm Eyaleti'ne (*Vilâyet-i Rûm-i Hâdis*) bağlı Malatya sancağının bir kazası konumundadır. 17 yy kaynaklarında Besni'nin Maraş sancağına bağlı bir kaza olduğu bildirilmektedir. 1859'da Malatya'ya bağlı kaza merkezi olan Besni, 1869-1870 yıllarında Hısn-ı Mansûr (Adıyaman) kaza merkezine bağlanmıştır. Besni'nin idaresi 1926-1933 yılları arasında Gaziantep'e, 1933'te ise Malatya'ya bağlanmıştır. Adıyaman 1954'te il olunca Besni buraya bağlı ilçelerden biri durumuna gelmiştir.

Besni, Keysun, Üçgöz (Sofraz) Kalelerinin son yapı evreleri Orta Çağ'a tarihlenmektedir. Osmanlı belgelerinde isimleri ve vakıfları ayrıntılı biçimde kayıtlı camiler tespit edilmiştir (Hacı Arslan Camii; Besni

Kalesi Camii; Nuri Bey Camii; Zadekeş Camii; Fal Köyü Camii; Sofraz Camileri). Ancak bunlara ait kalıntıları günümüzde toprak üstünde görmek mümkün değildir.

Eskiden beri var olan ve halen devam eden doğa ve insan kaynaklı tahribatların durdurulması, kültür varlıklarımızın gelecek kuşağa emanet edilebilecek duruma getirilmesi yukarıda da değinildiği gibi projemizin esas amaçları arasında önemli bir yere sahiptir. Yasaların belirlediği kurum ve kuruluşlara, Adıyaman Valiliğine, Besni Kaymakamlığına ve Besni Belediye Başkanlığına projemize desteklerinden dolayı teşekkürü borç biliyoruz.

Turgut H. Zeyrek

Boğazköy-Hattuşa Kazısı – 2006

Çorum İli, Boğazkale İlçesi sınırları içerisinde yer alan Boğazköy-Hattuşa'nın 2006 sezonu kazıları Alman Arkeoloji Enstitüsü adına Doç. Dr. Andreas Schachner başkanlığında 19.06.-14.10.2006 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu sezon çalışmaları, geçen yıllardan devam eden Sarıkale önündeki açmalarda sürdürülmüştür. Bunun yanı sıra mevcut kazı alanından farklı bir bölgede, Sarıkale'nin güneybatısında, yeni bir açmada kazı çalışması başlatılmıştır. Kazı çalışmalarıyla paralel yürütülen sur içi yüzey araştırması, Jeofizik araştırmaları ve kentin çeşitli yerlerindeki restorasyon-çevre düzenlemesi çalışmaları da bu sene Boğazköy kazı projesinin faaliyetleri arasında yer almıştır.

Bu sene ana kazı çalışmalarına, 2001 yılından beri devam eden Sarıkale önündeki alanda başlanılmıştır. Varolan ve genişletilen açmalarda devam eden çalışmalarda, kalın bir erozyon tabakasının altında M.Ö. 14. yy'a ait iki bina ortaya çıkarılmıştır. Bu iki binanın yapısı ve doğularında yer alan teraslama duvarı, bu alanın ilk iskânî teşkil eden ve M.Ö. 15. yy'a ait olan kare yapıların kullanım dışı kaldıktan sonra tekrar düzenlendiğini ve kullanıldığını göstermektedir. Kazının başlamasıyla kaldırılan moloz toprağının içerisinde erozyonla buraya gelmiş ve Boğazköy için ünik olarak değerlendirilebilecek Hitit plastik sanatına ışık tutan üç eser bulunmuştur. Bunlardan biri az rastlanan, pişmiş topraktan bir Hitit heykel başıdır. Söz konusu baş, Yazılıkaya'daki kabartmalarda özellikle Güneş Tanrısı'na benzerliği nedeniyle büyük bir ihtimalle bu tanrının üç boyutlu bir figürinine ait olmalıdır. Aynı erozyon toprağının içerisinde, koyu grimsi taştan yapılmış, Yazılıkaya'daki kabartmalarında benzeri görülen bir tanrıça figürininin alt kısmı bulunmuştur. Üçüncü olarak ise, pişmiş toprak bir aslan başıdır. Ancak bir mimari tabakayla ilişkileri bulunmayan bu

Boğazköy - Hattuşa, pişmiş topraktan bir Hitit heykel başı

eserlerin genel olarak Hitit İmparatorluk Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir.

Molozun altında tespit edilen ve birbirleriyle yaklaşık çağdaş olduğu düşünülen yapıların kazıları henüz tamamlanmamıştır. Bu iki yapı birbirinden küçük sokaklarla ayrılmıştır. Bu sokaklardan bir tanesinde birbirini takip eden sürelerde kullanıldığı anlaşılan iki kanal ortaya çıkarılmıştır. Bu iki yapının doğusunda, Sarıkale'ye doğru uzanan yamaçta, birbirinden farklı tekniklerde yapılmış iki teraslama duvarı görülmüştür. Bu teraslardan batıda olanın bitişiğindeki mimari yapı ile ilişkili ve çağdaş olduğu düşünülmektedir. Terasların doğusunda, Sarıkale'nin hemen önündeki alanda başlatılan çalışmalarda ise düzgün işlenmiş blok taşlar görülmüştür. Alanın ve işlenmiş blok taşların konumundan kaynaklı burada önemli bir yapının olabileceği düşünülmektedir.

Bu sene Sarıkale'nin güneybatısındaki vadide (Yazır-yolu), bu bölgede yapılan jeofizik çalışmaların sonuçları göz önünde bulundurularak, yeni bir alanda kazı çalışmalarına başlanılmıştır. Söz konusu plato, Yukarı Şehrin orta kısmında daha önce açığa çıkarılan mabetler ile kazıların sürdürüldüğü batı kısmı arasında topografik bakımından doğal bir geçişi sağlamaktadır.

Yaklaşık 400 m²'lik bir alanda yapılan çalışmalar sonucunda üç ayrı mimari tabaka tespit edilmiştir. İki Hitit Dönemi'ne, bir tanesinin de Bizans

Dönemi'ne tarihlenen bu tabakalardan en erken olanının bir yangınla son bulunduğu görülmektedir. Bu evreye ait yapının yamaç kısmında yangın nedeniyle iyi korunmuş kerpiç duvarların yapı tekniği incelemeye fırsat vermektedir. Bu yapının molozu içinde üzerinde silindir mühür baskıları olan, aynı zamanda Hitit damga mühürlü bullaları bağlamak için kullanılan iplerin izlerinin görüldüğü bir çivi yazılı tablete rastlanılmıştır. Taşdığı özellikler nedeniyle söz konusu tablet, hem Hitit hem de Suriye kökenli idari teknikleri yansıtan ve şimdiye kadar bulunmuş olan ilk örnektir.

Sezon boyunca kazı çalışmalarına paralel şehir içi yüzey araştırmaları da yapılmıştır. Uzun vadeli planlanan bu çalışmada farklı dönemlerin dağılımlarının topografik haritaya işlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmaların bu sezonki bölümü Kartalkaya ve Taanikkaya arasındaki alanı kapsamaktadır. Aynı bölgede jeomagnetik araştırmalar, yüzey araştırmaların sonuçları ile birlikte değerlendirilmek üzere yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda Taanikkaya üzerinde iki bina ve bir duvar yapısı görülebilmektedir. Ayrıca çalışılan bölgede şehir surununun en batı kısmı tespit edilmiştir.

Bahsedilen alanın dışında, şehrin farklı bölgelerinde ve şehir surununun hemen kuzeyinde yer alan tarlalarda farklı tekniklerle jeofizik araştırmaları yapılmıştır. Geniş bir yüzölçüme sahip olan Hattuşa'da bu çalışmalar sırasında farklı jeolojik yapıların olduğu gözlenmiştir. Bu yüzden tek bir metodun kullanılmadığı jeofizik araştırmalarında, önemli sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmalardan elde edilen en önemli sonuç, şehrin ve bugünkü Yazılıkaya'ya giden asfalt yolun kuzeyindeki tarlalarda birbirinden uzak mesafelerde ve bağımsız bulunan yapıların tespit edilmiş olmasıdır.

Yenicekale'nin ilk kez 1907'de çizilmiş planı yenilenmiş, buna ek olarak kalenin tüm duvarlarının görünümü çizilmiştir. Elde edilen planlarda, eskisinden farklı detaylar görülmektedir.

Boğazköy- Hattuşa kazı çalışmalarında yıllardır kazı çalışmalarıyla beraber yürütülen restorasyon çalışmaları bu sezonda da sürdürülmüştür. Kentin girişinde orijinaline uygun inşa edilen Hitit surunun koruma ve restorasyon çalışmaları tamamlandıktan sonra Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Atilla Koç tarafından açılışı yapılmıştır.

Andreas Schachner – Sanem Erdil

Doğu Trakya Yüzey Araştırmaları – 2006

İstanbul Üniversitesi adına, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izinleri ile Edebiyat Fakültesi, Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Merkezi'nin uyguladığı projelere bağlı olarak İstanbul, Edirne, Çanakkale ve Tekirdağ illerinde yapılan 2006 yılı çalışmaları bakanlık temsilcisi, Adana Bölge Müzesi uzmanı arkeolog Sevim Yıldız'ın denetiminde gerçekleştirilmiştir. 2006 yılında araştırma yapılan iller ve antik kentlerdeki çalışmalar aşağıda ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tekirdağ İli Çalışmaları:

Her yıl olduğu gibi Roma Devri'nde Trakya eyaletinin başkenti olan *Perinthos-Herakleia* (=Marmara Ereğlisi) ve *Bisanthe* (=Barbaros) antik kentleri tarihi coğrafyası ve yerleşim arkeolojisini incelemeye yönelik araştırmalar yapılmıştır. Tekirdağ il merkezinin birkaç km kuzeyinde Kayı Köyü yakınında bir dere yatağında birbirine paralel konumda ancak, farklı dönemlerde inşa edilmiş olan iki su yolu köprüsü incelenmiştir. Köprülerin her ikisi de kaçak kazılar sonucunda tahribata uğramışlardır. Marmara Ereğlisi'nde bir evin duvarına inşa edilmiş durumda görülen bir adet Geç Antik Devir mezar yazıtı parçası incelenmiş ve henüz yayınlanmamış olduğu saptanmıştır. Aynı ilçeden Tekirdağ Müzesi'ne getirilmiş bir Roma Devri mezar yazıtı parçası da incelenerek Perinthos yazıtlar Corpusu'na ek olarak hazırlanan supplement cildine dâhil edilmiştir.

Edirne İli çalışmaları:

Bu ilde yapılan çalışmalar 2006 yılında Enez ilçesinde Profesör Dr. Sait Başaran başkanlığında yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkan iki adet onur yazıtı kazı alanında incelenmiştir.

Çanakkale İli çalışmaları:

Çanakkale ilinde 2006 yılında yapılan çalışmalar, Gelibolu ve Eceabat ilçelerinde bulunan antik kentler ve çevrelerindeki küçük yerleşmelerin incelenmelerine yönelik sürdürülmüştür. Bu çalışmalar kapsamında Eceabat ilçesi sınırlarında bulunan Büyük Anafartalar Köyü arazisindeki Küçük Kemikli burnunda bulunan ören yerinin incelenmesiyle bu antik yerleşmede yüzeyden toplanan keramik buluntuların Hellenistik Devir'den, Geç Bizans Devri'ne kadar aralıksız iskân edildiği anlaşılmaktadır. Bu ören yerinden Büyük Anafartalar Köyü'ne getirilmiş olan bir lahit tekne parçası üzerindeki yazıttan antik kentin adının *Koila*

olduğunu öğrenmekteyiz. Aynı ören yerinden Büyük Anafartalar Köyü'ne getirilmiş olan diğer bir eser ise, üzerinde Mısır tanrılarına adanmış bir kutsal alanı vakfedenlerin adlarının yazılı olduğu Geç Hellenistik Devre tarihlenen bir yapı bloğudur. Yine aynı köyde M.Ö. 2. yy'a tarihlenen yazıtlı bir mezar steli incelenmiştir. Gelibolu Yarımadası'ndaki araştırmaların diğer bölümünü ise, Gelibolu ilçesine bağlı Bolayır Beldesi ve çevresindeki araştırmalar oluşturdu. Bu belde ve çevresinde lokalize edilen *Lysimakheia* antik kenti çalışmaları sırasında, yüzeyde bulunan keramik buluntular sayesinde bu kentin kral Lysimakhos tarafından M.Ö. 4. yy sonlarında kurulmasından önce, burada daha erken bir yerleşme yeri bulunup bulunmadığına dair ipuçları aranmasına devam edilmiştir. Kentin hem Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı girişine ve hem de Saros Körfezi'ne hâkim en yüksek noktasında tarım faaliyeti nedeniyle ortaya çıkan birçok mermer mimari parça, bu bölgede bir tapınak ya da saray yapısının bulunabileceğini belgelemektedir. Aynı bölgede bulunan keramik buluntular nedeniyle *Lysimakheia*'nın M.Ö. 309 yılında kurulmasından da önce burada bir yerleşme yeri olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu keramik buluntular tutanakla Çanakkale Müze Müdürlüğü'ne teslim edilmiştir. Bu çalışmalar kapsamında Bolayır beldesi içinde bir tarlanın sınırına atılmış durumda üç tarafı yazıtlı bir mermer blok ile mermerden bir stel kaidesi ve beldedeki kanalizasyon kazısı sırasında ortaya çıkan bir Bizans korkuluk levhası parçası incelenmiştir. Söz konusu yazıtlı eser tutanağı ile beraber Çanakkale Müze Müdürlüğü'ne teslim edilmiştir. Bolayır'ın birkaç km kadar kuzeyinde Manastır Mevkii'nde ise Bolayır Jandarma Karakol Komutanlığı tarafından failleri suçüstü yakalanan kaçak bir kazı sonucunda ortaya çıkan yazıtlı bir mezar kapağı incelenmiştir. Söz konusu buluntunun tespit edildiği alanda geniş bir bölgeye yayılan Bizans Devri tuğla parçaları ve keramik buluntular gözlenmektedir. Bolayır beldesinin, Saros Körfezi kenarındaki limanı niteliğinde olan Bakla Burnu'nda ise *Kardia* antik kenti lokalize edilmektedir. Burada yapılan incelemeler sırasında da bir Atina kolonisi olan bu kentte M.Ö. 5. ve 4. yy keramiğinin yanı sıra Geç Hellenistik ve Erken Roma keramiği de saptanmıştır. Bu buluntular sayesinde *Kardia* halkının *Lysimakhos* tarafından *Lysimakheia*'nın kurulmasından sonra zorla göç ettirilmesinden sonra da *Kardia* Limanı'nın, *Lysimakheia*'nın Ege Denizi'ne açılan limanı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Mustafa H. Sayar

Erzincan Altıntepe Yüzey Araştırması – 2006

Erzurum Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Karaosmanoğlu başkanlığında yürütülmekte olan Erzincan Altıntepe kazıları bünyesinde 17–29 Temmuz 2006 tarihleri arasında Altıntepe ve yakın civarı merkezli bir yüzey araştırması çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma Yrd. Doç.Dr. Mehmet Işıklı sorumluluğunda; yüksek lisans öğrencisi Betül Şenbak Terzi ve lisans öğrencisi Malik Ejder Katipoğlu'ndan oluşan bir ekip tarafından yürütülmüştür. 'Altıntepe Yüzey Araştırması' döneminin önemli bir idari ve ekonomik merkezi olduğu açık olan Altıntepe'nin yakın çevresindeki arkeolojik birimlerin tespiti ve bu birimlerin yerleşimle olası ilişkilerini saptamaya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle; Altıntepe Kalesi'nin doğu ve batısındaki araştırma sınırları saptanmış ve çalışmalara başlanmıştır.

Yüzey araştırması Altıntepe Kalesi merkez olmak üzere 5 km'lik alan içerisinde yürütülmüştür. Batı sınırı Erzincan-Ekşisu yolu, doğu sınırı ise Bayırbağ beldesi olarak saptanmıştır. Güneyde sınır bugünkü Erzincan-Erzurum karayolu olarak belirlenirken kuzey sınırı ise Keşiş Dağ sırasının yamaç kesimleri olarak tespit edilmiştir.

Altıntepe ve civarının jeomorfolojik yapısı araştırmamız için öncelikli öneme sahipti. Bölgede meydana gelen yoğun sismolojik hareketler sonucu bir çöküntü ovası olarak ortaya çıkan Erzincan Ovası'na dağ yamaçlarından her yıl önemli miktarda toprak taşınmakta ve bu da ovada kalın bir alüvyal dolgunun oluşmasına sebep olmaktadır. Ovanın kuzeydoğusunda, Keşiş Dağ sırası yamaçlarına yaklaşık 3 km uzaklıkta bulunan Altıntepe Kalesi ve civarındaki yerleşimler, dağ yamaçlarından kar ve yağmur sularıyla taşınan önemli miktardaki toprak akıntısının ortasında kalmaktadır. Yoğun toprak akıntısı, kalın alüvyal dolgu ve bölgede tarımsal faaliyetlerin yoğun bir şekilde sürdürülüyor olması araştırmamızda önemli zorluğa neden olmuştur. Bu zorluklar kalenin hemen yamaç kesiminde ve yakınında bulunan tarlalarda, kale ile doğrudan bağlantılı olabilecek arkeolojik birimlerin tespitini güçleştirmiş, keramik malzeme dışında mimari nitelikli buluntuların tespitini ise neredeyse imkânsızlaştırmıştır. Kale civarından kuzeye Keşiş Dağlarına doğru uzanan ve Günebakan, Geyikli ile Çadırtepe Köyleri'ne ait olan tarım arazileri öncelikli çalışma alanlarımız olmuştur. Araziden ele geçen sınırlı sayıdaki keramik malzeme, Altıntepe'nin yakın civarındaki tarlaları belki de dış kent-sivil yerleşim alanı olarak düşünülebilecek şekilde iskân ettiği olasılığını aklımıza getirmektedir. Bu tarım arazilerinden

sonra çalışmalar, Altın-tepe ve Erzincan Ovası'na hâkim konuma sahip yüksek düzlük alanlarda devam etmiştir. Altın-tepe'ye 3,5 km uzaklıkta ve yaklaşık 1260 m yükseklikte bulunan Günebakan Mezrası Mevkii'nde önemli bir obsidyen kaynağı tespit edilmiştir. Bu tepede ele geçen bir yonga parçası buranın Antik Dönem'de kullanılmış olduğunu düşünmemizi sağlamıştır.

Çadırtepe ve Üzümlü Tepesi yüksek kesimlerindeki doğal kaya kütleleri üzerinde buraların Antik Dönem'de taş ocağı olarak kullanıldığı olasılığını düşündürülen izler gözlenmiştir. Çadırtepe'de gözlenen kullanım izleri oldukça cılız ve belli belirsiz iken Üzümlü Tepe'de gözlenen izler oldukça belirgindir. Antik Dönem'de taş ocağı olarak kullanılma olasılığı yüksek olan bir diğer mevkii Erzincan-Ekşisu yolu üzerinde bulunan ve Kaplıcatepe adını verdiğimiz mekândır. Tepenin doğu kısmında yoğun olarak bulunan doğal kayalıklar üzerinde gözlenen ve taş bloklarının çıkarılmasına bağlı olarak oluşan izler bu mekânın da taş ocağı olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir. Keramik malzeme tepenin batı kısmında daha yoğun iken, doğuya doğru gidildikçe azalmakta ve keramik malzemeler genellikle ortaçağ özelliği göstermektedir.

Altın-tepe yüzey araştırmaları sırasında tespit edilen merkezler içersinde asıl önemli olan iki yerleşim, Altın-tepe'nin batısında yer alan Saztepe ve kuzeydoğusunda yer alan Küçükhöyük'tür. Her iki höyükte Altın-tepe'ye ve ovaya hâkim konumdadır. Bu merkezlerden ele geçen malzeme gerek Altın-tepe civarı gerekse Erzincan Ovası ile ilgili oldukça önemli arkeolojik sonuçların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Daha önce bilim dünyasına tanıtılan bu yerleşimlerin malzemesine dönük incelemeler ve Altın-tepe ile olan ilişkilerine yönelik araştırmalar devam etmektedir.

2006 yılı Altın-tepe Yüzey Araştırması çalışmaları bölgenin arkeolojik potansiyeli ve bölgesel nitelikli bir merkez olan Altın-tepe'ye dair bir dizi önemli bulgunun tespit edilmesini sağlamıştır. Çalışmamıza ait sonuçlar en kısa sürede bilim dünyasına sunulacaktır.

Mehmet Işıklı - Betül Şenbak Terzi

İkiztepe Kazıları – 2006

01 Ağustos 2006 tarihinde yaş haddinden İstanbul Üniversitesi'nden emekli olmam nedeniyle bu tarihten sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı adına yürütülecek olan Samsun İkiztepe Kazıları 2006 döneminde 05 Ağustos ile 15 Eylül tarihleri arasında 42 gün süreyle Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Türk Tarih Kurumu Başkanlığı'nın sağladığı ödenekler ile gerçekleştirildi. 2006 dönemi çalışmalarında kazı heyeti üyesi olarak

*İkiztepe -
İTÇ II kadın
pişmiş toprak
figürini*

İstanbul Üniversitesi stajyer lisans öğrencileri Ergün Çağırın, Berivan Gültaş ile Ozan Uygur, ODTÜ Yüksek Lisans öğrencisi Ceren Çilingir ve Bakanlık uzmanı olarak da Samsun Müzesi Müdürlüğü araştırmacılarından Emine Yılmaz görev aldı.

5 günlük hazırlık ve temizlik çalışmalarından sonra, 09 Ağustos tarihinden 12 Eylül tarihine kadar süren 2006 dönemi kazı çalışmaları, 1974 – 1992 yılları arasında kazılan ve 2000 döneminden itibaren tekrar kazılmaya devam edilen Tepe I'de geliştirildi. Tepe I'in kuzey yamacında yer alan "M" açmasının C 19/IV 9 ile C 20, D 1 ve 2/IV 8-9 plan karelerini kapsayan 175 m²'lik alanında kazılar gerçekleştirildi.

2000 döneminde durdurulan seviyelerden Tepe'nin formasyonuna paralel olarak C 20 ve D 1-2/IV 8 – 9 plan karelerinde ana toprağa erişmek için ortalama 1.80 m kadar derinleştirildi. Bu derinleşme sonucunda en alttaki ana toprak üzerine oturan 3 ayrı seviyede mimari tabaka saptandı. Bu mimari tabakalardan sadece birinci ve üçüncüsünde mimari kalıntılara rastlandı.

Birinci mimari tabakanın kalıntıları, C 20/IV 9 plan karesinde 2000 döneminde 20.70 m'de durdurulan seviyenin 15 cm kalınlığındaki birikintinin altında ortaya çıkmaya başladı. b.3956 no'lu buluntu yeri adı verilen ve 25 cm kalınlığındaki şiddetle yanmış sıva kalıntıları altındaki tabanda bir yapının planını veren yanmış yatay kütüklerinin izleri ortaya çıktı. Bir kısmı batı bitişiğindeki C 19/IV 9 ile güney bitişiğindeki C 20/IV 10 plan karelerinde yer alan bu yapının, merkezdeki nispeten daha genişçe bir mekânın etrafında yer alan küçük mekânlardan oluştuğu görüldü. Bu yapının gerek molozu içinden gerekse tabanı üzerinden buluntu olarak pişmiş toprak bir bardak, bir çanak, 9 adet ağırşak, 34 adet tezgâh ağırlığı ile bir tezgâh

taracı sapı, kemik bir ağırşak, bir delici, boynuz bir delici, çakmaktaşı bir kesici, taş 3 adet perdah aleti, bir bileytaşı, bir öğütme taşı ele geçti.

b.3966 olarak kodlanan 3. mimari tabakada, ahşap bir yapının ızgara planlı çok yanmış taban seviyesindeki kalıntılarının, 19.10 m'de ortaya çıkan ana toprak üzerine oturduğu görüldü. 80 cm'lik bir dolgu toprağı altında yer alan bu yapıda buluntu olarak pişmiş toprak bir çanak, 2 adet ağırşak, 16 adet tezgâh ağırlığı, 2 adet tezgâh taracı sapı, bir ayak ile 6 adet ızgara, kemik bir ağırşak, tunç bir delici elde edildi. Diğer taraftan, bu dönemde önceki yıllarda ortaya çıkmış bulunan atölye ve fırın kalıntılarında da teknik yapısını anlamak için çalışmalar yapıldı.

İlk defa 2004 yılında C 15-16/IV 8 – 10 plan karelerinde yer alan ve b.3878 kod no'lu atölye niteliğindeki kalıntılarda yapılan kazı ve temizlik çalışmalarında farklı amaçlar için yapıldığı anlaşılan farklı boyutlardaki 3 fırın kalıntısı ile işliklerinin tamamı ortaya çıkartıldı. Bu çalışmalar sırasında buluntu olarak da pişmiş toprak 2 adet insan figürünü, bir nesne ile bir ağırşak, kemik bir spatül ve çakmaktaşı bir kesici ele geçti.

2005 yılında açığa çıkan b.3910 ve b.3917 kod no'lu fırınlarda da çalışmalar geliştirildi. C 18/IV 9 – 10 plan karelerinde yer alan b.3910 fırında geliştirilen kazılarda fırının düz bir toprak zemin üzerine herhangi bir işlem yapılmadan inşa edilmiş olduğu görüldü. Bu çalışmalar sırasında da buluntu olarak pişmiş toprak bir insan figürünü, bir ağırşak, 2 adet tezgâh ağırlığı, kemik bir delici elde edildi.

C 16 - 17/IV 8 plan karelerinde ortaya çıkmış bulunan b. 3917 no'lu fırın ile müştemilatı olan küçük mekânda yapılan çalışmalar sonucunda da fırının yine düz bir toprak zemin üzerine herhangi bir işlem yapılmadan inşa edilmiş olduğu saptandı. Bu çalışmalar sırasında da buluntu olarak pişmiş toprak bir ağırşak ile 2 adet tezgâh ağırlığı bulundu.

Yapılan bu çalışmalar sonucunda 2006 dönemi için hedeflenen ana toprağı erişme başarı ile tamamlandı ve açığa çıkan 3 mimari tabakanın da İlk Tunç Çağı I'e ait oldukları ele geçen çanak-çömlek ve küçük buluntuların özelliklerinden anlaşıldı. Dönem çalışmalarına son verildikten sonra kazı alanı koruma altına alındı ve 104 âdeti müzeli ve 400 âdeti de etütlik olmak üzere toplam 504 adet pişmiş toprak, kemik, kavkı, tunç, taş ve çakmaktaşıdan yapılmış eser Samsun Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'ne 15 Eylül tarihinde teslim edildi.

2006 dönemi kazı çalışmalarımızın sorunsuz gerçekleşmesine katkıda bulunan Bafra Kaymakamlığı ile

Samsun Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'ne, az da olsa maddi desteğini esirgemeyen Türk Tarih Kurumu Başkanlığı'na ve her türlü destek aldığımız Kültür ve Turizm Bakanlığı ile İstanbul Üniversitesi'ne içten teşekkürlerimi sunarım.

Önder Bilgi

Kilikya Yüzey Araştırmaları – 2006

İstanbul Üniversitesi adına, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izinleri ile Mersin, Adana, Osmaniye ve Hatay illerinde yapılan 2006 yılı çalışmaları bakanlık temsilcisi, Ankara, Etnografya müzesi uzmanı Murat Demirbilek'in denetiminde gerçekleştirilmiştir. 2006 yılında araştırma yapılan iller ve antik kentlerdeki çalışmalar aşağıda ayrıntılı olarak sunulmaktadır;

Mersin İli Çalışmaları:

Bu ildeki çalışmalarımız daha çok Silifke ve Erdemli ilçeleri sınırlarında bulunan Seleukeia, Olba-Dio-kaisareia, Korykos ve Korasion antik kentleri ve çevrelerindeki küçük yerleşmelere yönelik olarak sürdürülmüştür. Bölgenin yerleşim arkeolojisi ve tarihi coğrafyasını incelemeyi hedefleyen bu çalışmalarda özellikle, Akdeniz kıyısı ile Orta Anadolu'yu birbirine bağlayan antik yolların güzergâhları dikkate alınmıştır.

Olba ve Yakın Çevresi:

Olba'nın 2 km kadar güneyinde yer alan Karahüseyin alanında ana kaya üzerinde yer alan kalkan, keryeion ve yıldırım demeti gibi kült işareti niteliğinde kabartmalar saptanmıştır. Olba'nın 1,5 km kadar güneyinde Kavmil Ali'nin kilisesi olarak da adlandırılan yerleşmede bulunan bir yapı, dikdörtgen planlı iki katlı ve yekpare tas tekniği ile yapılmıştır. Yapının içinde birbirine kapılarla açılan 6 adet oda bulunmaktadır. Yapının hemen yanında iki adet zeytinyağı işliğı ve 20 m güneyinde ise beş küçük boyutlu konut bulunmaktadır. Çiftlik evi ve konutları Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenmek mümkün görünmektedir. Olba = Uğurlanı Köyü içinde iki satırlık eski yunanca bir onurlandırma yazıtı saptanmıştır. Yazıt yüzeyinin tahribata uğramış olmasından dolayı, meclis ve halk tarafından onurlandırılan kişinin adı okunamamaktadır. Olba Höyüğü'nün doğu yamacında yapılan kaçak kazılar sonucunda, dikdörtgen bir kalker blok tasın gün ışığına çıkmış olduğu görülmektedir. Taş üzerinde iki satırlık Grekçe onurlandırma yazıtı bulunmaktadır. Ancak burada da yazıt yüzeyinin zarar görmüş olmasından dolayı kentin halk ve şehir meclisleri tarafından onurlandırılan kişinin adı okunamamaktadır. Yine

Olba antik kenti alanında bulunan Örenköy'ün 4 km batısında Düşütabak Mevkii'nde 8.20x6.80 m boyutlarında, dikdörtgen planlı bir konut saptanmıştır. Konutun güney cephesi polygonal, batı cephesi ise monolit taş tekniği ile inşa edilmiştir. Duvarlar en yüksek yerinde 2,50 m yüksekliğindedir. Konutun doğu duvarında üç satır eski yunanca mezar yazıtı saptanmıştır. Küstüllü Köyü'nün 5 km kadar doğusunda, Küstüllü Kale'nin 500 m kadar kuzeyinde mezar yapısı incelenmiştir. 4,10 x 5,30 m boyutlarındaki mezar yapısına ait blok taşları düşerek, lahit teknesinin önünü kapattığından dolayı yazıt tam olarak okunamamıştır. Mezar yapısını, mimari özelliklerinden ve yazıtın harf karakterlerini göz önüne alarak M.S. 3. yy'a tarihlemek olasıdır. Keşlitürkmenli Köyü'nün 3 km kadar doğusunda bulunan Ovacıkalanı Mevkii'nde 30 kadar konut 2-3 ışikten oluşan Erken Bizans Dönemi yerleşmesi saptanmıştır. Konutların bir tanesinin kapı sövesi üzerinde bir adet phallos kabartması bulunmaktadır. İmamlı'nın 3 km kadar güneyinde yer alan Güvercinlik Mevkii yerleşmesi üzerinde 30 kadar konut bulunmaktadır. Kapı söveleri üzerinde Herakles lobutu ve Phallos kabartmaları saptanmıştır. İmamlı'ya bağlı Ayvalı Mevkii'nde üzerinde 3 adet Eski Yunanca yazıt bulunan bir mezar yazıtı saptanmıştır. Kızılgeçit Köyü, Kestel Deresi, Kabakuz Mevkii'ndeki mezar yapısı incelenmiştir. Buranın hemen 100 m doğusunda bulunan mezar odası üzerindeki ası renkli boya ile yazılmış iki satırlık yazıt kopyalanmıştır. Mezar odasının içerisindeki duvarlara da yine aşı boyası ile çizilmiş üzüm salkımları bulunmaktadır.

Seleukeia Antik Kenti ve Çevresi:

Tarafımızdan 2005 yılında yapılan yüzey araştırmaları sırasında Seyranlık Köyü'nde ayrıntılı olarak incelediğimiz Roma İmparatorluk Devri köyü 2006 yılında bir kez daha ziyaret edilerek kapsamlı bir şekilde belgelenmiştir. Daha önce Mersin Üniversitesi'nden Sayın Doç. Dr. Ayşe Aydın tarafından Erken Bizans Devri kilisesi incelenmiş, bu yerleşme yerinin, Roma ve Geç Antik Devirlerinde Seleukeia = Silifke antik kentinin arazisinde olduğu anlaşılmıştır. Seyranlık Köyü Islata Sırtı Mevkii'nde ise yaklaşık beş ile yedi konuttan meydana gelen yerleşme saptanmıştır. Konutların arasında ana kaya oyularak elde edilmiş olan iki adet zeytinyağı isliği saptanmıştır. Yerleşmenin 20 m kadar kuzeyinde üzerinde bir erkek ve bir kadın kabartması bulunan bir lahit kapağı saptanmıştır. Yerleşmenin hemen güneybatısında ise bir Erken Bizans kilisesi belgelenmiştir. Seyranlık Köyü'nün 4 km kadar kuzeydoğusundaki Erdoğası Mevkii'ndeki yerleşme yeri üzerinde 10-15 konut ve bu konutlara ait ışıklar saptanmıştır. Monolit taş tekniği ile yapılmış olan konut yaklaşık 10 x14 boyutlarında ve iki katlı

bir çiftlik evi karakterini göstermektedir. Çiftlik evinin 10 m kadar güneyinde, çapı yaklaşık 13 m olan bir harman yeri bulunmaktadır. Yerleşmenin 200 m kadar güneyinde bir şarap işliğinin önüne yuvarlanmış olan blok tas üzerinde bir balta kabartması saptanmıştır. Balta sapı üzerinde, bir şimşek demeti bulunmaktadır. Silifke'ye bağlı Göğere Köyü Gölcük Mevkii'nde bir Geç Antik Devir Dönemi yerleşmesi saptanmıştır. Sayıları 80'i bulan tek ve iki katlı konut, 10 sarnıç ve 9 zeytinyağı ve şarap işliğinden oluşan yerleşme yeri kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Konutların arasında ana kaya zeminini tesviye ederek oluşturulan üç adet harman yeri bulunmaktadır. Yerleşmenin 150 m kadar kuzeydoğusunda bir adet kaya mezarı saptanmıştır. Mezar odası girişinin sağında bir adet 60 x 52 cm boyutlarında bir erkek büstü kabartması bulunmaktadır. Silifke'nin 22 km kadar kuzeydoğusundaki Bayındır Köyü Alakilise Mevkii'nde bir Erken Bizans Dönemi Kilisesi saptanmıştır. Kilisenin yaklaşık olarak 150 m güneydoğusundaki bir tepe üzerinde 30 kadar konuttan oluşan bir geç antik yerleşme yeri ve 250 metre güneybatısında bu yerleşmeye ait olan lahit tekneleri ve mezar evleri bulunmaktadır. Silifke'ye bağlı olan Çaltıbozkır Köyü Çaltı mahallesinde ana kaya üzerinde 5-6 harfli Grekçe yazıt saptanmıştır. Bu kaya kaçak kazılar sonucunda dinamitlenerek parçalanmıştır. Kabartma ve yazıtın bazı parçaları etraftan toplanıp bir araya getirilerek kopyası alınabilmektedir. 1970'li ve 1980'li yıllarda sık sık başvurulduğu bilinen dinamitle yazıtlı anıtları dağıtma yöntemi son yıllarda tekrar başvurulmuş yöntemlerden biri haline gelmiş olduğu gözlemlenmektedir. Çaltıbozkır Köyü Kabısütüğü Mevkii'nde kapak üzerinde erkek ve kadın kabartmaları bulunan bir lahit incelenmiştir. Kabartmanın altında yer alan 8 satırlık yazıt incelenmiştir. Yazıt soldan kırık olmakla birlikte genellikle harflerin tahrip olmalarından dolayı zor okunmaktadır. Silifke'ye bağlı Karaböcülü antik yerleşmesi ve Körüsün Vadisi kaya mezarları tarafımızdan bir kez daha incelenmiştir. Ovacık Köyü'nün 4 km kadar batısında Baklaların Yıkığı Mevkii'nde, bir Geç Antik Devir yerleşmesi saptanmıştır. Yerleşme 13 - 15 kadar tek katlı konut, 3-4 adet zeytinyağı ve şarap ışıkları ve sarnıçlardan oluşmaktadır. Konutların arasında çapı yaklaşık 15 m olan bir harman yeri bulunmaktadır. Silifke'ye bağlı Eyiceli Köyü'nün 3 km kadar kuzeyindeki Ötenkale Mevkii'nde bulunan mağara incelenmiş ve burada bulunan, 25 satırdan oluşan M.S. 2. yy'a tarihlenen bir onur yazıtı saptanmıştır. Bu çalışmalar ile hem Seleukeia ve çevresi yerleşim arkeolojisi ile ilgili sorunlarla ilgili belgeler toplanmış, hem de Seleukeia ve çevresinin antik yazıtlar katalogunun oluşturulmasında önemli adımlar atılmıştır.

Elaiussa - Sebaste Antik Kenti Arazisi:

Erdemli'ye bağlı Veyselli Köyü'nün 3 km kadar güneyindeki Göllübağ Mevkii'ndeki mezar anıtı üzerindeki 5 satırlık yazıt incelenmiştir. Tapureli örenyerinin güneyinde Yenyurt Kalesi'nde büyük bir olasılıkla bir mezar evine ait olan bir sütun üzerindeki yazıt kopyalanmıştır.

Korykos Antik Kenti Arazisi:

2005 yılında araştırdığımız Erdemli'ye bağlı Kızılen Köyü Serdöğül Mevkii tekrar sistematik olarak araştırılmış ve kireçtaşı bir blok taş üzerinde yer alan beş satırlık bir yazıt saptanmıştır. Yine Erdemli'ye bağlı Hasanaliler Köyü'nde 500 metre kuzey-kuzeybatısındaki kaya mağaraları incelenmiştir. Mağara içerisinde kırmızı ası boyasıyla yazılmış olan ve buranın manastıra ait bir mezarlık olduğunu gösteren bir yazıt kopyalanmıştır. Bu mağaranın doğusunda yer alan kaya mezarları incelenmiş ve üç adet yazıt kopyalanmış olup yazıtların tümü M.S. 6. yy'a tarihlenmektedir.

Kızılısalı Köyü'nün 1 km kadar kuzeyindeki Mancınık Mevkii'nde üç adet sunak görülmüştür.

Bu çalışmalar ile Korykos antik kenti çevresindeki tarihi-coğrafya ve yerleşim arkeolojisi çalışmalarında önemli ölçüde ilerlemeler kaydedilmiştir. Ayrıca Korykos antik kenti yazıtlarının katalogunun da tamamlanması konusunda önemli aşamalar kaydedilmiştir.

Korasion Antik Kenti Arazisi:

2005 yılında incelediğimiz diğer bir önemli yerleşme yeri Karadedeli'ye bağlı Anakçı Kalesi mezar anıtı olup burasının son bir yıl içinde kaçak kazılar sonucunda tahribata maruz kaldıkları saptanmıştır. Mezar anıtının içerisinde yapılan incelemelerde kaçak kazılar sonucu bir bölümü ortaya çıkarılan ve alınlık süslemesi olan bir kalkan kabartması saptanmıştır. Bu kalkan kabartması Demircili'deki anıt mezarların alınlıklarında yer alan örneklerle büyük oranda benzeşmektedir.

Karadedeli Köyü Kültesir Mevkii'nde antik bir köy yerleşmesi saptanmıştır. Yerleşme yaklaşık 10 kadar konut, zeytinyağı ve şarap islikleri ile pres ağırlıkları ve altı sarnıçtan meydana gelmektedir. Büyük bir işliğin kuzeybatı duvarında Phallos kabartması bulunmaktadır. Germeli Mevkii'nde ise, yerleşmenin 2300 m kadar batısında üzerinde 4 satır Eski Yunanca yazıt, çelenk ve üzüm salkımı olan lahit kapağı saptanmıştır. Yazıt çok tahrip olduğundan, ancak birkaç harf okunabilmektedir. Kültesir Mevkii'nin 3 km kadar güneybatısında Harnuplu Çukur Mevkii'ndeki mezar yapısı incelenmiştir. Kültesir Mevkii'nin yaklaşık

1 km kadar batısındaki Yüksekkin Mevkii'nde yapılan araştırmalar sonucu, yaklaşık 5-6 konut ve 3 adet islikten meydana gelen bir Geç Antik Devir yerleşme yeri saptanmıştır. Karadedeli'nin 3 km kuzeyinde bulunan Bağlıçukur Mevkii'nde de 5-6 adet konut ve şarap işliğinden oluşan bir geç antik yerleşme yeri saptanmıştır. Yerleşmenin 300 m doğusunda 20 x 25 m boyutlarında üç odadan meydana gelen ve doğu duvarında bir phallos kabartması bulunan çiftlik evi saptanmıştır. Karadedeli Köyü Kocabeyli Mevkii'nde yapılan araştırmalar sonucu Geç Antik Devre tarihlenen 30 kadar konut ve üç adet şarap işliğinden oluşan bir yerleşim yeri saptanmıştır. Karadedeli'nin 2 km kadar kuzeybatısındaki Bayamlıören Mevkii'nde 30 kadar Geç Antik Devre ait konut ve 8 adet şarap işliğinden oluşan yerleşme yeri tespit edilmiştir. Bir alılığa ait olduğunu düşündüğümüz blok taş üzerinde kılıç ve kalkan kabartması bulunmaktadır.

Bağlıçukur-Bayamlıören-Dilektaş-Kocabeyli arasındaki yaklaşık 3 km uzunluğundaki antik yol incelenmiş ve belgelenmiştir. Yolun genişliği 1,20-1,40 m arasında değişmektedir. Atayurt'a bağlı Duvararası Mevkii'nde yaklaşık 10-15 kadar konuttan meydana gelen antik bir yerleşme yeri saptanmıştır. Konutların kapı söveleri üzerinde Zeus Olbios'un kült sembolleri olan Kerykeion, Herakles lobutu, şimşek demeti, kalkan, kılıç kabartmaları bulunmaktadır. Bazı kapı sövelerinin üzerinde bu sembollerin yanında üzüm kabartmaları da süsleme olarak kullanılmıştır. Yerleşmede tespit edilen iki sunak üzerindeki yazıt kopyalanmıştır.

Karakabaklı'nın 1 km kadar güneyinde 7x4 m boyutlarında bir çiftlik evi saptanmıştır. Çiftlik evinin hemen önünde büyük bir işlik bulunmaktadır. Karakabaklı'nın 1,5 km kadar güneydoğusundaki Konuröküz Mevkii'nde doğu-batı yönünde uzanan ve 10 kadar konut ile 6 adet çok büyük boyutlu harmanyerinden oluşan bir Geç Antik Devir yerleşmesi saptanmıştır. Bu çalışmalar ile Korasion ve çevresinin tarihi-coğrafya ve yerleşim arkeolojisi çalışmaları önemli ölçüde ilerlemeler kaydetmiş ve Korasion yazıt katalogunun yapılabilmesi için büyük ölçüde gerekli malzeme toplanmıştır.

Soli-Pompeiopolis Antik Kenti Çevresindeki Çalışmalar:

Mersin ili Mezitli beldesinde bulunan ve Doç. Dr. Remzi Yağcı başkanlığında yapılan kazı çalışmalarında, ünlü Romalı komutan Pompeius Magnus tarafından yeniden kurulduğu dönemdeki kalıntıları ortaya çıkmaya başlayan antik kent çevresinde özellikle, M.S. 1. ve 2. yy'lara tarihlenen antik köy ve çiftlik yerleşmelerine yönelik tarihi - coğrafya ve

yerleşim arkeolojisi çalışmalarına 2006 yılında da devam edilmiş ve Toros Dağları'nın Mezitli'nin kuzeyine rastlayan kesiminde Soli-Pompeiopolis kentinin Roma devri sakinleri tarafından kullanıldıkları anlaşılan antik yayla yerleşimleri saptanmıştır.

Tarsos Antik Kenti Çevresindeki Çalışmalar:

Roma İmparatorluk Devrinde Kilikya Eyaletinin başkenti olan Tarsos'un antik yazıtlar katalogu çalışmaları kapsamında Tarsos ilçe merkezinde yeni ortaya çıkarılmış bir yazıt incelendi. Tarsos çevresinde ise Sağlıklı Köyü ile Gülek Boğazı arasında bulunan ünlü antik yolun güzergâhı ve bu güzergâh üzerindeki mil taşlarında incelemeler yapılmıştır. Bu çalışmalar sırasında bölgenin en önemli tarihi coğrafya sorunu olan *Mopsukrene* isimli yerleşmenin yerinin saptanmasına çalışılmıştır.

Adana İli Çalışmaları:

Ceyhan İlçesi Yüzeysel Araştırması:

Ceyhan ilçesi sınırları içinde bulunan yerleşme yerlerini saptama amaçlı çalışmalar sayesinde Ovalık Kilikya'da M.Ö. 3. bin ve 2. bin Kizzuwatna yerleşmeleri ile Roma İmparatorluk Devri yerleşmelerinin yoğun olarak kurulduğu M.S. 1. yy arasında neden bir kültür tarih boşluğu olduğunun saptanmasına çalışılmaktadır. Böylece Ovalık Kilikya'nın büyük bir bölümünde Pers Dönemi'nden ve Hellenistik Devir'den neden yok denecek kadar az yüzey buluntusu elde edilmesinin nedeninin ne olduğu sorusuna yanıt aranmaktadır.

Anazarbos (Anavarza, Dilekkaya; Kozan) Antik Kenti Çalışmaları:

2006 yılı dönemi Anazarbos çalışmaları beş alanda yapılmıştır;

- 1) Aşağı şehirde yapılan jeofizik çalışmaları:
 - a) Jeomagnet: Tiyatro civarında kent içi antik yollar aranmış ancak bu bölgede büyük ölçüde Geç Antik Devir yapılaşması sonucu yol güzergâhının tahrip olduğu anlaşılmıştır.
 - b) Jeoradar: Aşağı şehrin orta kesimlerinde yapılan bu çalışmalar sayesinde çok sayıda kent içi yol ve sütun ile porticus kalıntıları saptanmış ve bu bölgedeki yapı adaları = insulae ölçekli plana aktarılabilir kadar belirgin bir şekilde görülebilmişlerdir.
- 2) Kentin nekropollerinde yapılan belgeleme çalışması.
- 3) Kentin tahkimat yapılarında yapılan belgeleme çalışmaları.

- 4) Aşağı şehirde ve Akropolis'te rekonstrüksiyonu yapılabilecek nitelikte olan yapılardan mimari kesit alınarak yapılan belgeleme çalışmaları.
- 5) Anazarbos'un ayakta kalan tek Roma devri yapısı olan Alakapı'da yürütülmekte olan röleve ve restitüsyon projelerinin oluşturulması çalışmalarına devam edilmiştir.

Kozan İlçesi Çalışmaları:

Adana ili Kozan ilçesinin tamamı Anazarbos antik kentinin arazisinde bulunmaktadır. Kozan ilçe merkezi ile Anazarbos antik kenti arasında bulunan arazide her yıl olduğu gibi bu yıl da birçok Roma Devri ve Geç Antik Devir yerleşmesinin tesviye çalışmaları sonucunda yok edildikleri görülmektedir. Bu yerleşme yerlerinde ortaya çıkan mimari parçalar ve küçük buluntular hiçbir belgeleme çalışması yapılmadan yok edilmektedir.

Magarsos Kutsal Alanı ve çevresindeki Yerleşme Yerine Yapılan Çalışmalar:

Adana ilindeki ören yerleri arasında bir kutsal alan ve çevresinde daha sonra oluşan bir yerleşme yeri ile özel bir önemi olan Magarsos, adını *Athena Magarsia* isimindeki yerel tanrıçanın tapınağından almaktadır. Bu bölgede yapılan çalışmalar hem Athena Magarsia tapınağının oluşum sürecini saptayacak belgeleri saptamayı ve hem de tapınak çevresinde oluşan Roma imparatorluk devri yerleşmesinin henüz yeri saptanamamış olan *Mallos* yerleşmesi ile olan ilişkisini belirlemeye yöneliktir. Çalışmalar sırasında toprak üzerinde bulunan taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının belgelenecek bazı bölgelerde jeomagnet çalışmalarıyla kentin Tiyatro ve Stadion dışındaki kamu yapılarının yerlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Magarsos antik kenti bu bölgede Hellenistik buluntu veren tek yerleşme yeri olma özelliğini göstermektedir.

Karataş ve Yüreğir İlçeleri Çalışmaları:

Adana il merkezinin güneyindeki Yüreğir ilçesi sınırlarında yapılan çalışmalar Adana ile özdeş olan ve aynı adı taşıyan Adana antik kenti ile yeri halen belirlenmemiş olan Mallos antik kentinin arazilerinin yayılma alanları hakkında ipucu verecek deliller aramaya yöneliktir.

Bu amaçla Solaklı, Doğan kent ve Tanrıverdi Köyleri ve çevrelerinde yapılan incelemelerde birkaç tane Geç Hellenistik ve Erken Roma Devri onurlandırma yazıtları bulunmuştur. Ancak bu yazıtlar Mallos'un yeri hakkında herhangi bir ipucu vermemektedir.

Bu çalışmalar sırasında saptanan Kumlu höyüğünde Erken Neolitik Devre tarihlenen bir yerleşme yeri saptanmıştır.

Yumurtalık İlçesi Çalışmaları:

Adana ilinin Yumurtalık ilçesi bilindiği gibi antik dünyanın en büyük sağlık merkezlerinden birinin bulunduğu *Aigeai* antik kenti ile özdeş olup bu kentte bulunan yazıtların bir kısmı doğal olarak sağlık tanrısı Asklepios ve kızı Hygieia ile ilgilidir. *Aigeai*'nin aynı zamanda Doğu Akdeniz'in en büyük antik limanı olması da stratejik öneminden kaynaklanmaktadır. Çünkü *Aigeai* hem Issos Körfezi'ni kontrol edebilmekte ve hem de Anadolu içlerine uzanan birçok ticaret yolu bağlantısının başlangıç noktasında yer almaktadır. 2006 yılında *Aigeai* ve çevresinde yapılan yüzey araştırmaları sırasında birkaç Geç Roma ve Erken Bizans yazıtı incelenmiş olup bunlar kentin çevresindeki nekropollerden bugünkü ilçe merkezi Yumurtalık'a getirilmiş mezar yazıtlarıdır.

Osmaniye İli Çalışmaları:

Ovalık Kilikya'nın en doğusunda bulunan Osmaniye ilinde 2006 yılında yapılan çalışmalar aynı zamanda Roma İmparatorluk Devri Kilikya eyaletinin de en doğu ve güneydoğu köşesinin tarihi-coğrafyasını ve yerleşim arkeolojisini araştırmaya yöneliktir. Çukurova'nın en doğusunda yer alan Amanos Dağları; Mezopotamya ve Amik Ovası ile Toprakkale, Kadirli ve Sumbas Ovalarını birbirinden ayırmaktadır. Osmaniye ilinde yapılan tüm çalışmalar Adana ilindeki çalışmaların bir devamı niteliğindedir. Osmaniye ilçelerinde 9 adet antik yerleşme yeri saptanmıştır. Bölgede saptanan tüm yerleşme yerleri büyük ölçüde tarım faaliyetleri nedeniyle tahrip edilmiş ya da halen tahrip edilmektedirler. Özellikle Amberinarkı, Samsın ve Çukurköprü gibi yerleşme yerlerinin tamamen ortadan kalkmak üzere oldukları gözlemlenmektedir.

Kastabala Antik Kenti ve Kastabala Antik Su Yolu Çalışmaları:

Osmaniye ilindeki tüm antik yerleşme yerlerinde saptanan yüzey buluntuları vasıtasıyla bu bölgenin Adana il sınırlarında bulunan yerleşme yerlerinden bağımsız düşünülemeyeceği anlaşılmaktadır. Antik Devir'de Ovalık Kilikya, günümüzde Çukurova olarak bilinen Osmaniye ve Adana illerindeki ören yerleri Roma Devri Kilikya eyaletinin en doğu ucunu oluşturmaktadır. II. bin Suriye Kilikya boyalı çanak çömleğinin buluntu yerleri ile Roma İmparatorluk Devri ve

Geç Antik Devir yerleşmeleri yüzey buluntuları ile aynı yerde bulunmaları bölgede yerleşim arkeolojisi yönünden belirgin bir devamlılık olduğunu göstermektedir. Buna rağmen I. bin ikinci yarısından sonuna kadar olan dönemin buluntularını yok denecek kadar az olması özellikle herhangi bir Hellenistik Devir yerleşmesine henüz rastlanmaması dikkati çekmektedir. Buna karşın M.Ö. 1. yy ortalarından başlayarak ortaya çıkan şehirleşme sürecinde Adana'da Anazarbos ile Osmaniye'deki Kastabala antik kentlerinin aynı yerel Kilikya kralının yani Tarkondimotos'un siyasi ve dini merkezleri olarak mutlak bir ortaklık göstermektedir. Bu nedenle Adana'da yaptığımız çalışmalar sırasında Anazarbos'taki incelemeler aynı formatta Kastabala'da da yapılmak zorundadır. Ancak bu şekilde Kastabala ören yerinin anıtları ve özellikle günümüze iyi bir durumda ulaşmış olan suyolu ve su kemerleri köprüsü Anazarbos'ta uygulanan yöntemlerle incelenerek her yönden karşılaştırılmaktadır. Ancak bu şekilde Çukurova'nın iç bölgelerinde Karatepe'nin güneyinde neden M.Ö. 8. yy ile M.Ö. 1. yy arasında herhangi bir Pers ya da Hellenistik Dönem yerleşmesi olmadığı anlaşılacaktır.

Kadirli İlçesi Çalışmaları:

Kadirli ilçesindeki çalışmalar 2006 yılında da her yıl olduğu gibi devam etmiştir. Kadirli ilçesinin öncül yerleşmesi olan ve M.S. 73 yılında İmparator Vespasian tarafından kurulan *Flaviopolis* antik kenti ve çevresindeki çalışmalar ile sürdürülmüş ve bu kentin antik yazıtlar katalogunun yapılması amacıyla yürütülen çalışmalara devam edilmiştir.

Düziçi İlçesi Çalışmaları:

Osmaniye ilinin Düziçi ilçesi Roma İmparatoru Nero adına M.S. 1. yy'ın ikinci yarısında kurulmuş olan *Neronias* antik kenti ile özdeş olup, bu antik kent ve çevresindeki buluntular sonradan Geç Roma Devir'de *Ürenopolis* adını almış olan bu Doğu Kilikya kentinin sadece sikkeler sayesinde bilinen tarihçesini aydınlatmaktadır. Kentte elde edilen epigrafik buluntular sayesinde *Neronias* yazıtlar katalogu yayın aşamasına gelmiştir.

Hatay İli Çalışmaları:

Bu ildeki çalışmalar Dört Yol ve İskenderun ilçelerinde bulunan antik kentler ve çevrelerinde sürdürülmüştür.

Epiphaneia Antik Kenti Çalışmaları: (Gözeneler, Erzın)

Ovalık Kilikya'nın Seleukos Kralı IV. Antiochos Epiphanes tarafından ismi değiştirilen kentlerinden

birisi olan Epiphaneia kentinin M.Ö. 2. yy ortalarına kadar kullanılan ismi *Oiniandos* olup bugün bu kentten geri kalan kalıntılar sürekli tarım yapılması nedeniyle sürekli tahrip olmaktadır. Toprak yüzeyine çok yakın yapı kalıntıları toprağın derin pulluklar ile sürülmesi sonucunda her yıl biraz daha ortadan kalkmaktadır. Bu antik kentin çevresindeki köy ve çiftlik yerleşmelerinde yapılan tarihi-coğrafya ve yerleşim arkeolojisi çalışmaları ile Amanos Dağları'nın eteklerinde kurulu bulunan bu antik kentin Romalı ünlü devlet adamı Cicero'nun valiliği sırasında Amanos Dağları'nda Roma hâkimiyetine direniş gösteren yerel Kilikya boylarının yerleşme yerlerinin de saptanması konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu kentte ve çevresinde bulunan antik yazıtlar kapsamlı bir makale halinde bilim dünyasına tanıtılmak üzere yayına hazırlanmaktadır.

Rhossos Antik Kenti Çalışmaları: (Arsuz = Uluçınar)

Ovalık Kilikya'nın en güneydoğu ucunda bulunan ve Kilikya Bölgesi'nin doğudaki son şehri olan Rhossos Seleukos Krallığının kurucusu Seleukos Nikator tarafından kurulmuş olup kentin adı büyük bir olasılıkla yine IV. Antiochos Epiphanes devrinde *İssos Körfezi kıyısındaki Seleukeia* adını taşımaktaydı. Bu antik kent ve çevresinde yapılan tarihi coğrafya ve yerleşim arkeolojisi araştırmaları bir taraftan bu olasılığın ne kadar kuvvetli olduğunun belirlenmesini amaçlarken diğer taraftan da Rhossos'un Antik Devir yazıtlarını bir araya getirerek bilim dünyasına tanıtmayı öngörmektedir.

Alexandria kat'İsson = İskenderun Antik Kenti Çalışmaları:

Büyük İskender tarafından kurulan kentlerden biri olan *İssos Körfezi kıyısındaki İskenderiye* bugün İskenderun ilçe merkezi ile özdeş olup antik kentin yerinin bile tam olarak saptanması büyük bir güçlüklerle gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle söz konusu antik kentte yerleşim arkeolojisi çalışması yapılması büyük ölçüde olanaksız olup kentin yakın çevresinde tarihi-coğrafya çalışmaları yapılabilmektedir. Özellikle Antiocheia'ya = Antakya'ya uzanan antik yolun güzergâhı ve Roma İmparatorluğu'nun varislerinden Germanicus tarafından inşa ettirildiği antik kaynaklardan öğrenilen ve varlığı yaklaşık 100 yıldır bilinen tak yapısının günümüze ulaşabilen son kalıntıları tarihi-coğrafya çalışmaları kapsamında dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

2006 yılı Mersin, Adana, Osmaniye ve Hatay illeri çalışmaları Roma İmparatorluk Devri Kilikya eyaletinin Ovalık ve Dağlık Kilikya Bölgelerinde birbirinden

farklı coğrafyalarda hangi yönlerden birbirine benzeyen ve hangi yönlerden birbirinden farklı şehirleşme süreçleri yaşandığının irdelenmesine yönelik somut ipuçları elde edilmiştir. Ayrıca saptanan belgeler ile de Kilikya kentleri ile kırsal kesimdeki köy ve çiftlik yerleşmeleri ve antik yol güzergâhları arasındaki ilişkiler ayrıntılı olarak incelenebilmekte ve bölgedeki antik kentlerin yazıtlar kataloglarının hazırlanmasında önemli adımlar atılabilmektedir.

Mustafa H. Sayar

Marmaray Projesi Kapsamında İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından Yürütülen Kazı Çalışmaları

Asya ile Avrupa arasındaki toplu taşımayı sağlayacak olan ve boğazı bir tüp tünelle geçecek olan Marmaray Projesi, dünyanın en önemli toplu ulaşım projelerinden olup, yaklaşık maliyeti 3 milyar dolardır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri, doğal olarak, bu proje uygulamasından önce arkeolojik kazıları yapmak üzere görevlendirilmiştir.

İstanbul gibi tarihi çok eskilere giden bu büyük kentte yapılacak, arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının İstanbul arkeolojisine ve tarihine çok önemli katkılar sağlayacağı ve bilgiler sunacağı, bilim dünyasının bildiği bir gerçektir. Yapılan kazıların İstanbul tarihini aydınlatması

Marmaray Projesi kapsamında yapılan kazı çalışmaları

Marmaray Projesi kapsamında yapılan kazı çalışmalarında bulunan sikke örnekleri

bakımından bir şans olarak değerlendirilmesi gerekir. Yenikapı ve Üsküdar meydanında ortaya çıkarılan taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları özellikle Bizans Dönemi Theodosias Limanı ve limandaki batık tekneler **kamuoyu ve arkeoloji bilim dünyasının ilgi odağı** olmuş önemli buluntulardır.

Yenikapı:

Çalışmalar 02.11.2004 günü başlamıştır. Yenikapı ya da Lanğa Bölgesi, Bizans Dönemi'nde İstanbul'un Marmara kıyılarındaki liman alanıdır. Antik kaynaklarda Theodosius Limanı olarak geçmektedir. İ.S. 4. yy'a kadar işlevini sürdüren liman, daha sonra önemini yitirmiş Osmanlı Dönemi'nde ise, doldurularak bostanlık olarak işlevini sürdürmüştür. Kazı çalışmaları sırasında Osmanlı Dönemi mimari buluntularının yanı sıra, Metro alanı ile birlikte 18 adet Bizans Dönemi tekne kalıntısına rastlandı ve bu teknelerin konunun uzmanlarınca uygun yöntemlerle kaldırılmasına halen devam edilmektedir. Kazı alanının 100 ada olarak belirlenen bölgesinde ortaya çıkarılan 51 metre uzunluğundaki duvar kalıntısı, Potern olabilecek tonozlu geçit ve hypoje önemli kültür varlıkları olduklarından Bölge Kurulunca yerinde korunmasına karar verilmiştir. Kazı çalışmaları yapılan 26.000 m²'lik Yenikapı Bölgesinin bir bölümünde -6.60 koduna inildiğinde İ.Ö. 3. bin yıllarına tarihlenen, Bronz Çağı çanak-çömlek parçalarına rastlanmıştır. İstanbul tarihi açısından önemli olan buluntular, İstanbul'un Prehistorik yerleşmesinin önemli bir kesitine de ışık tutmaktadır. Ayrıca, çalışmaların bitiminde bu alanda, Bizans teknelerinin ve eserlerin sergileneceği bir müze yapılacaktır.

Üsküdar:

Çalışmalara 16.06.2004 günü başlanmıştır. Yapılan kazı çalışmaları sonucu Geç Osmanlı Dönemi'ne ait

olan Rum Mehmet Paşa Vakfı'na ait olan kayıtlarda, elli kadar dükkânı olan Arasta (Çarşı)'ya ait mimari kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Arasta'nın önceleri koy olan alanın doldurulması sonucu dolgu toprak üzerine yapılmış olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca aynı döneme ait bir Tabakane'nin mimari kalıntıları ile 20. yy tütün depolarına ait kalıntılar ve Çekek yerleri, bulunan diğer kültür varlıklarıdır. Bu kalıntılar, belgeleme çalışmaları sonucu, Koruma Bölge Kururlu Kararı gereği kaldırılmıştır. Deplase alanda yapılan çalışmalarda ortaya çıkarılan bir Apsidal yapının, Bizans Dönemi'ne ait dini bir yapı olabileceği düşünülmektedir. Bu yapının yanında ortaya çıkarılan monoblok taşlardan oluşan yapı grubu, bir liman kalıntısı ile karşı karşıya olduğumuzu akla getirmektedir. Kazılar sonucu yine Deplase alandaki iki farklı alanda, *in situ* olarak bulunan ahşap buluntular burasının bir çekerek yeri olduğunu göstermektedir. Kazılar devam etmekte olup buna ek olarak bilimsel incelemeler de sürdürülmektedir.

Marmaray projesi kapsamında; Sirkeci'deki kazılarda, ilk aşamada ortaya çıkan mimari temel kalıntıları, Bizans Dönemi'ne tarihlenmektedir. Kanıtların işlevleri çalışmaların devamı sonucu elde edilecek verilerle belirlenebilecektir.

Cağaloğlu kazılarında ortaya çıkarılan, 20. yy'ın başlarına tarihlenen kalıntılar, sigorta haritalarında görülen mağaza, depo ve dükkânlara ait temel kalıntıları olup, Koruma Kurulu Kararı gereği belgelenerek kaldırılmıştır. Alt evrelere ulaşabilmek için çalışmalar devam edecektir.

Ayrılık Çeşme'de karşılaşılan Bizans Dönemi sarnıcına ait kalıntılar da, Koruma Kurulu Kararı ile belgelenmiş, rölevesi çıkarılmış ve bloklar halinde kaldırılmıştır. Projenin bitiminde aynı kotta, sarnıca ait bloklar tekrar eski durumuna getirilecektir.

İsmail Karamut

Paphlagonia Hadrianoupolis'i Arkeolojik Kazıları – 2006

Karabük İli, Eskipazar İlçesi'nin yaklaşık 3 km doğusunda bulunan Hadrianoupolis antik öreninde kazı yapmak amacıyla Şubat 2006 tarihinde T.C. Bakanlar Kurulu izni ile 17 Temmuz 2006 tarihinde Dokuz Eylül Üniversitesi'nden bir ekiple bu örenyerinde arkeolojik kazılara başlanmıştır. 2006 yılı kazılarımız 10 kişilik bilimsel bir heyet ile Ekim ayının sonuna kadar toplam 90 gün sürmüştür.

2005 yılında bölgede yaptığımız arkeolojik yüzey araştırmaları ışığında daha iyi tanınan, bir Güney Paphlagonia "polis"i olan ve Geç Hellenistik, Roma ve Erken Bizans Devirlerinde (İ.Ö. 1. yy'dan İ.S. 7.

yy'a değin) yerleşmiş bulunan Hadrianoupolis öreni, diğer Paphlagonia yerleşimlerinde olduğu gibi bir „çekirdek“ bölgeye ve bu bölge çevresinde yoğunlaşan bir „yayıma alanına“ (antik çağda „chora“) sahiptir. Hadrianoupolis öreninin „çekirdek bölgesi“nin (kent merkezinin) yayılım alanı Eskipazar İlçe merkezinin 3 km batısındaki Budaklar Köyü ve bu köye bağlı Hacı Ahmetler, Çaylı ve Eleler Mahalleleri sınırları içerisindeki 8 km'lik doğu-batı doğrultusunda ve 3 km'lik kuzey-güney hattında, bugünkü Eskipazar-Mengen Karayolu'na paralel olarak uzanan mevkidir. Bu alanda 2005 yılında yaptığımız arkeolojik yüzey araştırmalarında 14 adet dağınık kamu ve farklı işlevlere sahip yapılar tespit edilmişlerdir. Bu kamu yapıları arasında “Hamam A” yapısı, ikinci bir hamam yapısı, “A” ve “B” olarak adlandırdığımız iki kilise yapısı, bir savunma yapısı, tiyatro olduğunu düşündüğümüz bir yapı, bir kemerli yapı ve kubbeli bir yapı gibi anıtsal binalar bulunmaktadır. Bu binalardan 2006 yılında ikisinde arkeolojik kazı çalışmaları yapılmıştır.

“Hamam A” Çalışmaları:

2005 yılındaki yüzey araştırmaları sırasında keşfedilen “Hamam A” adını verdiğimiz kent merkezindeki anıtsal yapıda 1 Eylül 2006 tarihine kadar devam eden kazılarda 13 ana mekân ortaya çıkarılmıştır. Binaya ait kalıntılar Bizans devri dini yapılarının yoğunlaştığı ve “Erken Bizans B Kilisesi”nin de bulunduğu mekânın yaklaşık 350 m güneybatısında olup, güneyindeki Göksu Deresi'ne bir set oluşturacak şekilde oldukça dik, doğal bir teras üzerinde inşa edilmiştir. Hamamdaki mekânların çok çeşitli mimari evreler geçirdiği, kullanım süresi boyunca Erken Bizans çağının genel özelliğine uygun olarak sürekli olarak yenilediği ve bu yüzden de farklı mimari evrelere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Hamamın ikinci terasında bulunan orta bölümünde mekânlar boyut olarak daha büyük olup, bu mekânların açıklıkları olasılıkla kubbe ile kapatılmış olmalıdır. Orta kısımda yer alan 10 no'lu mekânın batı duvarındaki üç adet kemer sağlam bir şekilde ortaya çıkarılmıştır.

Antik Dönem'de hamamın yakınında büyük olasılıkla bir termal su kaynağının olması gereklidir. 2005 yılı yüzey araştırmalarında tespit ettiğimiz “Hamam A”nın yaklaşık 400 m güneybatısındaki “Erken Bizans B Hamamı”nın varlığı bize Hadrianoupolis'in Erken Bizans Dönemi'nde bir termal merkez olduğunu düşündürmektedir.

Bir başka ilginç mimari tespit de hamamın inşasında taş dışında ahşap yapı malzemelerine yer veriliyor olmasıdır ki bir hamam yapısında ahşap kullanımı son derece ilginç bir durumdur ve Erken Bizans Dönemi'nde sık rastlanmayan bir durumdur.

Hamamın inşası büyük olasılıkla İ.S. 5. yy'da gerçekleşmiş olmalıdır. Elimizde bu konuya ilişkin veriler azsa da, hamamın *hypocaust* sistemi bize Geç Roma hamamlarını hatırlatmaktadır. Hamam İ.S. 7. yy sonuna değin kullanılmış olmalıdır; kazılar sırasında ele geçirdiğimiz 7 adet sikkeden bir kısmı bize hamamın İ.S. 8. yy'ın başlarında terk edildiğini düşündürmektedir.

Binanın içinde gün ışığına çıkardığımız en çarpıcı arkeolojik buluntu ise 10 no'lu mekânda bulunan geometrik bezemeli mozaikli bir zemindir. Bu mozaik binanın İ.S. 5. yy'da inşa edilmiş olduğunu teyid eder.

Hamamda ele geçen küçük buluntular sayıca azdır. Özellikle bazı Erken Bizans devri kaba pişirme kapları ile Roma Dönemi'ne ait *sigillata* parçaları dikkat çekicidir. 9 no'lu mekânda tabanda ele geçen İ.S. 3. yy'a ait olan bir mermer heykel kaidesindeki yazıtın, Bizans devrinde tabanda devşirme malzeme olarak kullanılması sonucu tabandaki sıva üzerine baskı olarak çıkmış hali ilginç buluntular arasında sayılabilir. Metaller arasında ahşap konstrüksiyonda kullanılmış çivilerin ve metal aletlerin sayıca fazlalığı dikkat çekicidir. Camlar arasında özellikle kandil formları çoğunluktadır.

“Erken Bizans A Kilisesi” Çalışmaları:

2003 yılında Karadeniz Ereğlisi Müzesi Müdürlüğü tarafından yapılan kurtarma kazılarında ortaya çıkarılan ve tarafımızdan “Erken Bizans B Kilisesi” olarak adlandırılan kent merkezindeki kilise dışında, Hadrianoupolis'de ikinci bir kilise kalıntısı 2005 yılı yüzey araştırmalarımız sırasında kent surlarının dışında tespit edilen ve tarafımızdan “Erken Bizans A Kilisesi” olarak adlandırılan yapıdır. Burası Hadrianoupolis'in Bizans devri surlarının yaklaşık 2.5 km doğusunda, Göksu Deresi vadisinin hemen 500 m kuzeyinde bulunan ve “Yerebatan” ismi verilen bir tepe yükseltisinin zirvesinde bulunur. Bina planı ve boyutu bakımından (20.28 x 15.84 m) “Erken Bizans B” kilisesine olağanüstü benzemektedir, yine onun gibi üç nefli bir basilikal plan içermektedir. Bu kilisenin nefleri, aralarında 1.5 m bulunan beşer sütunlu birer sıra ile ayrılırlar. Narteksin ve her üç nefin zemininde eşiz mozaik döşemelere rastlanılmıştır. Narthex mozaïği geometrik süslemelerden, 1. nefdeki zemin mozaïği ise at, fil, panter, geyik gibi tek ve koşar tarzda betimlenmiş hayvanların birer kutu içinde resmedilmiş hallerinden ibarettir. Orta nefde bulunan zemin mozaïği üç ayrı tasarım içinde verilmiştir. Narteksten nefin ortasına kadarki kısımda grifon, türlü su kuşları, panter gibi ilginç varlıkların tek tek tasvir edildiği, 1. nefdeki kutulara göre daha büyük paneller

geometrik bazı süslemelerle bir kompozisyon içinde resmedilmiştir. Nefin ortasında hayvanların beraber birer sahne yarattıkları panelleri, birbirine kurdeleler bağlamaktadır. Apsis kısmında ise kuşlar ve bitkisel süslemeler görülür. Apsisin hemen önünde, bema duvarının altında uzun bir şerit içinde, orta narteks mozağının kimin tarafından vakfedildiğine dair bir yazıt bulunur. 3. nef tabanında 12 farklı kuş figürü yine kutular içinde, farklı pozisyonlarda resmedilmiştir. Bu mozaik zeminin sonunda da yine bir vakıf yazıtı bulunmaktadır. Her iki yazıt da bizi Hadrianoupolis'in İ.S. 6. yy'daki ileri gelenlerinin isimleri konusunda aydınlatmaktadır.

Mozaik zemin büyük olasılıkla Paphlagonia'ya dışarıdan gelen ustalar tarafından yapılmıştır. Bu ustaların geldikleri yeri kestirmek zor olsa da (Kuzey Afrika?), "Erken Bizans B Kilisesi"nin tabanında 2003 yılında keşfedilen mozaikler Edessalı ustalar tarafından yapılmış olmalıdır. Her iki kilisede ve hamamda keşfedilen Geç Roma-Erken Bizans mozaikleri Hadrianoupolis'in bu konuda bir hayli zengin bir kent olduğunu ve gelecekte bu dönem mozaik *corpus*'unu daha yakından anlamak için bize yeni veriler sağlayacağı izlenimini verir.

Binanın yapım tarihi planından ötürü İ.S. 6. yy'ın ilk çeyreği olmalıdır. Mozaik zemin de bu tarihi desteklemektedir. Kilisenin birinci nefinde bulunmuş olan bir sikke (III. Leo ?, 717-741) kilisenin son kullanım tarihinin İ.S. 8. yy'ın ikinci çeyreği olduğu izlenimini verir. Hadrianoupolis'deki iki kilise kalıntısını isimlendirirken, kullandığımız "A" ve "B" harflerini kiliselerin inşa tarihlerine göre verdik. "A" Kilisesi büyük olasılıkla "B" Kilisesine göre daha erken bir tarihte inşa edilmiştir.

"Erken Bizans A Kilise"si içinde "Erken Bizans B Kilisesi"nden farklı olarak çok sayıda mimari iç süsleme elemanı gün ışığına çıkmıştır. Bu elemanlardan özellikle kilisenin orta nefine ait sütunlar kilisenin toplam tavan yüksekliğini anlamak açısından son derece önemlidir. Diğer kilisede olduğu gibi "Erken Bizans A Kilise"sinde de ahşap mimari taş mimari ile kombine şekilde kullanılmıştır.

2006 Sezonu Genel Sonuçları:

Hadrianoupolis'in Geç Roma-Erken Bizans Dönemlerinde bir bölgesel "merkez" olduğu bu seneki çalışmalarla anlaşılmıştır. Bölge ile ilgili daha önce yapılmış bilimsel çalışmaların azlığından, bölge için Geç Roma-Erken Bizans Dönemlerinin karakteristiğini belirlemek ve bu dönem için bölgedeki "merkez" kent olma özelliklerini sıralamak şu an için zordur. Ancak Hadrianoupolis hamam, kilise gibi birden fazla kamu yapısına sahip bir yerleşimdir ve en azından

Geç Roma-Erken Bizans Dönemlerinde bir "polis" niteliğine sahip olmalıdır. Bölge için, ilerideki kazı ve yüzey araştırmalarımızla "Roma" ve "Erken Bizans" kavramlarının hangi dönemleri ifade ettiğini daha iyi irdelemek istiyoruz.

Hadrianoupolis kentinin Roma ve öncesi devirleri için bir şey söylemek 2006 yılı kazıları ile pek mümkün olmasa da, 2005 yılındaki yüzey araştırmalarımız ve 2006 yılındaki gözlemlerimiz Hadrianoupolis'in en azından İ.S. 2. yy'dan sonra kamu yapıları ile donatılmış bir yerleşim olduğunu, özellikle Hadrianus çağında bir parlaklık gösterdiğini bize düşündürmektedir. Fakat Hadrianus öncesinde bu bölge Paphlagonia-Galatia-Bithynia arasında sıkışıp kalmış bir geçiş bölgesi olarak yerel karakterde bir yerleşimdir ve Phryg etkisindedir. Bu etki, kente Roma İmparatorluğu'nun ilgisinin hissedildiği İ.S. 2. yy'dan sonra da devam etmiştir.

Hadrianoupolis'de iskânın ne zaman bittiğini bu seneki kazılarla söylemek mümkün olmasa da, elimizdeki veriler kentin İ.S. 8. yy'da nüfusunun azaldığını düşündürmektedir. Bu durum tarihsel ve filolojik verilerin de değerlendirilmesinden sonra daha da belirginleşecektir.

Ergün Laflı

Perge Kazıları – 2006

2006 yılı Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izniyle İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antalya Bölgesi Arkeoloji Araştırmaları Merkezi tarafından 25.07-09.10.2006 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Kazımız T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün yanı sıra DÖSİMM ve İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri Yürütücü Sekreterliği, Vehbi Koç Vakfı Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetlerini Araştırma Enstitüsü ve Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı'nın sağladığı olanaklarla yürütülmüştür. Ayrıca Türk Tarih Kurumu'nun sembolik katkısı olmuştur. Tüm bu kurum ve yetkililerine teşekkürlerimiz sonsuzdur.

2006 yılı çalışmalarımız üç ana grupta incelenebilir:

1. Kazılar:

A. Batı Nekropolis Kazısı:

2006 yılı Batı Nekropolis çalışmaları, iki ayrı alanda yapılmıştır. İlk alan, 1997 yılından bu yana sistematik olarak kazısı yapılan ve birçok mezar tipi bulunan 169 no'lu parseldir. İkinci çalışma alanı ise, batı şehir kapısının yaklaşık 500 m. güneyinde bulunan ve parsel 159 olarak adlandırılan alandır.

Perge Batı Nekropolis, Parsel 159 genel görünüm

İlk alanda birinci çalışma 2003 yılında kazılarak açığa çıkarılan M9 kodlu anıtsal mezar yapısının güneybatısında yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda yapının batı peribolos duvarı ile batısında yer alan kuzey-güney doğrultulu duvar arasındaki kısım ortaya çıkarılmış, burada kuzey-güney doğrultulu, muhtemelen batı peribolos duvarının devamına ait olan, itinasız örülmüş bir duvara rastlanılmıştır. Bu parselde daha önceki senelerde çoğunluğu Erken Roma Dönemi'ne ait lahitlerin, akropolisin yamacına doğru oluşturduğu III. mezar sırasının doğusundaki bir ana kayanın yüzeyi ve çevresi temizlenmiştir. İşlenmiş olan kayada 18 m²'lik bir mekân ortaya çıkartılmıştır. Bu mekânda kuzey-güney doğrultusunda, kapakları günümüze gelmemiş iki khamasorion tipi lahit (L64 ve L65) ile bunların güneyinde yerel kireçtaşından yapılmış bir başka lahit (L66) gün ışığına çıkarılmıştır.

Batı Nekropolis'te kazılan ikinci alanda, 2006 yılında kapakları kısmen yüzeyde olan iki lahitte kaçak kazı yapıldığı tespit edilmiş ve bunun üzerine burada çalışmalara başlanmıştır. Söz konusu lahit (L60), yerel kireçtaşından yapılmış olup, kapağının doğu alınlığında yarı plastik bir Medusa kabartması vardır ve bezemesiz teknelidir. Stilize arslan ayaklı bir kaide üzerine oturtulmuştur. Bu lahdin güneyinde kireçtaşından, alınlıkları kalkan kabartmalı, akroterli beşik çatılı kapağa sahip, doğu kısa kenarında 6 satırlık bir Grekçe yazıt bulunan bezemesiz tekneli bir lahit (L61) ortaya çıkartılmıştır. Bu iki lahit arasında ise, L60 ile aynı kaide üzerinde, kireçtaşından, beşik çatılı bir kapak ve bezemesiz bir tekneye sahip, bir lahit daha bulunmuştur (L62). Bunların doğusunda kuzey-güney doğrultulu bir başka lahit (L63) yer almakta olup, dikdörtgen formlu bezemesiz bir tekneye ve alçak beşik çatılı bir kapağa sahiptir. Daha önce hiç açılmamış olduğu anlaşılan lahdin içinde 5 bireye ait iskeletler eksiksiz ve *in situ* ele geçmiş, çeşitli mezar hediyeleri de bulunmuştur. L63'ün doğusunda yapılan

çalışmalarda, daha önce hiç açılmamış 3 lahde rastlanmıştır (L67, L68, L69). Dikdörtgen formlu tekneye ve alçak beşik çatılı kapağa sahip olan bu lahitlerde *in situ* iskeletler ve çok zengin olmayan çeşitli mezar hediyeleri ortaya çıkartılmıştır. 2006 yılı çalışmalarının en sonunda, L68'in doğusunda bulunan bezemesiz tekneli, kireçtaşından lahit (L70), zengin bezemeli kapağı ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Kapağın batı alınlığında kalkan, doğu alınlığında da yarı plastik Medusa başı kabartması vardır. Tüm bu lahitlerin dışında, biri L62'nin güneyi, diğeri ise L63'ün güneyinde olmak üzere, kireçtaşından beşik çatılı ve teknelerinin kısa kenarları kapı bezemeli 2 adet ostotheke (Os.1 ve Os.2) bulunmuştur. Bu ostotheke Perge'de bulunan ilk *in situ* örneklerdir.

Kazılan bu alanda kuzey-güney doğrultusunda devam eden, parselin kuzeyinde var olan antik su yoluyla ilgili olması gereken, pişmiş topraktan bir künk sırası bulunmuştur. Bu parselde ayrıca, çok fazla sayıda düzenli biçimde kesilmiş kemik ve keramik parçaları da ele geçirilmiştir. Keramik parçalarının birçoğunun M.S. 2. ve 3. yy'lara tarihlenen kaliteli Sagalassos üretimi olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, bulunan damgalı amphora kulplarındaki, Latince ve Grekçe atölye-usta isimleri, tarihleme, ticaret ve atölyeler konusunda önemli sonuçlara ulaştıracaktır. Çok sayıdaki keramik parçalarının yanı sıra, eklem yerlerinden düzgün kesilmiş büyük baş hayvan kemiklerinin de çok sayıda bulunması, Perge'de bir kemik işliğinin varlığına işaret etmektedir. Böylece bu alanın, bir kemik işliği ve keramik atölyesi çöplüğü olarak da kullanılmış olabileceği düşünülmektedir.

B. Sütunlu Cadde:

2006 yılı Perge Sütunlu Cadde kazı çalışmaları, güney ve kuzey açma olarak adlandırılan iki farklı alanda yapılmıştır. Güney açmada, kuzey-güney doğrultulu sütunlu caddenin (Ja), genişletilmiş batı galerisinde, J10 ve J11 sokakları arasında kalan postamentlerin doğusu tamamıyla açığa çıkarılmıştır. 26. postamentin önünde yer alan kaidenin doğusunda ve güneyinde bronz bir heykelin sağ el ve ayak parmakları ile kaide üzerinden devrilmiş, bronz bir heykele ait olduğu anlaşılan giyoş bezemeli mermer bir heykel kaidesi bulunmuştur.

Kuzey açmada ise, kavşak güneyinde ve sütunlu caddenin genişletilmiş bölümünde yer alan J10 sokağı kuzeyinde çalışılmıştır. 8., 9. ve 10. dükkan girişlerinin doğusunda kalan galeri ve cadde bölümleri tamamen kazılarak temizlenmiştir. Kentin ana caddesinin ortasından geçen Roma Dönemi su kanalı üzerine geç dönemde inşa edilmiş küçük kilise ile kazılan alan arasında, devşirme malzemeden özensiz biçimde örülmüş

Perge - Anastylis çalışmasından sonra güney hamam palaestrası

bir duvar ve Bizans Dönemi'ne ait bir adet sandık mezar ortaya çıkarılmıştır.

2. Mozaik Corpusu Çalışmaları:

Merkezi Paris'te bulunan A.I.E.M.A'nın (Association Internationale pour l'Etude de la Mosaique Antique) önderliğinde hazırlanan mozaik corpusu çerçevesinde, Perge'de kent içindeki mozaiklerin belgelenmesi, onarım ve korunmasına yönelik, 2004 yılında beri devam eden çalışmalar 2006 yılında, Güney Hamam ve Güney Bazilika portüğünde yoğunlaşmıştır. Bu yapılarıdaki mozaikler tekrar açılarak, günümüz yöntemleriyle sistematik olarak belgelenmiş, total station ile ölçüm, fotoğraflama işlemleri yapılmış ve mimari içindeki yerleri bire bir incelenmiştir. Onarım kapsamında ise mozaiklerin su, fırça ve dişçi aletleri ile mekanik temizliği yapılmış, koruna gelmiş kısımların kenarları, hazırlanan özel bir harçla sabitlenmiş ve yeri tespit edilebilen tesseralar yerine oturtulmuştur. Belgeleme işlemi tamamlanan mozaiklerin üzeri jeotekstil ve yıkanmış, tuzsuz ince nehir kumu ile örtülmüştür.

3. Koruma, Onarım ve Düzenleme Çalışmaları:

2006 kazı sezonunda ağırlıklı olarak sütunlu cadde, Hellenistik kuleler ile agoranın batısı arasında kalan portiko, güney bazilikanın batısı ve güney hamam palaestrasında, mermer ve granit sütunlar onarılmış, bu bağlamda toplam 22 sütun, Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı'nın katkılarıyla ayağa kaldırılmıştır. Bu sene kazılan mezarların üzeri, 169 no'lu parselde olduğu gibi, eternit çatılı alçak bir sundurmayla örtülmüş, bu sundurmanın çevresi ise tel bir çitle çevrilmiştir.

2006 yılı kazı sezonu sonunda kazı esnasında bulunmuş olan tüm, pişmiş toprak, cam ve metal buluntular ile sikkelerden oluşan toplam 42 adet envanterlik ve 143 adet etüdük eser, restorasyon ve konservasyon çalışmaları tamamlanarak Antalya Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilmiştir.

Haluk Abbasoğlu

Side Tiyatrosu Çevresinde Düzenleme Çalışmaları – 2006

Romalı tarihçi Livius'un "denize doğru çıkıntı yapan bir buruna" benzettiği yarımada üzerinde kurulmuş olan Side'nin erken dönem kenti tamamen modern yerleşimin altında kalmıştır. Her geçen gün artan yapılaşma, antik kenti betonlaştırmaya devam etmektedir.

1982'den beri Kültür ve Turizm Bakanlığı adına Arkeolog-Mimar Ülkü İzmirli başkanlığında yürütülen, Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı ve Düzenleme Çalışmalarının yanı sıra, aşamalı bir program doğrultusunda yapının restorasyonu ele alınmaktadır. Side'de geri dönüşümü zor modern bir yerleşme gerçekleştiren Side'deki bu gerçek göz önünde tutularak, modern yapılar altında kalmamış olan eserleri, orada yaşayan insanların kültür mirası olarak sahiplenmesi sağlanmalıdır. Bu bağlamda, arkeolojik eserlerle iç içe yaşayan insanların günlük hayatını kolaylaştırmak ve kenti ziyarete gelenlerin kenti rahat gezebilmelerini sağlamak; en önemlisi de bu eserleri koruma altına alarak sonraki kuşaklara aktarabilmek için, 2006 yılında bu amaçlara yönelik bir çalışma gerçekleştirildi. Antik Dönem'de yayalar için yapılmış olan kemerli bir geçit tekrar açılarak orijinal görüntüsüne ve işlevine dönüştürüldü. Yapılan çalışma aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Dionyzos Tapınağı çevresinde başlatılan kazı ve düzenleme çalışmaları 2006 yılında genişletilerek, tiyatronun batı kısmının çevre düzenlemesine dönüştürülmüştür. Bu çalışmaların bir bölümünü Vespasian Çeşmesi'nin doğusunda yer alan kemerli geçidin açılması oluşturmaktadır. Antik Side kentine girişi sağlayan anıtsal takımın hemen doğusunda yer alan kemerli geçit, geç dönemde devşirme malzeme ile örülerek kapatılmıştır. Geçidin iç kısmında yapılan kazılarda üst kısımlarda günümüz dolgusu bulunurken, -50 cm altında Antik Dönem dolgusu ile karşılaşmıştır. Bu dolgu içerisinde girişin hemen iç kısmında bir Bizans sikkesi ele geçmiştir. Yapılan çalışmalarda bu geçidin Antik Dönem'de kullanıldığını gösteren bir sütun, kırılmış altlığı ve Korinth başlığıyla *in situ* olarak açığa çıkarıldı. Sütunun girişin sağında sur duvarına bitişik durduğu, stylobat üzerindeki kurşun akıtma kanallarından anlaşılmaktadır. Kısmen korunmuş olan stylobatta belli aralıklarda sütunların durduğu

Side geç dönem sur yapısındaki yaya kapısı

kısımlardaki kurşun akıtma kanalları izlenebilmektedir. Dionyzos Tapınağı'nın önünden geçen stylobat, kente giden ana portikli caddeye L'nin kısa ucu şeklinde bağlanmaktadır. Müzenin karşındaki portikli caddede yürütenler, Vespasian Çeşmesinin doğusundaki bu geçitten kente girerek, Dionyzos Tapınağı'nın önünden geçip kentin meydanına giden büyük portikli caddeye çıkmaktaydılar. 2006 yılı çalışmaları sırasında portikli caddenin tapınağın önünden geçen kısmı blok yığıntılarından arındırılıp kazı çalışması yapıldıktan sonra, bu alanın geç dönem surunda kente trafiğin geçişini sağlayan geçitten yoğun trafik ve yayanın bir arada geçmesinin sorun olmasına bir çözüm olabileceği düşünülmüştür. Buradan yola çıkarak söz konusu antik yaya yolunun, tekrar yaya yolu olarak kullanıma açılması için caddenin kazısı tamamlanmıştır. Manavgat Kaymakamlığı ve Side Müze Müdürlüğü'nün T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na geçidin yaya yoluna açılmasına yönelik yaptıkları başvuruya, geç dönem surunda gerekli sağlamlaştırmanın yapılması ve önlemlerin alınması koşuluyla açılacağı doğrultusunda görüş bildirilmiş ve antik geçidin yaya geçişine açılması için Kurul'dan izin alınmıştır.

Geçidin içindeki yoğun dolgu boşaltılıp ana zemine inilince, hafif rampa şeklindeki geçitte yayaların rahat yürüyebilmeleri için kademeli şekilde yapılmış basamaklar açığa çıkmıştır. Antik Dönem'de yapılmış bu basamaklar yukarıda sözü edilen projeyi hayata geçirmek için işimizi kolaylaştırdı. Kazısı tamamlanan geçidin bloklarında gerekli sağlamlaştırmalar yapıldıktan sonra, kemerli geçit ve üstteki pencereler demirlerle desteklenerek bir çerçeve oluşturulup geçit yaya trafiğine açıldı.

Agoranın kuzeybatısında içe ve dışa açılan dükkanların önünde yer alan portikli caddenin Müze karşısındaki bölümü, demir çitle çevrilmiş ve yaya trafiğine kapatılmıştı. Bu alandaki mimari parçalar

sınıflandırılarak önceki yıllarda kazısı yapılmış olan arka taraftaki Antik Dönem dükkânlarına kaldırıldı. Demir çit kesilip, taşınabilir altlıklarla geriye alındıktan sonra, zemine kum serilip bu alan yayaların hizmetine sunuldu. Böylece, yayalar tıpkı Antik Dönem'de olduğu gibi, Hellenistik Dönem kapısından kente girip portikli caddede yürüyüp agoranın yanından geçerek, bu kapıdan kente girmeye başlamışlardır. Bu yolun sonunda, kapıdan geçip kente giren ziyaretçileri, müteahhitlerin yığıldığı bloklardan arındırılan ve agorada bulunan tapınağa ait mimari parçaların tapınağın üzerine taşınmasıyla üç boyut kazanan, Dionyzos Tapınağı karşılamaktadır.

Mehmet Özhanlı

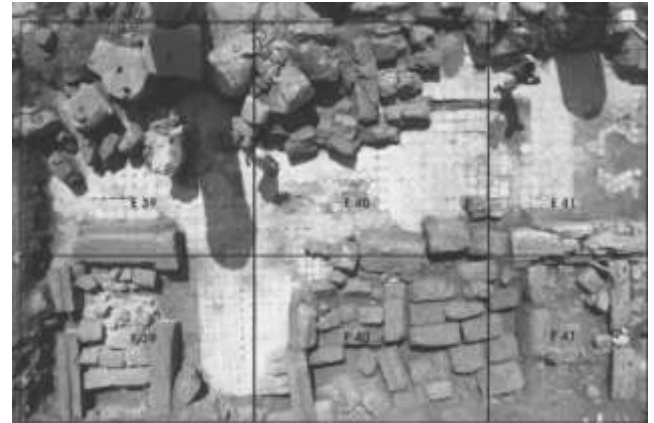
Soloi/Pompeiopolis Kazıları – 2006

A) Sütunlu Cadde

Bu yıl yapılan çalışmaların başlıca amacı: 2005 kazı sezonunda E-F 41 plan karelerinde açığa çıkarılan *Opus sectile* tabanın E-F serisinde genişletilerek sütunlu caddenin M.S. VI. yy'daki kullanımını, özellikle de F41 açmasında açığa çıkarılan mimari yapılanmanın, Sütunlu Caddenin orijinal mimarisi ile bağlantılı olup olmadığını anlamaktı. Bir diğeri ise, ileri yıllarda yapılacak olan mimari restorasyon için veri (kazı, çizim ve belgeleme) toplamak olmuştur. Bu amaçla cadde boyunca belirlenen plan karelerde çalışılmıştır.

E-F 40 – E-F 39

2005 kazı sezonunda E-F 41 açmasında bulunan Erken Bizans Dönemi *opus sectilesinin* kesin olarak tarihlenebilmesi ve mimari kontekstinin açığa çıkarılması amacı ile E-F 39 ve E-F 40 plan karelerinde kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Özellikle F serisinde bulunan mimari kalıntıların Sütunlu Cadde'nin Bizans Dönemi'nde de etkin bir kullanım gördüğüne

Soloi/Pompeiopolis kazılarının gerçekleştirildiği E-F 39, E-F 40, E-F 41 plankareleri

işaret etmektedir. Antik Roma dükkânlarının giriş kapıları Bizans Dönemi'nde içleri örülerek daha geniş mekânlar oluşturulduğu anlaşılmaktadır. 525 (*terminus post quem*) yıllarında yaşanan deprem sonucunda mekân (olasılıkla dükkân) duvarlarının yıkıldığı anlaşılmaktadır. İleride açılması planlanan dükkânlar şimdiki durumda caddenin doğusundan geçen yolun altında kalmıştır. Bu mimari yapılanmanın altında E-F 41 açması ile benzerlik gösteren *opus sectile* ye 5.55 m kodunda ulaşılmıştır. Restorasyon ekibi tarafından temizliği yapılan tabanın fotoğraflarının çekimi ve mimari çizim çalışmalarının tamamlanmasından sonra ileride teşhir edilmek üzere jeotekstil ile örtülerek koruma altına alınmıştır. Arkeolojik verilere göre: Soli/Pompeopolis sütunlu caddesinde (*cardo maximus*) deprem olana değin geometrik ve figürlü mozaik ile çok renkli ve geometrik (üçgen, çokgen ve dairesel) bezemeli *opus sectile* taban döşemesi eşzamanlı kullanılmıştır.

C 20-C 21

Bu açmalarda kazılarla sütunlu caddenin restorasyonuna yönelik olarak mimari parçaların açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Kazı çalışmaları sonucunda caddenin bu plan karelerde Roma Dönemi blokajının geç dönemde tahrip edildiği ve açılan bu tahrip çukuru içerisinde mimari parçaların bulunduğu gözlemlenmiştir.

C 48

C 48 açmasında, önceki yıllarda bulunan ve Mersin Müzesi'ne teslim edilen mermer heykellerin eksik parçalarını bulabilmek amacı ile kazı çalışmalarına 5x5 m ölçülerindeki alanda 5.38 m seviyesinden başlamıştır. 4.65 m seviyesinde mermer bir heykele ait, elinde *phiale* tutan bir el parçası bulunmuştur.

D 20

C 20 plan karesinde doğu portikoya ait stylobatı açığa çıkarmak amacıyla kazı çalışmalarına (5x3m ölçülerindeki bir alanda) başlanmıştır. 5.33 m seviyesinden başlanan kazı çalışmaları sonucunda doğu portikoya geçişi sağlayan basamaklar bulunmuştur. Ayrıca Bizans Dönemi'nde şehre su sağlayan künk sıralarının da stylobat üzerine inşa edildiği gözlenmiştir. D 20 açmasının kazı çalışmalarına 4.32 m seviyesinde son verilmiştir.

B) Soli Höyük

2006 Soli Höyük kazı çalışmaları: G8, E6, H7 açmaları ve E7/E6, E7/F7, F7/F8, G7/F7, G8/G9, D7/D6, G7/H7, F8/G8, F9/G9 ve D7/E7 açmaları arasında kalan servis yollarında gerçekleştirilmiştir. Servis

yollarının kaldırılma nedeni, doğal nedenlerle (yağmur, sel v.b.) kesitlerde oluşan yıkım ve bozulmalar ile işlevlerini yitirmesi ve bu açmalar içinde kalan geç dönem (*Hellenistik, Roma*) mimarisinin ayrıntılı olarak çizilerek belgelenmesidir.

G 8

G8 kazı çalışmalarındaki amaç: G9 açmasında özellikle Hitit stratigrafisine ait mimari yapıların (15.88 m A duvarı, Hitit Geç İmparatorluğu Dönemi'ne ait) ve tabakaların bu açmada da devamlılık derecesinin saptanıp bir kontektst elde etmektir. Hitit stratigrafisinin özellikle bu yamaç açmalarındaki önemi; höyüğün üst seviyelerinde Roma, Hellenistik, Klasik, Arkaik, ve Demir Devir stratigrafilerinin net bir şekilde belirlenmesi ile yamaçta yer alan bu plan karede, Hitit Dönemi gibi erken dönem tabakalarının kontektstinin açığa çıkarılabilmesiydi. G8 açmasının G9 plan karesiyle arasındaki servis yolunun kaldırılmasıyla G9 açmasındaki Hitit Geç İmparatorluk Dönemi'ne ait 15.88 m kotlu duvarın G8'de de 2005 yılında bulunan 16.11 m kotlu duvarı altındaki tek sıra dere taşı dizisinin devam tespiti için açılmasıyla ortaya çıkan 15.86 m yıkıntı duvarıyla bir mekân oluşturabileceği görülmüştür.

16.59 m duvarı altından 15.55m kotunda kaide parçaları halinde bir arada yer alan kaba ve çoğunlukla açık kap parçalarına ve birbirine karışmış kemiklere rastlanmıştır. Bir kontektst halinde saptanan kemik parçaları çıkarılmadan çevresi açılmış ve aynı seviyede baskı yüzü işlenmemiş '*taş skarabe*' ve yanında oksitlenmiş bir '*bronz iğne*' bulunmuştur. Çıkan bej astarlı urne parçaları ve söz konusu buluntular, dağılmış bir yerleşim içi gömünün varlığını ortaya koymuştur. Mezarın güneyinde 15.45 m kotunda kül kalıntılarında (kuzey kesitten 82 cm ile 1.25 cm arası) rastlanmış ve gömü tipinin "kremasyon" olduğu anlaşılmıştır. Bu buluntulara göre, ölen kişi olasılıkla önce keten bir beze sarılıp iğneyle bez tutturularak ölü yakılıp armağanları ve sunuları ile birlikte bir urne içinde gömülmüştür. Kül kalıntıları yanından pişmiş topraktan '*bulla*' (15.43 m) ve hayvana ait ön bacak kemiği yanında deniz kabuğundan yapılmış, üzeri siyah şeritli '*boncuk*' (15.36 m) bulunmuştur. Bulanlın hiyeroglif yazıtı ve buluntular mezarın bir kadına ait olduğunu göstermektedir. İ.Ö. XIV. yüzyıl kontektstinde çıkan *bulla* üzerindeki hiyeroglif yazı halen Prof. Dr. Ali Dinçol tarafından çalışılmaktadır. Ön bilgiye göre: *bulla* üniktir. Hitit dünyasında "kral eşi-tavannanna" "büyük kız" gibi kişilere ait olduğu görülen bu tip *bulla*'lar, Soli örneğinde mesleksiz ve unvansızdır. Bu durumda ayrı bir grupta ele alınması gerekmektedir. Üzerindeki "Δ" işareti iyilik simgesidir. Skarabe, Soli'nin Hitit İmparatorluk Dönemi'nde (İ.Ö. XIV.

yy) Mısır ile ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Aynı mezarda 15.43 m kodunda bulunan Hitit *bulla*'sının hemen kuzey yönünde amorf bir Kıbrıs "*White Slip II*" süt kabı gövde parçasına rastlanmıştır (15.45-15.32 m).

E 6

E6 açması içinde seviye indirme çalışmalarına başlanmıştır. 2005 yılı kazı sezonunda E6 açması içinde açılan sondajda yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkarılan 17.82 m kodundaki kireçtaşı bloklardan oluşan platformun devamlılığını görebilmek amacıyla kazı çalışmalarına başlanmıştır. 19.59/19.39 m seviyeleri arasında M.Ö. 7. ve 6. yy'a ait seramik buluntularının ağırlıkta olduğu gözlemlenmiştir. Arkaik Dönem pembemsi astar üzerine kırmızı renkte yatay bantların olduğu gövde parçaları, ağız kısmı bant şeklinde kırmızı boyalı ağız parçaları ve Orta Demir Dönemi'ne ait devetüyü ve sarımtırak devetüyü astar üzerine kahverengi yatay bant ve şeritlerin olduğu gövde parçaları, VII. yy devetüyü astar üzerine kahverengi boyalı dış bordürü kalın konsantrik dairenin bir bölümü korunmuş gövde parçası ve 1 adet *Ionia Kâsesi* ağız parçası önemli seramik buluntuları arasındadır.

20.35 m seviyesindeki Roma Dönemi savunma duvarının kesitlerinin düzeltme çalışması sırasında kesit içinde 18.54 m kodunda krem astar üzerinde omuz bölümünde kırmızı yatay bantlar ve dalga motifi bulunan Arkaik Dönem bir oinokhoe tam olarak bulunmuştur. Açmanın kuzeybatı köşesinden 2.60 m uzaklıkta (17.93 m) Hellenistik Dönem sarımtırak devetüyü astarlı bir tüm testi bulunmuştur. Testinin çevresindeki buluntular arasında Hellenistik Dönem'e ait daldırma ve kırmızı firnisli kaplara ait parçaların yoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir.

17.80 m kotunda tek sıra halinde Hellenistik Dönem kireçtaşı bloklar ele geçmiştir. Testinin bu taban

Soli/Pompeïopolis, Klasik Dönem figür tekniğinde yapılmış bir gövde parçası

üzerinde bulunması nedeniyle *in situ*'dur. Açmanın batı kesitini düzeltme çalışması sırasında 17.42 m kodunda tama yakın Hellenistik Dönem daldırma firnisli kâse ele geçmiştir. E6 açmasındaki çalışmalar 17.80m kodundaki Hellenistik Dönem'e ait kireçtaşı platformun bulunmasıyla sonlandırılmıştır.

E7/ F7 Servis Yolu

Roma savunma duvarının devamı olan 20.61m kodunda duvar ortaya çıkarılmıştır. Bu duvar üzerinden gelen seramik buluntuları arasında Klasik Dönem'e ait siyah firnisli iki adet gövde parçası bulunmaktadır. 20.70 m kodunda F7 açmasının, E7-F7 servis yoluyla birleşen kuzey kesitinde Klasik Dönem kırmızı figür tekniğinde yapılmış Satyr ve Mainad'ın betimlemeli gövde parçası ele geçmiştir.

Sonuç olarak: Soli Höyük'te 2001 yılı hava fotoğrafında da görüldüğü üzere, plan kare sistemine göre (5x5 m) oluşturulan açmalar arasındaki servis yolları, 2001'den 2006 yılına kadar oluşan doğal bozulmalar (sel, çöküntü v.b.) ve Roma-Hellenistik mimarisinin tamamen açığa çıkarılması gerekliliği nedeniyle 2006 yılında sistematik olarak kaldırılmıştır ve Soli Höyük'teki açmaların son durumu bir bütün olarak yeniden çizilmiştir. Üst tabakalarda malzemenin karışık çıkması, savunma amaçlı kullanılan höyüğün Roma ve daha geç dönem tahribatları göstermektedir. Daha alt tabakalarda Hitit stratigrafisi önceki yıllarda bulunan kontekstin devamı niteliğinde olan yan açmalarda çalışılmış, özellikle İ.Ö. XIV. Hitit İmparatorluk Dönemi anıtsal mimari çevresinde yoğunlaşmıştır.

Remzi Yağcı

Van, Ağrı ve Iğdır İlleri Yüzey Araştırması – 2006

2006 yılı araştırmalarımızda Iğdır ili Merkez ve Aralık, Ağrı ili Merkez, Doğubayazıt, Diyadin, Eleşkirt ve Patnos, Van ili Merkez, Gürpınar, Edremit, Saray, Özalp, Çaldıran, Muradiye ve Erciş ilçeleri sınırları içinde yer alan kırk dokuz merkezde çalışılmıştır. İncelediğimiz merkezler Geç Kalkolitik Dönem'den Geç Demir Çağı'na değin uzanan bir süreci kapsarlar, çoğunluğu Erken/Orta Demir Çağ'a aittir ve hemen hemen tüm merkezlerde Orta Demir Çağ'a rastlanmıştır. Orta Tunç Çağı'na ait bulgular ise Aras Boyalıları özellikleri gösteren birkaç parçayla sınırlıdır.

Geç Kalkolitik Dönem'e ait en önemli bulgulara Iğdır ovasında-Aras Vadisi'nde rastladık. Ağrı Dağı'nın ovaya uzanan lav tepeleri üzerinde yer alan Deliktaş ve Lanetlitepe bu dönem için dikkat çekici merkezlerdir. Her iki kale de Orta Demir Çağ'da da iskân edilmiştir ve görünen mimarileri bu döneme aittir. Bu

merkezlerden topladığımız Geç Kalkolitik Dönem'e ait çanak çömlekler daha önce yaptığımız araştırmalarımızda rastladıklarımız gibi bölgenin güneyle ilişkisini gösteren Amuq E-F 'chaff faced ware' türündedir.

İlk Tunç Çağı'na ait bulgulara düzlüklerdeki höyüklerde veya bu ovaları çevreleyen tepelerde yer alan kale tipi yerleşmelerde rastladık. Çaldıran Ovası'ndaki Şehitlik ve Boztepe bu dönem için oldukça önemli görünür. Oldukça yüksek bir kayalık üzerindeki Şehitlik Kalesi, ovanın kuzeybatısında Tendürek Dağı'nın lav akıntıları üzerindedir. Ovanın doğu tarafındaki ve alçak bir kayalık tepe üzerindeki Boztepe höyüğünde ise şimdilik ön çalışma yapılmış olmakla birlikte bu dönem tüm evreleriyle temsil edilmiş görünmektedir. Topladığımız İlk Tunç Çağı çanak çömleği Doğu Anadolu'dan ve bizim araştırmalarımızdan iyi bilinen Kura-Aras/Karaz geleneğindedir.

Son Tunç/Erken Demir Çağı en sık rastladığımız dönemlerden bir olmasına karşın höyüklerde bu döneme ait sınırlı sayıda malzemeye rastladık. Dağ eteklerinde yer alan kale ve nekropoller ise bu dönemde çok daha yoğun iskân edilmiş görünür. Kaleler Orta Demir Çağ ve bazen de Geç Demir Çağı'nda da kullanılmış olduğu için mimaride kesin tarihleme yapmak zordur. Urartu Krallığı tarafından yeni inşa edilen kaleler dışında mimaride genellikle yerel özellikler devam ettiğinden, süreklilik gösteren kalelerde mimaride dönem ayrımı şimdiki verilerle zor görünür. Nekropollerde ise kurgan türü mezarlar kuzeyde Ağrı Dağı ve yakın çevresinde son derece yoğun olmasına karşın, Van Gölü Havzası'nda kuzeyindeki sayılı birkaç örnek hariç görülmez. Bu dönemde Van Gölü Havzası'nda oda mezarlar kullanılmıştır. Topladığımız çanak çömleklere göre Van Gölü Havzası'nda, özellikle doğu kısımda Erken Demir Çağ, pembe-devetüyü malla temsil edilir. Havzanın kuzeyinde Erciş-Patnos-Çaldıran yöresinde pembe-devetüyü mal yok denecek kadar azalır, yerine kahve-kiremit mal karşımıza çıkar. Bu mallarla birlikte Van Gölü Havzası'nda Erken Demir Çağ'ın ikinci evresini ve Orta Demir Çağ'a geçişi temsil ediyor görünen kiremit astarlı mal grubu araştırmamızda çok sayıda bulunmuştur. Araştırma alanımızın kuzeyi Ağrı Dağı ve yakın çevresi çanak çömleği mal olarak Van Gölü Havzası'ndan çok farklı özellikler gösterir. Gri-siyah açkılı bu mal grubu Son Tunç/Erken Demir Çağ'da tüm Güney Kafkasya'ya yayılmış bulunan gri-siyah açkılı malla çok yakın paralellik gösterir.

Çalışma yaptığımız hemen tüm merkezlerde Orta Demir Çağı/Urartu Krallığı Dönemi'ne ait bulgulara rastlanmıştır. Bir önceki dönem kadar keskin bölgesel farklılıklar olmasa da çanak çömlekte ve yerleşim

sisteminde merkezi otoritenin getirdiği homojen kültürün yanı sıra yerel özelliklerin devam ettiği de söylenebilir.

Geç Demir Çağ'a ait bulgularımız içinde Bajergah ve Aşağı Mutlu Kaleleri sadece bu dönemde yerleşilmiş olmaları açısından önemlidir. Çaldıran Ovası'nın kuzeybatısındaki Aşağı Mutlu Kalesi Tendürek lav akıntılarında oluşmuş bir tepenin üzerinde yer alır. Bajergah ise Gürpınar Ovası'nda Van-Hakkâri yolu üzerinde oldukça yüksek bir noktada kurulmuştur. Her ikisi de İran'a giden önemli yol güzergâhlarının üzerindedirler. Geç Demir Çağ çanak çömleği iki mal grubuyla temsil edilir; pembe, kahve ve kiremit renkte hamurlu ve astarlılar ve krem, pembe ve devetüyü renkli, krem astarlı ve boya bezemeliler.

Aynur Özfirat

Van-Kalecik Urartu Nekropolü Kazı Çalışmaları – 2006

Van şehrinin bir parçası haline gelmiş Kalecik Köyü sınırları içerisinde yer alan Urartu dönemine ait Nekropol, Dikilitaşlar ve Taş Halkaları kapsayan kurtarma kazıları 2004 yılından beri yapılmaktadır. Van Müze Müdürlüğü'nün başkanlığı, Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü'nün bilimsel sorumluluğunda sürdürülen arkeolojik kazı çalışmaları 2006 yılında, Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Saymanlık Müdürlüğü'nün maddi katkılarıyla gerçekleştirilmiştir. 2006 yılı Van-Kalecik kurtarma kazıları Nekropol alanının ve 1 Nolu Taş Halka olmak üzere iki ayrı bölümde gerçekleştirilmiştir.

Kazı Çalışmaları:

Nekropol Alanı:

Urartu Nekropolü, Dikilitaşlar tarlasının yaklaşık 150 m batısında ve çalışma alanının en güney kesiminde yer almaktadır. Bu alanındaki arkeolojik kazılara alanın çevre temizliğinin yapılması ile başlanmıştır. Önceki yıllarda açılmış olan ancak, geçen süre içerisinde içleri yeniden dolmuş olan 14 mezar tekrar temizlenmiştir. 2005 yılına kadar defineciler tarafından kaçak kazılarla açılmış 22 mezara ilaveten 2006 yılının bahar aylarında yine defineciler tarafın 3 yeni mezar daha kazılmış ve alandaki mezar sayısı 25'e çıkmıştır. 2006 yılında definecilerin açtığı 3 yeni mezara Ka.23, Ka.24 ve Ka.25 numaraları verilmiştir. Bu yılki kazı çalışmalarında 2004–2005 yıllarında temizlenememiş mezarlardan Ka.2, Ka.3, Ka.4, Ka.16, Ka.17 ile 2006 yılında kaçak kazılarla açılmış Ka.23, Ka.24 ve Ka.25 nolu mezarlar temizlenmiştir. Bunların yanı sıra yeni mezar bulabilmek amacıyla C ve D olarak

Van-Kalecik Urartu Nekropolü kazısı

adlandıran iki ayrı sondaj gerçekleştirilmiştir. 2006 yılında çalışılan mezarların da nekropoldeki diğer mezarların genel özellikleri doğrultusunda; konglomera tabakanın altına açılan bir dromoslu ile alçak tutulmuş mezar odalarından oluştuğu görülmüştür. Kazı çalışmalarında; öncelikle mezarların içindeki topraklar boşaltılmıştır. Daha önce defineciler tarafından kazılmış mezarlarda olduğu gibi bu yıl açılanların da *in situ* durumunun bozulmuş olduğu görülmüştür. Gömüler orijinal konumlarını kaybetmiş, mezar armağanlarının çoğu defineciler tarafından yağmalanmıştır. Ancak Ka. 3 mezarında gerçekleştirilen kazılar sonucunda kuzey duvarının doğu bölümünde *in situ* durumda dağınık ve parçalanmış halde 8 kafatası ile iskelet parçalarına rastlanmıştır. Bir kafatasının yanında bronz, bir başka kafatasının hemen altında gümüş olmak üzere iki saç spirali yine aynı bölümde iki bronz iğne, odanın batı duvarı dibinde küçük bir kandil *in situ* durumda ele geçmiştir.

Bu yıl kazısı yapılan mezarlardan Ka.2., Ka.4., Ka.16., Ka.17. ve Ka.23'ün mezar odalarının girişin karşısına gelen duvarları oval biçimde düzenlenmiştir. Bu mezar odaları düzensiz oval form arz ederler. Ka.3., Ka.24. ve Ka.25 nolu mezarların odaları dikdörtgen planlıdır. Bu mezarlardan Ka.3'ün dromosunu üstten örten kapak taşı da sağlam olarak bulunmuştur. Dromos çukurlarından, taban seviyesi daha düşük mezar odalarına geçiş bir kapı açıklığı ile sağlanmaktadır. Oda girişleri çoğunlukla yassı kapak taşları ile kapatılmış durumdadır. Ancak bu kapak taşları kaçak kazılar sırasında ya içeriye itilmiş ya da parçalanmıştır. Ka.24 ile Ka. 25'in mezar odalarının girişine yekpare bir kireç taşı oyularak oluşturulmuş kapı çerçevesi yerleştirilmiştir. Bu çerçevelerin kapak taşları ise defineciler tarafından tahrip edilmesine rağmen, mezarların içerisinde parçalar halinde bulunmuştur. Ele geçen bu kapak taşlarından, diğer mezar odalarını kapatan kapak taşlarının da genelde 0.50x0.70 m ölçülerinde dikdörtgen şeklinde oldukları anlaşılmaktadır. Mezar

odalarının yükseklikleri genelde 1.30 m'yi geçmeyecek şekildedir. Ka.24'ün mezar odası üç taraftan seki ile çevrilmişken, Ka.25'de dört bir yanını seki dolanmaktadır. Ka.24'ün mezar odasının kuzey ve güney duvarlarında simetrik olarak ve boyutları birbirine çok yakın beşerden 10 adet niş açılmıştır. Bütün nişler kavisli bir şekilde sonlanmaktadır. Ayrıca girişin sağında, batı duvarının güney köşesinde de bir adet niş bulunmaktadır. Ka.25'de ise yine kavisli bir şekilde sonlanan 12 adet niş yer almaktadır.

Ka.3., Ka.6., Ka.7., Ka.14. ve Ka.19 mezar girişlerinin yaklaşık 1 m kuzeyine, mezarın da açılmış olduğu konglomera tabaka üzerinde doğu-batı doğrultusunda uzanan hafif kavisli ve fazla düzgün olmayan ortalama 3 m boyunda ve yaklaşık 0.10 m derinliğinde kanallar yer almaktadır. Bu uygulamanın, mezara su girişini engelleme amacına ve/veya kültürel bir işleve yönelik olabileceği düşünülebilir. Diğer bazı mezarlarda aynı konumda, daha küçük boyutlu ve genelde dikdörtgen veya yuvarlak yapı çukurların varlığı daha çok kültle alakalı olabileceğine işaret eder gibidir.

Sondaj Çalışmaları; Kalecik Nekropolü'nde daha önceden tespit edilmiş olan mezarların temizliği dışında yeni mezarlar bulabilmek için farklı alanlarda iki ayrı sondaj çalışması gerçekleştirilmiştir. C. Sondajı Ka.23'ün doğusunda ve Ka.11'in batısında, iki mezarın arasındaki boşlukta 5x5 m ölçülerinde gerçekleştirilmiştir. İkincisi olan D. Sondajı ise Ka.8'in batısında ve Ka.10 ile Ka.12'nin güneyindeki boşlukta 10x10 m ölçülerindedir. Yaklaşık 0.50 m kalınlığındaki toprak tabakası kaldırılarak ana kayaya inilmiştir. Ancak bu iki sondajdaki çalışmalar sonucunda mezar girişine rastlanılmamıştır.

I. Nolu Taş Halkadaki Kazı Çalışmaları:

Nekropol alanının yaklaşık 80 m kuzeyinde düz bir alan üzerinde I. Nolu Taş Halka yer almaktadır. İrili ufaklı kireç taşlarından oluşan halka 40 m çapındadır. Halkanın dış kısmı bir duvarla çevrili gibidir. Halkanın içerisinde defineciler tarafından çok sayıda kaçak kazı yapılarak orijinal durumunun tahrip edildiği görülmüştür. İçerisinde büyük taşlardan örülmüş radyal duvarlı bir takım bölümlerin varlığı sezilir gibidir. Başlangıçtaki bu gözlemlerimizi netleştirmek ve yapının işlevini anlamak için kazı çalışmalarına başlanmıştır I. Nolu Taş Halka'nın D1 ve D2 açmasında çalışılma yapılabilmektedir. Öncelikle yüzeyde bulunan otlar ve küçük taş parçaları alınarak temizlenmiştir. D1 açmasında yer alan yükseltinin üzeri temizlendiğinde altta orta büyüklükte şekilsiz taşlardan oluşan bir bölüm ortaya çıkmıştır. Bu alandaki taşların duvar izinden çok yığıntı şeklinde oldukları anlaşılmıştır. D1 bölümünün kuzeybatı köşesinde daha önce defineciler

tarafından açılmış ve daha sonra kısmen taşla doldurulmuş bölümde yapının işlevini anlamak için kazı çalışmaları yapılmıştır. Bu kısım ayrıca I. Nolu Taş Halka'nın yaklaşık orta noktasına denk gelmektedir. Bütün halkada olduğu gibi burada da yüzeydeki taşların daha küçük, ancak aşağıya doğru inildikçe ebatlarının büyüdüğü görülmüştür. Ayrıca aralarda daha şekilsiz büyük taşların olduğu da gözlenmiştir. Yüksekliği 2.40 m'yi bulan çukurdaki çalışmalardan yapının işleviyle ilgili sağlıklı verilere ulaşılamamış-

tır. Ancak buradan elde edilen demir bıçak parçası ve birkaç seramik gövde parçasının, mezarlardan elde edilen diğer eserlerle benzeştikleri görülmüştür.

2006 yılı Van-Kalecik Urartu Nekropolü kazıları sonucunda çok sayıda kemik ve seramik parçası ile tunçtan bilezik, küpe, yüzük, fibula, iğne, mühür, amulet, çeşitli boylarda akik, kornalin ve cam boncuk ile amorf durumda demir bıçak ve obje parçaları ortaya çıkarılmıştır.

Rafet Çavuşoğlu-Hanifi Biber

Enstitüden

Enstitü Kütüphanesinden Haberler

Bildiğiniz gibi Enstitü kütüphanemizin kurulmasından bu yana en büyük sıkıntımız kütüphanemizin bir an evvel geliştirilebilmesiydi. Bu amaçla; kimi zaman bağış, kimi zaman ise sponsorlar sayesinde elde ettiğimiz kitapların yanı sıra, uzunca bir süredir çeşitli kurumlarla yürüttüğümüz takas yöntemi ile de kütüphanemize kitapların sürekli olarak akışı sağlanmıştır. Bu nedenledir ki, bizden desteklerini esirgemeyen ve takas yoluyla kitaplarını göndermeye devam eden;

Tel Aviv University

Akademie der Wissenschaften und der Literatur

Deutsches Archäologisches Institut

Österreichisches Archäologische Institut Bibliothek

Eberhard Karls Universität

Römisch-Germanisches Zentralmuseum Bibliothek

Istituto di Studi Sulle Civiltà Dell'Egeo e del Vicino Oriente

Bibliothèque de la Maison de l'Orient et de la Méditerranée

The American Research Institute in Turkey

Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü

Sadberk Hanım Müzesi

İngiliz Arkeoloji Enstitüsü – Ankara Şubesi

Alman Arkeoloji Enstitüsü – İstanbul Şubesi

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'ne teşekkürü bir borç biliriz.

Ayrıca yapmış oldukları kitap bağışlarıyla kütüphanemizi zenginleştiren şahıs ve kurumların da, isimlerini burada bir kez daha sıralayarak teşekkürlerimizi iletmek isteriz: Prof. Dr. Michael Mackensen, Prof. Dr. Oğuz Tekin, Prof. Dr. Güler Çelgin, Prof. Dr. Vedat Çelgin, Doç. Dr. Turhan Kaçar, Dr. Daniş Baykan, Kadir Has Üniversitesi Rezan Has Müzesi, Union Académique Internationale, Sadberk Hanım Müzesi, Ege Yayınları.

Monografiler

Akarca, A., *Neandreaia, Kuzey Ege'de Arkaik ve Klasik Çağlara ait Bir Şehir*, İstanbul, 1977.

Alparslan, M. – M. Doğan-Alparslan – H. Peker (Eds.), *VITA, Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan/ Festschrift in Honor of Belkıs Dinçol and Ali Dinçol*, İstanbul, 2007.

Bilgi, H. (Ed.), *Osmanlı İpekli Dokumaları Çatma ve Kemha/Otoman Silk Textiles Çatma & Kemha*, İstanbul, 2007.

Brown, P., *Geç Antik Çağ'da Roma ve Bizans Dünyası*, İstanbul, 2000.

Hart, K. (Ed.), *Josephine Powell Collection Examples from Kilims/Kilim Örnekleri*, İstanbul, 2007.

Hart, K. (Ed.), *Josephine Powell Collection Giving Back the Colours*, İstanbul, 2007.

Has, A. (Ed.), *Gönül Paksoy Koleksiyonu Anadolu'da Pişen Toprak/Earth Fired in Anatolia Gönül Paksoy Collection*, İstanbul, 2007.

Has, A. (Ed.), *Türk Resim Sanatının Bir Asırlık Öyküsü/The Centennial Tale of Turkish Painting*, İstanbul, 2007.

Hecker, K., *Grammatik der Kültepe-Texte*, Roma, 1968.

Paepe, J-L., *Union Académique Internationale, Quatre-vingtième session annuelle du Comité 80*, Bruxelles, 2006.

Tekin, O., *Eski Anadolu ve Trakya/Ege Göçlerinden Roma İmparatorluğu'nun İkiye Ayrılmasına Kadar (MÖ 12.-MÖ 4. Yüzyıllar Arası)*, İstanbul, 2007.

Tezcan, H. – S. Okumura (Eds.), *Topkapı Sarayı Müzesi Döşemelikler*, İstanbul, 2007.

Süreli Yayınlar

Anadolu Araştırmaları, XVIII/1 (2005), XVIII/2 (2005).

Anatolia Antiqua (Eski Anadolu), XIV (2006).

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, XXXII/1-2 (19988), XXXIII/1-2 (1990), XXXIV/1-2 (1990), XXXV/1 (1991), XXXV/2 (1991).

Archäologischer Anzeiger, 1. Halbband (2006).

Collection de la Maison de L'Orient et de la Méditerranée, 35 (2006), 36 (2006).

East and West, 19/1-2 (1969), 20/3 (1970).

Epigraphica Anatolica, 39 (2006).

Epigraphische Forschungen in Termessos und seinem Territorium, IV (2007).

Ergänzungshefte zu den Jahreshäften des Österreichischen Archäologischen Institutes, 8 (2007).

Höyük, 1 (1988).

India Revue Culturelle, III/3 (1960).

Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz, 52/1 (2005), 52/2 (2005).

Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts Athenische Abteilung, 120 (2005).

Newsletter, 3 (2004), 4 (2005).

Olba, XIV (2006).

Rei Cretariae Romanae Favtores, 1 (1958)-21/22 (1982), 25/26 (1987), 29/30 (1991), 31/32 (1992), 34 (1995), 36 (2000), 37 (2001).

Rei Cretariae Romanae Favtores Communicationes, 7/1-4 (1966), 8/1-4 (1967), Vol II/9/3-4 (1968), Vol II/10 (1969)-Vol II/14 (1973), Vol III/1 (1974), Vol III/2 (1975), Vol IV/1 (1978), Vol IV/2 (1981), Vol V/3 (1984), Vol IV/4 (1986), Vol IV/5 (1990), Vol IV/6 (1992), 39 (1997)-41 (1999), 46 (2004), 47 (2005).

Tel-Aviv, 33/2 (2006).

Travaux de la Maison de L'Orient Méditerranéen, 43 (2006), 44 (2006).

TÜBA-AR, 1 (1998), 2 (1999).

Türk Arkeoloji Dergisi, XXXI (1997).

Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, 1 (2000).

Metin Alparslan – Sezer Seçer

Societas Anatolica Kongresi (11 Mayıs 2007)

11-12 Mayıs 2007 tarihlerinde yedincisi düzenlenen “Anadolu ve Suriye’de Yolculuk” temalı “Louis Delaporte & Eugène Cavaignac Günleri”nden ilkinin sonunda Enstitümüzün kurumsal olarak işbirliği içinde olduğu *Societas Anatolica*, bir kongre gerçekleştirdi. Kongre, 2006-2007 Olağan Genel Kurul, ikinci Olağanüstü Genel Kurul ile dördüncü ve beşinci Bilimsel Danışma Kurulu üyelerinin seçimlerinin yapıldığı toplantıları içerdi. Bilimsel Danışma Kuruluna İnci Delemen, Mari-Claude Trémouille ve Mirjo Salvini seçilirken; Brigitte d’Ara, Isabelle Klock-Fontanille, Novella Vismara, Haluk Abbasoğlu, Nur Balkan-Atlı, Ali Dinçol, Catherine Kuzucuoğlu, Marion Meyer, Kemalettin Köroğlu ve Mustafa Hamdi Sayar’ın üyelikleri ise yenilendi. Ayrıca bu Olağan Genel Kurul’da, kurulması onaylanan “İstanbul Bürosu”nun, senede bir kez toplanması öngörülmüştür.

Université Catholique de Louvain–Institut Catholique de Paris’den René Lebrun, oybirliğiyle tekrar Enstitü Başkanlığına seçilmiştir. *Societas Anatolica* yeni bir yayın projesi olarak, Université de Limoges’un desteği ve Hititolog Isabelle Klock-Fontanille’in katkıları ile bir bülten yayınlama kararı almıştır.

Societas Anatolica ile Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü ve üyelerinin işbirliği birçok başlık altında sürmektedir. Bilimsel yayınlar alanında, *Studia ad Orientem Antiquum Pertinentia* (SOAP, Ege Yayınları) ve *Colloquium Anatolicum* sürmekte olan bazı ortak çalışmalarımız olarak dile getirebiliriz. Ayrıca, *Res Antiquae* (édition SAFRAN-Brüksel) *Societas Anatolica* üyelerinin bilimsel katkıları ile yayın hayatına devam etmektedir.

2007-2008 *Societas Anatolica* Kongresi için ise 23 Kasım 2007 tarihi öngörülmüş olup, “Nadir Diller Günü/Journée Langues rares” sonrası Institut Catholique de Paris’de gerçekleştirilecektir.

Arkeolojik Sit Alanları, Anıtlar ve Müzelerin Korunması İlkesine dair Ortak Bildirge'ye Türkiye adına Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü imza koymuştur.

5 Ocak 2007 tarihinde San Diego'da, dünyanın üç büyük Arkeoloji Kurumunun imza altına aldığı metin ve ilkeler, tarafımızdan da kabul edilerek 22 Mayıs 2007 tarihinde, Enstitümüz Yönetim Kurulu kararıyla imzalanmıştır. Ortak Bildirge'nin metni ve imzalayanların adları ve kurumları aşağıda yer almaktadır.

**Arkeolojik Sit Alanları, Anıtlar ve Müzelerin Korunması İlkesine dair Ortak Bildirge
Alman Arkeoloji Enstitüsü, Rus Bilimler Akademisi Arkeoloji Enstitüsü ve Amerikan
Arkeoloji Enstitüsü**

San Diego 2007

Dünyadaki arkeolojik sit alanları, anıtlar ve müzeler ortak insanlık mirasının yeri doldurulamayacak parçalarını meydana getirmekte, ancak giderek daha çok ülkede yağmacılık ve savaşın yol açtığı hasarlarla, hatta tümüyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bunların insanlık tarihinin birer belgesi olarak taşıdığı fevkalade değer, dış etkenlerin ve zamanın getireceği zararlardan korunmaları konusunda hükümet ve halklara ahlaki sorumluluk yükler. Beşeri gelişimi kaydeden bu tür belgelerin tüm dünya halklarına seslenmeye devam etmesi gerektiği inancıyla, Alman Arkeoloji Enstitüsü, Rus Bilimler Akademisi Arkeoloji Enstitüsü ve Amerikan Arkeoloji Enstitüsü aşağıdaki ilke bildirgesini beraberce imza altına almıştır:

- A. Hükümetler, insanlığın maddesel mirasının sorumlu koruyucuları olarak görevlerini yerine getirmek amacıyla, yetki alanları içerisindeki anıtlar, müzeler ve sit alanlarına etkin ve sürekli koruma sağlamalıdır.
- B. Arkeolojik sit alanları üzerindeki tehditlere karşı caydırıcı olması amacıyla, tüm dünyadaki müzeler ve özel koleksiyonerler Uluslar Arası Müzeler Kurulu'nun (ICOM) Etik Yasa'sını benimseyip etkin biçimde uygulayarak, "izin ve bilimsel yöntemden yoksun bir yordamla ya da taammüden zarar vermek amacıyla ortaya çıkarıldıklarına dair mantıklı nedenler bulunan eserleri" satın almamalıdır.
- C. Yağmalanmış eserleri, anıtları, sit alanları ya da tarihsel kontekstler ile yeniden bir araya getirmek ve yağmacılığı caydırmak amacıyla, imkân bulunduğu anda bu tür eserler ait oldukları sit alanına ya da ülkeye iade edilmelidir.
- D. Tüm uluslar 1954 Lahey Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Mirasın Korunması Anlaşması'nda belirtilen ilkeler ile silahlı çatışma ve askeri işgal sırasında kültürel mirasın korunmasına ilişkin Birinci ve İkinci Protokol'lerini uymalı ve onları daima gözetmelidir.

Sit alanları, anıtlar ve müzelerin korunması, hükümetlerin politik, ekonomik ve güvenlik birimlerinin yanı sıra, sivil örgütlerin, bireylerin ve özel sektörün katılımını gerektirir. Alman Arkeoloji Enstitüsü, Rus Bilimler Akademisi Arkeoloji Enstitüsü ve Amerikan Arkeoloji Enstitüsü, hükümetleri ve bireyleri bu amaçları benimsemeye ve gerçekleştirmek için etkin çaba göstermeye davet eder.

İmzalandı: 5 Ocak 2007

Ortwin Dally
Genel Sekreter
Alman Arkeoloji Enstitüsü

Nikolaj Makarov
Başkan, Arkeoloji Enstitüsü
Rus Bilimler Akademisi

Jane C. Waldbaum
Başkan
Amerikan Arkeoloji Enstitüsü

C. Brian Rose
Seçilmiş Başkan
Amerikan Arkeoloji Enstitüsü

Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'nün Gerçekleştirmekte Olduğu Projeler

Corpus Vasorum Antiquorum

Konya-Selçuk Üniversitesi'nden Prof. Dr. Levent Zoroğlu tarafından hazırlanmış olan Corpus Vasorum Antiquorum Adana Silifke Cildi'nin 2007 yılı Sonbahar'ında baskıya girmesi bekleniyor.

İstanbul'da bulunan Sadberk Hanım Müzesi'nden bulunan keramik koleksiyonunun birinci cildi, Isparta-Süleyman Demirel Üniversitesi'nden Yard. Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü ile Sadberk Hanım Müzesi Uzmanı Sinem Üstün-Türkteki tarafından hazırlanmaktadır. Sadberk Hanım Müzesi ikinci cildi ise Muğla Üniversitesi'nden Yard. Doç. Dr. Kaan İren ve İstanbul Üniversitesi'nden Yard. Doç. Dr. Sedef Kepçe-Çokay tarafından yayın için hazırlanacaktır. İlk çalışmalar 2007 yılı Haziran ayı içerisinde Sadberk Hanım Müzesi'nde başlayacaktır. Müze'de söz konusu çalışmaların yapılabilmesi için gösterdikleri yakın ilgiden dolayı başta Müze Müdürü Hülya Bilgi olmak üzere, Müzenin tüm arkeolog ve uzmanlarına teşekkür etmek isteriz.

Sylloge Nummorum Graecorum

Haberler Dergisi'nin önceki sayısında Sylloge Nummorum Graecorum'un Anamur Cildi'nin çıktığını duyurmuştuk. Serinin yeni ciltleri için çalışmalar devam etmekte ve Edirne ile Çanakkale Müzesi sikkeleri yine aynı ekip tarafından, Prof. Dr. Oğuz Tekin ve Dr. Sencan Altınoluk tarafından hazırlanmaktadır.

Tabula Romanum Imperii

Tabula Romanum Imperii proje kapsamındaki çalışmalar Prof. Dr. Mustafa H. Sayar tarafından yürütülmektedir. Bu amaçla, hazırlanmakta olan Doğu Trakya Cildi için arazi çalışmaları yapılmakta ve söz konusu cildin, 2010 yılında basılması planlanmaktadır.

Enstitümüz tarafından, Arkeolog Erkan Ildız'a Teşekkür Belgesi verildi !

Türkiye'deki arkeolojik toplantıları, konferansları, kongreleri büyük bir özveriyle bizzat izlemeye çaba harcayan ve bu etkinlikleri bir muhabir titizliğiyle, gazete ve dergilere haber yaparak geniş kitlelere duyuran Arkeolog Erkan Ildız'a eski eserler konusunda kamuoyunu bilgilendirmeyi görev saydığı için, Enstitümüz tarafından bir Teşekkür Belgesi verilmiştir. Ayrıca kendisi, Enstitü Başkanı Prof. Dr. Ali Dinçol tarafından, Enstitümüzün logosunu taşıyan gümüş rozet ile ödüllendirilmiştir.

Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü 2007 Yılı XVI. Olağan Genel Kurulu'nu Gerçekleştirdi !

Enstitümüz 2007 yılı Olağan Genel Kurulu'nu, 7 Mayıs 2007 tarihinde, saat 12.00'da İstanbul Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü Vezneciler Kuyucu Murat Paşa Medresesi'nde gerçekleştirdi.

Genel Kurul sırasında Tüzük'teki bazı maddelerde değişiklikler yapıldı ve bu değişiklikler tek tek oylandı ve kabul edildi. Yapılan bu değişiklik sonucu, Enstitünün uluslararası platformlarda kullanacağı isimler tüzük içerisinde yerini almış, Genel Kurul'un bundan sonra 3 yılda bir toplanmasına dair değişiklik yapılmış ve bilim kurulları ile komisyonların yapıları da tüzükte yapılan değişiklik ile yasal çerçeveye oturtulmuştur. Değişiklik yapılan ilgili maddeler sırasıyla şöyledir:

Madde 2. Derneğin adı “Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü”dür. Derneğin Almanca adı “Türkisches Institut für Altertumswissenschaften”, İngilizce adı “Turkish Institute of Archaeology”, Fransızca adı “Institut Turc d'Archéologie”dir; dernek logosu M.Ö. 18 yy. Kültepe mühürlerinden esinlenerek çizilmiş, zincir motifi üzerindeki çift başlı kartal olup, çevresinde daire biçiminde enstitünün Latince adı olan Institutum Turcicum Scientiae Antiquitatis ibaresi yer alır. Merkezi İstanbul'da 18.03.2002 tarihinde 29 yıl müddetle üst hakkı tesisi dernek lehine tescili yapılmış olan 4 pafta 337 ada 8 parselde bulunan Ekrem Tur Sokak No: 4 adresindedir. Derneğin başka şubesi yoktur.

Madde 11. Genel Kurul 3 yılda bir Mayıs ayı içinde, üyelik aidatlarını ödemiş asıl üyelerin katılımı ile toplanır, Yönetim ve Denetim Kurullarından birisinin veya her ikisinin birden gerekli görmesi halinde Genel Kurul Olağanüstü Toplantı'ya çağrılabilir. Aidatlarını ödemiş asıl üyelerin beşte birinin önemli bir sebebe dayanan, gündemi belirtilmiş yazılı isteği üzerine de Yönetim Kurulu, Genel Kurul'u toplantıya çağırır.

Madde 15. Bilim Kurulları, derneğin amaçları doğrultusunda yapacağı her türlü bilimsel faaliyet ile ilgili bilimsel, teknik araştırmalar ve projeler gerçekleştirecek, derneğin Yönetim Kurulu'na bilimsel görüş ve öneriler getirebilecek kurullardır. Bilim Kurulları, Yönetim Kurulu'na sunulacak ve orada onaylanacak araştırma projelerinin başkan ve yürütücülerinden oluşur. Kurul başkanları derneğin asıl üyeleri arasından seçilir. Derneğin diğer organlarına seçilmiş olmak, bilim kurulu başkanlığı için engel teşkil etmez. Gerekğinde Bilim Kurulları'na dernek dışından da üye seçilmesi kabildir. Böyle durumlarda kurulların üye sayısı yükseltilebilir. Bilim Kurulları üyelikleri üç yıldır. Bilim Kurulları üyeleri, derneğin çalışmalarına göre, Yönetim Kurulu'nun isteği üzerine toplantıya çağrılabilirler. Bilim Kurullarının yürüttükleri projeler ile ilgili olarak yapacakları toplantılara dernek Genel Sekreteri de katılır.

Madde 16. Dernek Yönetim Kurulu ve Bilim Kurulları, yapılacak faaliyetlerin türüne göre, yayın komisyonu, tanıtım komisyonu, bilimsel araştırmalara yardım komisyonu gibi, projeleri hızlandırıcı çalışmalar ve hazırlıklar yapmak üzere, Dernek Başkanı tarafından görevlendirilerek komisyonlar kurabilirler. Bunlar, Yönetim Kurulu ve Bilim Kurulu Başkanlarına karşı sorumludurlar.

Enstitümüz Uluslararası Akademiler Birliği'ne Türk Tarih Kurumu ve Türkiye Bilimler Akademisi yanında Türkiye'yi temsil eden üçüncü üye olarak kabul edildi

Norveç Bilimler Akademisi'nin ev sahipliğinde Oslo'da 1-6 Haziran 2007 tarihleri arasında toplanan Uluslararası Akademiler Birliği'nin 81. Genel Kurul'unda Enstitümüz, gözlemci statüsünden **Muhabir Üye** konumuna yükseltildi.

2 Haziran günü başlayan Açılış Oturumunda Union Académique Internationale (UAI) Başkanı Paravicini Bagliani, delegelerin isimlerini okuyarak yoklama yaptı. Asıl Üyeler arasında Türkiye'yi temsilen Türkiye Bilimler Akademisi Delegatesi Prof. Dr. Bozkurt Güvenç ve Türk Tarih Kurumu Delegatesi Prof. Dr. Aykut Çınaroğlu bulunmaktaydı. Gözlemci statüsündeki delegeler arasında ise Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'nün temsilen Prof. Dr. Ali Dinçol ile Prof. Dr. Belkıs Dinçol'un adları okundu ve toplantıda oldukları tespit edildi. Başkan, gerek asıl üyelere ve gerek gözlemci statüsünde bulunan üyelere "Hoş geldiniz", dedi.

Komasyonların seçiminde, yeni üyeliklerin görüşüleceği komisyona aşağıda adları bulunan altı üye seçildi:

Smiraglia (Başkan), Hannestad, Vilhanova, Kozlowski, Larivière ve Remesal Rodríguez.

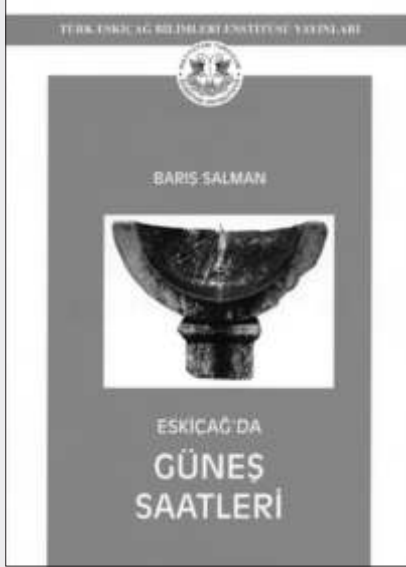
Toplantısına 4 Haziran günü 11.00-12.30 arasında yapması kararlaştırılan komisyonun gündem maddeleri arasında şu ifade de yer almaktaydı: "Muhabir Üye olma talebi: Türk Tarih Kurumu ve Belçika Kraliyet Bilimler, Edebiyat ve Güzel Sanatlar Akademisi tarafından prezante edilen Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'ne 2006 tarihinde gözlemci unvanı verilmişti".

Komasyonlar arasında bulunan, yeni projeleri görüşecek komisyon üyeleri arasında Prof. Dr. Bozkurt Güvenç de yer almaktaydı. 4 Haziran günü yeni üyelikleri görüşen komisyon, Enstitümüzün Muhabir Üyeliğe geçişine olumlu görüş bildirdi. Bu arada toplantılarına başlayan Bilim Komisyonları muhtelif projeler hakkında raporlarını sekreterliğe sundular. Corpus Vasorum Antiquorum (CVA) Komisyonu Raportörü Prof. Dr. Jean-Charles Balty, ilk Türkiye CVA Cildinin Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü tarafından hazırlandığını ve aynı Enstitünün UAI'in diğer projelerine de aktif olarak da katıldığını vurguladı. Sylloge Nummorum Graecorum (SNG) Komisyonu Raportörü Nicolaos Conomis ise SNG Anamur Müzesi Koleksiyonlarını içeren birinci cildin Enstitümüz tarafından 2007 yılında basıldığını ve Çanakkale Koleksiyonunu içeren cildin de baskıda olduğunu bildirdi. Her iki komisyonun raporları okunurken Oslo'ya götürdüğümüz ve açılan yeni yayınlar standına koyduğumuz SNG cildi ve CVA'nın maketi delegeler arasında elden ele dolaştırılarak incelendi. Ayrıca Achaemenid Workshop'ını içeren cilt de aynı şekilde tetkik edilerek, yayınlarımız büyük takdir topladı.

6 Haziran günü yapılan Kapanış Oturumu'nda yeni UAI ve büro memurlukları seçimi için görevlendirilen komisyona Prof. Dr. Jean-Charles Balty, Prof. Dr. Belkıs Dinçol ve Prof. Dr. L. Alburquerque García seçildiler. Başkan adayları Danimarka Kraliyet Bilimler Akademisi'nden Klasik Arkeolog Prof. Dr. Lise Hannestad ve Macar Bilimler Akademisi'nden Klasik Filolog Prof. Miklos Maróth arasından en çok oyu alan Prof. Dr. Maróth, önümüzdeki 3 yıl için UAI Başkanı seçildi. Başkan yardımcılıklarına ise Prof. Dr. Lise Hannestad ve Polonya Bilimler Akademisi'nden Prehistoryacı Prof. Dr. Janusz K. Kozlowski getirildiler. Bu oturumda yukarıda adı geçenler de dâhil olmak üzere bütün komisyonların raporları oybirliği ile onaylandı ve böylelikle Enstitümüz uzun süredir yaptığı çalışma ve görüşmelerin sonucunu alarak **Muhabir Üyeliğe** seçilmiş oldu. Uluslararası Akademiler Birliği'nin 82. Genel Kurulu'nun 27 Mayıs-1 Haziran 2008'de Brüksel'de toplanmasına karar verildi.

Yeni Yayınlarımız

**Popüler Seriden Yeni Bir Kitap!
ESKİÇAĞ'DA
GÜNEŞ SAATLERİ**

- Zaman ve Saat
Güneş Saatlerinin Kökeni ve Gelişimi
Matematiksel Coğrafya/Astronomi ve Güneş Saati İlişkisi
Teknik Özellikler, Tipler ve Batı Anadolu'da Bulunmuş Bazı Örnekler
Yarıküresel Kadranlı Güneş Saatleri
Pergamon Çift Kadranlı Yarıküresel Güneş Saati
Aphrodisias Yarıküresel Güneş Saati
Konik Kadranlı Güneş Saatleri
Klaros Konik Güneş Saati
Pergamon Konik Güneş Saati (a)
Pergamon Konik Güneş Saati (b)
Ephesos Konik Güneş Saati
Smyrna Konik Güneş Saati (a)
Smyrna Konik Güneş Saati (b)
Smyrna Çatılı Konik Güneş Saati
Latmos Herakleia'sı İki taraflı Konik Güneş Saati
Side Konik Güneş Saati
Diğer Tipler
Güneş Saatlerinde Dekorasyon Ayrıntıları ve Epigrafiğe İbareler
Güneş Saatlerinin Kent İçindeki Konumu

**THE ACHAEMENID IMPACT
On Local Populations and Cultures in Anatolia
(Sixth-Fourth Centuries B.C.) Çıktı!**

- A. Dinçol, *Opening Speech of the President of the Turkish Institute of Archaeology*
O. Casabonne, *Introduction*
C. Tuplin, *A Foreigner's Perspective: Xenophon in Anatolia*
J. Borchhardt, *Der Gürtel als Zeichen der Gefolgschaft*
N. Vismara, *Some Reflections on Iconographic Motifs in Lycian Coinage: The Central Achaemenid Empire's Powerful Political Presence in a Border Region*
É. Raimond, *Persian Power and Lycian Religion*
G. Işın, *An Achaemenid Stamp Seal from Patara*
S. Çokay-Kepçe – Matthias Recke, *Achaemenid Bowls in Pamphylia*
M. H. Sayar, *Eskiçağ'da Çukurova'da Hilal ve Yıldızın Kullanımı / Mondsichel und Stern im Ebenen Kilikien*
O. Casabonne, *The Formation of Cappadocia: Iranian Populations and Achaemenid Influence*
Ş. Dönmez, *The Achaemenid Impact on the Central Black Sea Region*
M. T. Tarhan, *Median and Achaemenid Periods at Tuşpa*
L. Summerer, *From Tatarlı to Munich: The Recovery of a Painted Wooden Tomb Chamber in Phrygia (with an Appendix by P.I. Kuniholm – M.W. Newton – C.B. Griggs)*
M. Özsait – N. Özsait, *Delipınar Mezar Stelleri / Grave Stele from Delipınar*
T. Bakır, *Auswertung der Keramik für eine relative Chronologie im perserzeitlichen Daskyleion*
A. Erdoğan, *Beobachtungen zur achämenidischen Architektur Daskyleions*
Ş. Karagöz, *Neue Überlegungen zu einem freistehenden Grabmonumenten aus Daskyleion*
G. Polat, *Daskyleion'dan Yeni bir Anadolu-Pers Steli / A New Perso-Anatolian Stele from Daskyleion*
F. Maffre, *Example of the Persian Occupation in the Satrapy of Phrygia through the Study of the Population from the Asian Provinces in the Achaemenid Empire (Semites / Iranians)*
C. B. Rose, *The Tombs of the Granicus Valley*
O. Casabonne – Marcel Gabrielli, *A Note on Persian Armours*
V. Tolun, *A Persianizing Terracotta Statuette from Assos*
D. Kaptan, *A Channel of Communication: Seals in Anatolia during the Achaemenid Period*
C. Tuplin, *The Achaemenid Impact in Anatolia: A Summary*

Sponsorlarımız ve Enstitüye Kazandırdıkları

Borusan: Nakit olarak enstitünün yıllık giderleri.

Bülent Eray: Eray Reklamcılık tarafından teşekkür plaketi ve ajandalarımızın yapılması.

Cengiz Üstüner: Maddi yardım.

Garanti Leasing: Enstitü kütüphanesinin giderleri için maddi destek.

Hesmak (Semra Güngör): Canon marka bir projeksiyon makinesi ve tarayıcı bağıışı.

İbrahim Koral: *Klasik Filoloji Seminerleri*'nin basım masrafları.

JTI Firması (Hasan Süel): Enstitü yayınlarının basım masrafları.
Kargin İnşaat (Ünal Kargin): Enstitü binamızın dış cephe ve çatı tamiratına katkı.

Mercedes Türk A.Ş. (Tülin Steinhäuser): Süreli yayınıımız *Colloquium Anatolicum*'un basım masrafları.

Osmanlı Bankası Müzesi: Yıllık konferanslarımıza salon tahsisi.

Urart (Erol Sağmanlı – Kaya Şenyüz): Enstitümüzün logosunu taşıyan ve Enstitü'ye hizmeti geçenlere armağan edilen gümüş rozetin yapımı.

Enstitü Yayınları

Popüler Dizi

- Alp, S., *Hititler'in Mektuplaşmaları*, İstanbul 2001².
- Anadolu (Usman), M., *Antik Çağda Et ve Balık Pazarları*, İstanbul, 2003.
- Çete, İ., *Geçmişe Yolculuk Bir Gezi Rehberi, Journey into the Past: A Short Guide*, İstanbul, 1996.
- Çokay, S., *Antikçağda Aydınlatma Araçları*, İstanbul, 2000².
- Delemen, İ., *Antik Dönemde Beslenme*, İstanbul, 2003².
- Demirifl, B., *Eskiçağ'da Yazı Araç ve Gereçleri*, İstanbul, 2002³.
- Diñçol, B., *Eski Önasya ve Mısır'da Müzik*, İstanbul, 2003².
- Diñçol, B., *Eski Önasya Toplumlarında Suç Kavramı ve Ceza*, İstanbul, 2003, Sponsor: JTI.
- Dürüşken, Ç., *Eskiçağ'da Spor*, İstanbul, 1995, Sponsor: Efes Pilsen.
- Dürüşken, Ç., *Roma Dini*, İstanbul, 2003, Sponsor: JTI.
- Eğilmez, M., *Hitit Ekonomisi*, İstanbul, 2005.
- Fazlıoğlu, İ., *Eskiçağ'da Dokuma*, İstanbul, 2001².
- Gülbay, O., *Eskiçağ'da Tuvalet Kültürü*, İstanbul, 2004.
- Hırçın, S., *Çivi Yazısı Ortaya Çıkışı, Gelişmesi, Çözümü*, İstanbul, 2000³.
- İren, K., *Vazo Resimlerinin Işığında Eski Yunan Çanak Çömlekçiliği*, İstanbul, 2003, Sponsor: JTI.
- Köroğlu, G., *Anadolu Uygarlıklarında Takı*, İstanbul, 2004.
- Özdizbay, A., *Eski Yunan'da Tarım*, İstanbul, 2004.
- Serdaroğlu, Ü., *Eskiçağ'da Tıp*, İstanbul, 2002².
- Tekin, O., *Eskiçağ'da Para, Antik Nümizmatığe Giriş*, İstanbul, 1998³.
- Tekin, O., *Byzas'tan I. Constantinus'a Kadar Eskiçağ'da İstanbul (Byzantion)*, İstanbul, 2005³.
- Karagöz, Ş., *Eskiçağ'da Depremler*, İstanbul, 2005, Sponsor: JTI.

Kazı Monografileri

Köroğlu, K. (Ed.), *5. Yılında Yumuktepe/The V. Anniversary of the Excavation at Yumuktepe (1993-1997)*, İstanbul, 1998.

Bilimsel Dizi

Savaş, Ö.S., *Anadolu (Hitit-Luvi) Hiyeroglif Yazıtlarında Geçen Tanrı, Şahıs ve Coğrafya Adları/Divine, Personal and Geographical Names in the Anatolian (Hittite-Luwian) Hieroglyphic Inscriptions*, İstanbul, 1998.

Bilimsel Toplantılar Dizisi

Diñçol, Ali M. (Yayına Haz.), *Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu (5-7 Haziran 1996)/International Symposium on Settlement and Housing in Anatolia Through the Ages (5-7 June 1996)*, İstanbul, 1999, Sponsor: Harun Yılmaz.

Fischer, B. – H. Genz – E. Jean – K. Köroğlu (Eds.), *Identifying Changes: The Transition from Bronze to Iron Ages in Anatolia and its Neighbouring Regions*, İstanbul, 2003.

Süreli Yayın

- Colloquium Anatolicum I*, (Ed. M. Doğan-Alparslan – M. Alparslan), İstanbul, 2002, Sponsor: Mercedes Türk A.Ş.
- Colloquium Anatolicum II*, (Ed. M. Alparslan – M. Doğan-Alparslan), İstanbul, 2003, Sponsor: Mercedes Türk A.Ş.
- Colloquium Anatolicum III*, (Ed. M. Alparslan – M. Doğan-Alparslan), İstanbul, 2004, Sponsor: Mercedes Türk A.Ş.
- Colloquium Anatolicum IV*, (Ed. M. Doğan-Alparslan – G. Ergin), İstanbul, 2005, Sponsor: Mercedes Türk A.Ş.
- Colloquium Anatolicum V*, (Ed. H. Peker – G. Ergin), İstanbul, 2005, Sponsor: Mercedes Türk A.Ş.
- Klasik Filoloji Seminerleri I*, (Ed. O.F. Akyol) 2004, Sponsor: İbrahim Koral.
- Klasik Filoloji Seminerleri II*, (Ed. O.F. Akyol) 2005, Sponsor: İbrahim Koral.
- Klasik Filoloji Seminerleri III*, (Ed. E. Öyken) 2006, Sponsor: İbrahim Koral.